This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Digitized by Google

KC 18051(3)

THE GIFT OF

ELIZA WENTWORTH HAVEN,

OF PORTSMOUTH, N. H.

From the library of her late husband,

NATHANIEL APPLETON HAVEN, JR.,

(Class of 1807.)

Received April 30, 1884.

Not to be exchanged or sold.

Digitized by Google

N. A. Haven Jr.

July 1815.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

In VOL. III.

Historiarum Liber I, II, III.

Digitized by Google

Digitized by Google

C. CORNELII
TACITI
OPERA
QUAE SUPERSUNT.

EX EDITIONE
JACOBI GRONOVII
FIDELITER EXPRESSA.

VOL. III.

GLASGUAE:
IN AEDIBUS ACADEMICIS
EXCUDEBANT ROB. ET AND. FOULIS
MDCCLIII.

Digitized by Google

~~St 1.139~~
KC 18651(3)
APR 30 1884
Gift of
Miss Eliza A. Heaven,
of Portsmouth,
N. H.

Digitized by Google

C. CORNELII
TACITI
AB EXCESSU
NERONIS
HISTORIARUM
LIBER PRIMUS.

TOM. III.

Digitized by Google

HISTORIARUM
LIBRI PRIMI
BREVIARIUM.

Orditur, et quae in hiſtoriarum toto opere dicenda, carptim proponit: ſtatum item tunc rei Romanae: Galbae ingenium, mores, gubernationem. qui audito motu Germanico, Piſonem Caeſarem adoptat. id Othonem offendit, qui ſpe ſua lapſus animum ad utriuſque caedem appulit, et perficit, conciliatis ſibi praetorianis. Galba et Piſo trucidantur, item T. Vinius. Otho in imperii ſede eſt; cui tamen aemulus ſtatim et hoſtis Vitellius exortus. de cauſſis motae Germaniae, et in ea legionum. Vitellium principem ſumunt; et iter in Italiam: duobus ducibus, Valente Fabio, et Alieno Caecina. Otho copias item duceſque parat. recenſio provinciarum, quae penes utrumque principem. interea Roxolani Sarmatae Moeſiam irrupere: ſed repulſi, aut caeſi. ſeditio Romae et tumultus praetorianorum ingens exortus: qui ſenatum univerſum ad caedem depoſcunt, ut Othoni infidum. Otho aegre eos coërcet, et donativo mox placat. idem claſſem inſtruit, mittitque in Galliam contra Vitellium. denique ipſe, omiſſa urbe, in eum it. geſta haec paucis menſibus.

Digitized by Google

HISTORIARUM

LIBER PRIMUS.

IMP. SER. GALBA. II, }
T. VINIO, } COSS.

INITIUM mihi operis Ser. Galba iterum, T. Vinius conſules erunt. nam poſt conditam urbem octingentos et viginti prioris aevi annos multi auctores retulerunt; dum res populi Romani memorabantur, pari eloquentia ac libertate. poſtquam bellatum apud Actium, atque omnem potentiam ad unum conferri pacis interfuit; magna illa ingenia ceſſere. ſimul veritas pluribus modis infracta; primum inſcitia reipublicae ut alienae, mox libidine aſſentandi, aut rurſus odio adverſus dominantes; ita neutris cura poſteritatis, inter infenſos vel obnoxios. ſed ambitionem ſcriptoris facile adverſeris: obtrectatio et livor pronis auribus accipiuntur; quippe adulationi foedum crimen ſervitutis, ma-

Digitized by Google

lignitati falſa ſpecies libertatis ineſt.
mihi Galba, Otho, Vitellius, nec bene-
ficio nec injuria cogniti. dignitatem noſ-
tram a Veſpaſiano inchoatam, a Tito
auctam, a Domitiano longius provectam
non abnuerim; ſed incorruptam fidem
profeſſis, neque amore quiſquam, et ſine
odio dicendus eſt. quod ſi vita ſuppe-
ditet, principatum divi Nervae, et im-
perium Trajani, uberiorem ſecurioremque
materiam ſenectuti ſepoſui; rara
temporum felicitate, ubi ſentire quae
velis, et quae ſentias dicere licet. Opus 2
aggredior opimum caſibus, atrox proe-
liis, diſcors ſeditionibus, ipſa etiam pa-
ce ſaevum. quatuor principes ferro in-
terempti. tria bella civilia, plura ex-
terna, ac plerumque permixta. proſpe-
rae in Oriente; adverſae in Occidente
res. turbatum Illyricum; Galliae nu-
tantes; perdomita Britannia, et ſtatim
miſſa; coortae in nos Sarmatarum ac
Suevorum gentes, nobilitatus cladibus
mutuis Dacus. mota etiam prope Par-
thorum arma falſi Neronis ludibrio. jam
vero Italia novis cladibus, vel poſt lon-
gam ſaeculorum ſeriem repetitis, afflicta.

Digitized by Google

hauſtae aut obrutae urbes foecundiſſima Campaniae ora. et urbs incendiis vaſtata, conſumptis antiquiſſimis delubris, ipſo Capitolio civium manibus incenſo. pollutae caerimoniae; magna adulteria; plenum exſiliis mare; infecti caedibus ſcopuli; atrocius in urbe ſaevitum. nobilitas, opes, omiſſi geſtique honores pro crimine, et ob virtutes certiſſimum exitium. nec minus praemia delatorum invifa quam ſcelera: cum alii ſacerdotia et conſulatus ut ſpolia adepti, procurationes alii et interiorem potentiam, agerent ferrent cuncta. odio et terrore corrupti in dominos ſervi, in patronos liberti: et quibus deerat inimicus, per amicos oppreſſi. non tamen adeo virtutum ſterile ſaeculum, ut non
3 et bona exempla prodiderit. Comitatae profugos liberos matres, ſecutae maritos in exſilia conjuges, propinqui audentes, conſtantes generi, contumax, etiam adverſus tormenta, ſervorum fides. ſupremae clarorum virorum neceſſitates, ipſa neceſſitas fortiter tolerata, et laudatis antiquorum mortibus pares exitus. praeter multiplices rerum hu-

Digitized by Google

manarum caſus, caelo terraque prodi-
gia, et fulminum monitus, et futuro-
rum praeſagia, laeta, triſtia, ambigua,
manifeſta. nec enim unquam atrociori-
bus populi Romani cladibus, magiſve
juſtis indiciis approbatum eſt, non eſſe
curae deis ſecuritatem noſtram, eſſe ul-
tionem. Ceterum antequam deſtinata 4
componam, repetendum videtur, qua-
lis ſtatus urbis, quae mens exercituum,
quis habitus provinciarum, quid in to-
to terrarum orbe validum, quid aegrum
fuerit: ut non modo caſus eventuſque
rerum, qui plerumque fortuiti ſunt, ſed
ratio etiam cauſaeque noſcantur. finis
Neronis ut laetus primo gaudentium im-
petu fuerat, ita varios motus animorum,
non modo in urbe apud patres, aut po-
pulum, aut urbanum militem, ſed om-
nes legiones duceſque conciverat; evul-
gato imperii arcano, poſſe principem a-
libi quam Romae fieri. ſed patres laeti,
uſurpata ſtatim libertate; licentius, ut
erga principem novum et abſentem: pri-
mores equitum proximi gaudio patrum:
pars populi integra, et magnis domibus
annexa; clientes libertique damnatorum

Digitized by Google

et exſulum, in ſpem erecti: plebs ſordida et circo ac theatris ſueta, ſimul deterrimi ſervorum, aut qui adeſis bonis, per dedecus Neronis alebantur, maeſti et rumorum avidi. Miles urbanus longo Caeſarum ſacramento imbutus, et ad deſtituendum Neronem arte magis et impulſu, quam ſuo ingenio traductis; poſtquam neque dari donativum ſub nomine Galbae promiſſum, neque magnis meritis ac praemiis eundem in pace qui in bello locum, praeventamque gratiam intelligit, apud principem a legionibus factum; pronus ad novas res, ſcelere inſuper Nymphidii Sabini praefecti imperium ſibi molientis agitatur. et Nymphidius quidem in ipſo conatu oppreſſus. ſed quamvis capite defectionis ablato, manebat pleriſque militum conſcientia; nec deerant ſermones, ‘ſenium ‘atque avaritiam Galbae’ increpantium. laudata olim et militari fama celebrata ſeveritas ejus, angebat aſpernantes veterem diſciplinam, atque ita quatuordecim annis a Nerone aſſuefactos, ut haud minus vitia principum amarent, quam olim virtutes verebantur. acceſſit

Digitized by Google

Galbae vox pro republica honeſta, ipſi
anceps, ‘ legi a ſe militem, non emi.’
Nec enim ad hanc formam cetera erant. 6
invalidum ſenem T. Vinius et Corneli-
us Laco, alter deterrimus mortalium,
alter ignaviſſimus, odio flagitiorum one-
ratum, contemptu inertiae deſtruebant.
tardum Galbae iter et cruentum, inter-
fectis Cingonio Varrone conſule deſig-
nato, et Petronio Turpiliano conſulari;
ille ut Nymphidii ſocius, hic ut dux Ne-
ronis, inauditi atque indefenſi, tamquam
innocentes perierant. introitus in ur-
bem, trucidatis tot millibus inermium
militum, infauſtus omine, atque ipſis e-
tiam qui occiderant, fomidoloſus. in-
ducta legione Hiſpana, remanente ea
quam e claſſe Nero conſcripſerat, plena
urbs exercitu inſolito; multi ad hoc nu-
meri e Germania ac Britannia et Illyri-
co, quos idem Nero electos praemiſſoſ-
que ad clauſtra Caſpiarum, et bellum
quod in Albanos parabat, opprimendis
Vindicis coeptis revocaverat: ingens
novis rebus materia, ut non in unum a-
liquem prono favore, ita audenti para-
ta. Forte congruerat, ut Clodii Ma- 7

cri et Fonteii Capitonis caedes nuntiarentur. Macrum in Africa haud dubie turbantem, Trebonius Garucianus procurator, juſſu Galbae; Capitonem in Germania, cum ſimilia coeptaret, Cornelius Aquinus et Fabius Valens legati legionum interfecerant, antequam juberentur. fuere qui crederent, Capitonem, ut avaritia et libidine foedum ac maculoſum, ita cogitatione rerum novarum abſtinuiſſe: ſed a legatis bellum ſuadentibus, poſtquam impellere nequiverint, crimen ac dolum compoſitum ultro: et Galbam mobilitate ingenii, an ne altius ſcrutaretur, quoquo modo acta, quia mutari non poterant, comprobaſſe. ceterum utraque caedes ſiniſtre accepta: et inviſo ſemel principe, ſeu bene ſeu male facta premunt. jam afferebant venalia cuncta praepotentes liberti. ſervorum manus ſubitis avidae, et tamquam apud ſenem feſtinantes; eademque novae aulae mala, aeque gravia, non aeque excuſata. ipſa aetas Galbae, et irriſui et faſtidio erat, aſſuetis juventae Neronis, et imperatores forma ac decore corporis (ut eſt mos vulgi) compa-

Digitized by Google

rantibus. et hic quidem Romae, tamquam in tanta multitudine, habitus animorum fuit. e provinciis, Hiſpaniae praeerat Cluvius Rufus, vir facundus, et pacis artibus, bellis inexpertus. Galliae, ſuper memoriam Vindicis, obligatae recenti dono Romanae civitatis, et in poſterum tributi levamento. proximae tamen Germanis exercitibus Galliarum civitates, non eodem honore habitae, quaedam etiam finibus ademptis, pari dolore commoda aliena ac ſuas injurias metiebantur. Germani exercitus, quod periculoſiſſimum in tantis viribus, ſoliciti et irati ſuperbia recentis victoriae, et metu, tamquam alias partes foviſſent. tarde a Nerone deſciverant: nec ſtatim pro Galba Verginius; an imperare voluiſſet dubium; delatum ei a milite imperium conveniebat. Fonteium Capitonem occiſum, etiam qui queri non poterant, tamen indignabantur. dux deerat, abducto Verginio per ſimulationem amicitiae: quem non remitti, atque etiam reum eſſe, tamquam ſuum crimen accipiebant. Superior exerci- 9
tus legatum Hordeonium Flaccum ſper-

Digitized by Google

nebat, ſenecta ac debilitate pedum invalidum, ſine conſtantia, ſine auctoritate: ne quieto quidem milite, regimen; adeo furentes infirmitate retinentis ultro etiam accendebantur. inferioris Germaniae legiones diutius ſine conſulari fuere: donec miſſu Galbae, A. Vitellius aderat, cenſoris Vitellii ac ter conſulis filius; id ſatis videbatur. in Britannico exercitu nihil irarum. non ſane aliae legiones per omnes civilium bellorum motus, innocentius egerunt: ſeu quia procul, et oceano diviſae; ſeu crebris expeditionibus doctae hoſtem potius odiſſe. quies et Illyrico: quamquam excitae a Nerone legiones, dum in Italia cunctantur, Verginium legationibus adiſſent. ſed longius ſpatiis diſcreti exercitus, quod ſaluberrimum eſt ad continendam militarem fidem, nec vitiis nec viribus miſcebantur. Oriens adhuc immotus.

10 Syriam et quatuor legiones obtinebat Licinius Mucianus, vir ſecundis adverſiſque juxta famoſus. inſignes amicitias juvenis ambitioſe coluerat; mox atteritis opibus, lubrico ſtatu, ſuſpecta etiam Claudii iracundia, in ſecretum Aſiae re-

Digitized by Google

poſitus, tam prope ab exſule fuit, quam poſtea a principe. luxuria, induſtria, comitate, arrogantia, malis boniſque artibus mixtus; nimiae voluptates, cum vacaret: quotiens expedierat, magnae virtutes. palam laudares, ſecreta male audiebant. ſed apud ſubjectos, apud proximos, apud collegas, variis illecebris potens: et cui expeditius fuerit tradere imperium, quam obtinere. bellum Judaicum Flavius Veſpaſianus (ducem eum Nero delegerat) tribus legionibus adminiſtrabat. nec Veſpaſiano adverſus Galbam votum, aut animus. quippe Titum filium ad venerationem cultumque ejus miſerat, ut ſuo loco memorabimus. occulta lege fati, et oſtentis ac reſponſis deſtinatum Veſpaſiano liberiſque ejus imperium, poſt fortunam credidimus. Aegyptum copiaſque quibus 11
coërceretur, jam inde a divo Auguſto, equites Romani obtinent loco regum. ita viſum expedire, provinciam aditu difficilem, annonae fecundam, ſuperſtitione ac laſcivia diſcordem et mobilem, inſciam legum, ignaram magiſtratuum domi retinere. regebat tum Tiberius

Digitized by Google

Alexander ejuſdem nationis. Africa, ac legiones in ea, interfecto Clodio Macro, contentae qualicunque principe, poſt experimentum domini minoris. duae Mauretaniae, Raetia, Noricum, Thracia, et quae aliae procuratoribus cohibentur, ut cuique exercitui vicinae, ita in favorem aut odium contactu valentiorum agebantur. inermes provinciae, atque ipſa in primis Italia, cuicumque ſervitio expoſitae, in pretium belli ceſſurae erant. hic fuit rerum Romanarum ſtatus, cum Ser. Galba iterum, T. Vinius conſules, inchoavere annum ſibi ultimum, reipublicae prope ſupre-
12 mum. Paucis poſt kalendas Januarias diebus, Pompeii Propinqui procuratoris e Belgica litterae afferuntur; 'ſuperioris 'Germaniae legiones, rupta ſacramenti 'reverentia, imperatorem alium flagita- 're, et ſenatui ac populo Romano ar- 'bitrium eligendi permittere,' quo ſeditio mollius acciperetur. maturavit ea res conſilium Galbae, jam pridem de adoptione ſecum et cum proximis agitantis. non ſane crebrior tota civitate ſermo per illos menſes fuerat; primum li-

Digitized by Google

centia ac libidine talia loquendi, dein feſſa jam aetate Galbae. paucis judicium, aut reipublicae amor: multi occulta ſpe, prout quis amicus vel cliens, hunc vel illum ambitioſis rumoribus deſtinabant, etiam in T. Vinii odium; qui in dies quanto potentior, eodem actu inviſior erat. quippe hiantes in magna fortuna amicorum cupiditates, ipſa Galbae facilitas intendebat: cum apud infirmum et credulum minore metu, et majore praemio peccaretur. potentia principatus diviſa in T. Vinium conſulem, et Cornelium Laconem praetorii praefectum. nec minor gratia Icelo Galbae liberto, quem annulis donatum equeſtri nomine Martianum vocitabant. hi diſcordes, et rebus minoribus ſibi quiſque tendentes, circa conſilium eligendi ſucceſſoris in duas factiones ſcindebantur. Vinius pro M. Othone; Laco atque Icelus conſenſu non tam unum aliquem fovebant, quam alium. neque erat Galbae ignota Othonis ac T. Vinii amicitia, ex rumoribus nihil ſilentio tranſmittentium: quia Vinio vidua filia, caelebs Otho, gener ac ſocer deſtina-

Digitized by Google

bantur. credo et reipublicae curam ſubiſſe, fruſtra a Nerone tranſlatae, ſi apud Othonem relinqueretur; namque Otho pueritiam incuriose, adoleſcentiam petulanter egerat, gratus Neroni aemulatione luxus; eoque jam Poppaeam Sabinam principale ſcortum, ut apud conſcium libidinum depoſuerat, donec Octaviam uxorem amoliretur: mox ſuſpectum in eadem Poppaea in provinciam Luſitaniam ſpecie legationis ſepoſuit. Otho, comiter adminiſtrata provincia, primus in partes tranſgreſſus, nec ſegnis, et donec bellum fuit, inter praeſentes ſplendidiſſimus, ſpem adoptionis ſtatim conceptam, acrius in dies rapiebat: faventibus pleriſque militum; prona in
14 eum aula Neronis ut ſimilem. Sed Galba, poſt nuntios Germanicae ſeditionis, quanquam nihil adhuc de Vitellio certum, anxius quonam exercituum vis erumperet, ne urbano quidem militi confiſus, quod remedium unicum rebatur, comitia imperii tranſigit. adhibitoque ſuper Vinium, ac Laconem, Mario Celſo conſule deſignato, ac Ducennio Gemino praefecto urbis, pauca praefatus

Digitized by Google

‘ de ſua ſenectute, Piſonem Licinianum
‘ accerſiri’ jubet: ſeu propria electione, ſive, ut quidam crediderunt, Lacone inſtante; cui apud Rubellium Plautum exercita cum Piſone amicitia: ſed callide ut ignotum fovebat, et proſpera de Piſone fama conſilio ejus fidem addiderat. Piſo M. Craſſo et Scribonia genitus, nobilis utrimque, vultu habituque moris antiqui, et aeſtimatione recta ſeverus, deterius interpretantibus triſtior habebatur; ea pars morum ejus, quo ſuſpectior ſolicitis, adoptanti placebat. igitur Galba apprehenſa Piſonis manu, in hunc modum locutus fertur; ‘ſi te privatus, lege
‘ curiata apud Pontifices, ut moris eſt,
‘ adoptarem; et mihi egregium erat tunc,
‘ Pompeii et M. Craſſi ſubolem in pena-
‘ tes meos adſciſcere; et tibi inſigne,
‘ Sulpiciae ac Lutatiae decora, nobilitati
‘ tuae adjeciſſe. nunc me deorum homi-
‘ numque conſenſu ad imperium voca-
‘ tum, praeclara indoles tua, et amor
‘ patriae impulit, ut principatum, de quo
‘ majores noſtri armis certabant, bello
‘ adeptus, quieſcenti offeram; exemplo
‘ divi Auguſti, qui ſororis filium Marcel-

Digitized by Google

'lum, dein generum Agrippam, mox 'nepotes ſuos, poſtremo Tiberium Ne'ronem privignum, in proximo ſibi faſ'tigio collocavit. ſed Auguſtus in do'mo ſucceſſorem quaeſivit; ego, in re'publica. non quia propinquos aut ſo'cios belli non habeam: ſed neque ipſe 'imperium ambitione accepi, et judicii 'mei documentum ſint, non meae tan'tum neceſſitudines, quas tibi poſtpoſui, 'ſed et tuae. eſt tibi frater pari nobili'tate, natu major, dignus hac fortuna, 'niſi tu potior eſſes. ea aetas tua, quae 'cupiditates adoleſcentiae jam effuge'rit: ea vita, in qua nihil praeteritum 'excuſandum habeas. fortunam adhuc 'tantum adverſam tuliſti. ſecundae res 'acrioribus ſtimulis animos explorant: 'quia miſeriae tolerantur, felicitate cor'rumpimur. fidem, libertatem, amiciti'am, praecipua humani animi bona, tu 'quidem eadem conſtantia retinebis; ſed 'alii per obſequium imminuent. irrum'pet adulatio; blanditiae peſſimum veri 'affectus venenum; ſua cuique utilitas. 'et jam ego ac tu ſimpliciſſime inter nos 'hodie loquimur; ceteri libentius cum

Digitized by Google

‘ fortuna noſtra, quam nobiſcum. nam
‘ ſuadere principi quod oporteat, mul-
‘ ti laboris: aſſentatio erga principem
‘ quemcumque, ſine affectu peragitur.
‘ Si immenſum imperii corpus ſtare ac 16
‘ librari ſine rectore poſſet, dignus eram,
‘ a quo reſpublica inciperet. nunc eo ne-
‘ ceſſitatis jampridem ventum eſt, ut nec
‘ mea ſenectus conferre plus populo Ro-
‘ mano poſſit, quam bonum ſucceſſo-
‘ rem; nec tua plus juventa, quam bo-
‘ num principem. ſub Tiberio, et Caio,
‘ et Claudio, unius familiae quaſi here-
‘ ditas fuimus: loco libertatis erit, quod
‘ eligi coepimus. et finita Juliorum Clau-
‘ diorumque domo, optimum quemque
‘ adoptio inveniet. nam generari et naſci
‘ a principibus fortuitum, nec ultra aeſti-
‘ matur, adoptandi judicium integrum;
‘ et ſi velis eligere, conſenſu monſtra-
‘ tur. ſit ante oculos Nero, quem longa
‘ Caeſarum ſerie tumentem, non Vin-
‘ dex cum inermi provincia, aut ego
‘ cum una legione; ſed ſua immanitas,
‘ ſua luxuria cervicibus publicis depule-
‘ re; neque erat adhuc damnati princi-
‘ pis exemplum. nos bello, et ab aeſti-

Digitized by Google

‘ mantibus aſciti, cum invidia quamvis,
‘ egregii erimus. ne tamen territus fue-
‘ ris, ſi duae legiones in hoc concuſſi or-
‘ bis motu nondum quieſcunt. ne ipſe
‘ quidem ad ſecuras res acceſſi: et audita
‘ adoptione, deſinam videri ſenex, quod
‘ nunc mihi unum objicitur. Nero a peſ-
‘ ſimo quoque ſemper deſiderabitur:
‘ mihi ac tibi providendum eſt, ne etiam
‘ a bonis deſideretur. monere diutius,
‘ neque temporis hujus; et impletum eſt
‘ omne conſilium, ſi te bene elegi. uti-
‘ liſſimuſque idem ac breviſſimus bona-
‘ rum malarumque rerum delectus eſt,
‘ cogitare quid aut volueris ſub alio prin-
‘ cipe, aut nolueris. neque enim hic,
‘ ut in ceteris gentibus, quae regnantur,
‘ certa dominorum domus, et ceteri ſer-
‘ vi: ſed imperaturus es hominibus, qui
‘ nec totam ſervitutem pati poſſunt, nec
‘ totam libertatem.’ et Galba quidem,
haec ac talia, tamquam principem face-
ret; ceteri tamquam cum facto loque-
17 bantur. Piſonem ferunt ſtatim intuen-
tibus, et mox conjectis in eum omnium
oculis, nullum turbati, aut exſultantis
animi motum prodidiſſe. ſermo erga

Digitized by Google

patrem imperatoremque reverens; de ſe
moderatus: nihil in vultu habituque
mutatum: quaſi imperare poſſet magis,
quam vellet. conſultatum inde, ‘pro
‘Roſtris, an in ſenatu, an in caſtris ad-
‘optio nuncuparetur. iri in caſtra pla-
‘cuit; honorificum id militibus fore,
‘quorum favorem ut largitione et am-
‘bitu male acquiri, ita per bonas artes
‘haud ſpernendum.’ circumſteterat in-
terim palatium publica exſpectatio mag-
ni ſecreti impatiens, et male coërcitam
famam ſupprimentes augebant. Quar- 18
tum Idus Januarias, foedum imbribus
diem, tonitrua et fulgura et caeleſtes
minae ultra ſolitum turbaverant. obſer-
vatum id antiquitus comitiis dirimen-
dis, non terruit Galbam, quo minus in
caſtra pergeret; contemptorem talium
ut fortuitorum; ſeu quae fato manent,
quamvis ſignificata, non vitantur. apud
frequentem militum concionem, impe-
ratoria brevitate, adoptari a ſe Piſonem,
more divi Auguſti, et exemplo militari,
quo vir virum legeret, pronuntiat: ac
ne diſſimulata ſeditio in majus credere-
tur, ultro aſſeverat, ‘quartam et duode-

Digitized by Google

‘ viceſimam legiones, paucis ſeditionis
‘ auctoribus, non ultra verba ac voces
‘ erraſſe, et brevi in officio fore.’ nec
ullum orationi aut lenocinium addit,
aut pretium. tribuni tamen centurio-
neſque, et proximi militum, grata audi-
tu reſpondent: per ceteros maeſtitia ac
ſilentium, tamquam uſurpatam etiam in
pace donativi neceſſitatem, bello perdi-
diſſent. conſtat potuiſſe conciliari ani-
mos quantulacumque parci ſenis libera-
litate; nocuit antiquus rigor et nimia ſe-
19 veritas, cui jam pares non ſumus. Inde
apud ſenatum non comptior Galbae, non
longior quam apud militem ſermo: Pi-
ſonis comis oratio; et patrum favor ad-
erat: multi voluntate; effuſius qui no-
luerant: medii, ac plurimi, obvio obſe-
quio privatas ſpes agitantes, ſine pub-
lica cura. nec aliud ſequenti quatriduo
(quod medium inter adoptionem et cae-
dem fuit) dictum a Piſone in publico,
factumve. crebrioribus in dies Germa-
nicae defectionis nuntiis, et facili civi-
tate ad accipienda credendaque omnia
nova, cum triſtia ſunt; cenſuerant pa-
tres mittendos ad Germanicum exerci-

Digitized by Google

tum legatos; agitatum ſecreto, num et
Piſo proficiſceretur; majore praetextu:
illi auctoritatem ſenatus, hic dignationem
Caeſaris laturus. placebat et Laconem
praetorii praefectum ſimul mitti. is con-
ſilio interceſſit. legati quoque (nam ſe-
natus electionem Galbae permiſerat)
foeda inconſtantia nominati, excuſati,
ſubſtituti, ambitu remanendi aut eundi,
ut quemque metus vel ſpes impulerat.
Proxima pecuniae cura; et cuncta ſeru- 20
tantibus juſtiſſimum viſum eſt, inde re-
peti, ubi inopiae cauſa erat. bis et vicies
millies ſeſtertium donationibus Nero ef-
fuderat. appellari ſingulos juſſit, decuma
parte liberalitatis apud quemque eorum
relicta. at illis vix decumae ſuper por-
tiones erant: iiſdem erga aliena ſumpti-
bus, quibus ſua prodegerant, cum rapa-
ciſſimo cuique ac perditiſſimo, non agri,
aut foenus, ſed ſola inſtrumenta vitio-
rum manerent. exactioni triginta equi-
tes Romani praepoſiti, novum officii ge-
nus, et ambitu ac numero oneroſum:
ubique haſta, et ſector, et inquieta urbs
actionibus. attamen grande gaudium,
quod tam pauperes forent quibus dona ſi

ſet Nero, quam quibus abſtuliſſet. exauctorati per eos dies tribuni, e praetorio Antonius Taurus, et Antonius Naſo: ex urbanis cohortibus, Aemilius Pacenſis: e vigiliis, Julius Fronto. nec remedium in ceteros fuit, ſed metus initium: tamquam per artem et formidinem ſinguli pellerentur, omnibus ſuſpectis.

21 Interea Othonem, cui compoſitis rebus nulla ſpes, omne in turbido conſilium, multa ſimul exſtimulabant: luxuria etiam principi oneroſa, inopia vix privato toleranda, in Galbam ira, in Piſonem invidia. fingebat et metum, quo magis concupiſceret. ‘praegravem ſe Neroni ‘fuiſſe; nec Luſitaniam rurſus aut alte‘rius exſilii honorem exſpectandum: ‘ſuſpectum ſemper inviſumque domi‘nantibus, qui proximus deſtinaretur. ‘nocuiſſe id ſibi apud ſenem principem: ‘magis nociturum apud juvenem, inge‘nio trucem, et longo exſilio efferatum. ‘occidi Othonem poſſe; proin agendum ‘audendumque, dum Galbae auctoritas ‘fluxa, Piſonis nondum coaluiſſet. op‘portunos magnis conatibus tranſitus ‘rerum; nec cunctatione opus, ubi per‑

Digitized by Google

'nicioſior ſit quies, quam temeritas.
'mortem omnibus ex natura aequalem,
'oblivione apud poſteros, vel gloria diſ-
'tingui. ac ſi nocentem innocentemque
'idem exitus maneat, acrioris viri eſſe,
'merito perire.' Non erat Othonis 22
mollis et corpori ſimilis animus. et intimi libertorum ſervorumque corruptius, quam in privata domo habiti, aulam Neronis, et luxus, adulteria, matrimonia, ceteraſque regnorum libidines, avido talium, ſi auderet, ut ſua oſtentantes; quieſcenti, ut aliena exprobrabant: urgentibus etiam mathematicis, dum
'novos motus, et clarum Othoni annum
'obſervatione ſiderum' affirmant; genus hominum potentibus infidum, ſperantibus fallax, quod in civitate noſtra et vetabitur ſemper, et retinebitur. multos ſecreta Poppaeae mathematicos, peſſimum principalis matrimonii inſtrumentum, habuerant: e quibus Ptolemaeus Othoni in Hiſpania comes, cum 'ſuper-
'futurum eum Neroni' promiſiſſet, poſtquam ex eventu fides, conjectura jam et rumore, ſenium Galbae, et juventam Othonis computantium, perſuaſerat 'fore,

'ut in imperium aſciſceretur.' ſed Otho tamquam peritia, et monitu fatorum praedicta accipiebat, cupidine ingenii humani libentius obſcura credi. nec deerat Ptolemaeus, jam et ſceleris inſtinctor, ad quod facillime ab ejuſmodi
23 voto tranſitur. Sed ſceleris cogitatio incertum an repens: ſtudia militum jampridem ſpe ſucceſſionis, aut paratu facinoris affectaverat. in itinere, in agmine, in ſtationibus, vetuſtiſſimum quemque militum nomine vocans, ac memoria Neroniani comitatus, contubernales appellando, alios agnoſcere, quoſdam requirere, et pecunia aut gratia juvare: inſerendo ſaepius querelas, et ambiguos de Galba ſermones, quaeque alia turbamenta vulgi. labores itinerum, inopia commeatuum, duritia imperii, atrocius accipiebantur: cum Campaniae lacus et Achajae urbes claſſibus adire ſoliti, Pirenaeum et Alpes, et immenſa viarum ſpatia, aegre ſub ar-
24 mis eniterentur. Flagrantibus jam militum animis, velut faces addiderat Mevius Pudens, e proximis Tigellini; is mobiliſſimum quemque ingenio, aut pe-

Digitized by Google

cuniae indigum, et in novas cupiditates praecipitem alliciendo, eo paulatim progreſſus eſt, ut per ſpeciem convivii, quotiens Galba apud Othonem epularetur, cohorti excubias agenti, viritim centenos nummos divideret; quam velut publicam largitionem, Otho, ſecretioribus apud ſingulos praemiis, intendebat; adeo animoſus corruptor, ut Cocceio Proculo ſpeculatori de parte finium cum vicino ambigenti, univerſum vicini agrum ſua pecunia emptum dono dederit: per ſocordiam praefecti, quem nota pariter et occulta fallebant. Sed 25
tum e libertis Onomaſtum futuro ſceleri praefecit, a quo Barbium Proculum teſſerarium ſpeculatorum, et Veturium optionem eorundem perductos, poſtquam vario ſermone callidos audaceſque cognovit, pretio et promiſſis onerat, data pecunia ad pertentandos plurium animos. ſuſcepere duo manipulares imperium populi Romani transferendum, et tranſtulerunt. in conſcientiam facinoris pauci aſciti, ſuſpenſos ceterorum animos, diverſis artibus ſtimulant: primores militum, ‘per beneficia Nymphidii

'ut ſuſpectos:' vulgus et ceteros, ira et deſperatione 'dilati totiens donativi;' erant quos memoria Neronis, ac deſiderium prioris licentiae accenderet; in commune omnes metu mutandae mili-
26 tiae terrebantur. Infecit ea tabes legionum quoque et auxiliorum motas jam mentes, poſtquam vulgatum erat 'labare 'Germanici exercitus fidem.' adeoque parata apud malos ſeditio, etiam apud integros diſſimulatio fuit, ut poſtero Iduum die, redeuntem a coena Othonem rapturi fuerint, niſi incerta noctis, et tota urbe ſparſa militum caſtra, nec facilem inter temulentos conſenſum timuiſſent: non reipublicae cura, quam foedare principis ſui ſanguinis ſobrii parabant, ſed ne per tenebras, ut quiſque Pannonici vel Germanici exercitus militibus oblatus eſſet, ignorantibus pleriſque pro Othone deſtinaretur. multa erumpentis ſeditionis indicia per conſcios oppreſſa; quaedam apud Galbae aures praefectus Laco eluſit, ignarus militarium animorum, conſiliique quamvis egregii, quod non ipſe afferret, inimi-
27 cus, et adverſus peritos pervicax. Oc-

Digitized by Google

tavo decimo kalendas Februarias ſacrificanti pro aede Apollinis Galbae, haruſpex Umbricius ‘ triſtia exta, et inſtan‘ tes inſidias, ac domeſticum hoſtem ’ praedicit; audiente Othone (nam proximus adſtiterat) idque ut laetum e contrario, et ſuis cogitationibus proſperum interpretante. nec multo poſt libertus Onomaſtus nuntiat, ‘ exſpectari eum ab ‘ architecto et redemptoribus :’ quae ſignificatio coëuntium jam militum, et paratae conjurationis convenerat. Otho, ‘ cauſſam digreſſus’ requirentibus, cum ‘ emi ſibi praedia vetuſtate ſuſpecta, eo‘ que prius exploranda’ finxiſſet, innixus liberto, per Tiberianam domum in Velabrum, inde ad Miliarium aureum, ſub aedem Saturni pergit. ibi tres et viginti ſpeculatores conſalutatum imperatorem, ac paucitate ſalutantium trepidum, et ſellae feſtinanter impoſitum, ſtrictis mucronibus rapiunt. totidem ferme milites in itinere aggregantur, alii conſcientia, plerique miraculo : pars clamore et gladiis, pars ſilentio, animum ex eventu ſumpturi. Stationem 28
in caſtris agebat Julius Martialis tribu-

Digitized by Google

nus. is magnitudine ſubiti ſceleris, an
corrupta latius caſtra, ac ſi contra ten-
deret, exitium metuens, praebuit pleriſ-
que ſuſpicionem conſcientiae. antepo-
ſuere ceteri quoque tribuni centurioneſ-
que praeſentia dubiis et honeſtis. iſque
habitus animorum fuit, ut peſſimum fa-
cinus auderent pauci, plures vellent,
29 omnes paterentur. Ignarus interim
Galba et ſacris intentus, fatigabat alie-
ni jam imperii deos: cum affertur rumor
'rapi in caſtra, incertum quem ſenato-
'rem, mox Othonem eſſe qui rapere-
'tur.' ſimul ex tota urbe, ut quiſque
obvius fuerat, alii formidine augentes,
quidam minora vero, ne tum quidem
obliti adulationis. igitur conſultantibus
placuit 'pertentari animum cohortis,
'quae in palatio ſtationem agebat, nec
'per ipſum Galbam, cujus integra auc-
'toritas majoribus remediis ſervabatur.'
Piſo pro gradibus domus vocatos, in
hunc modum allocutus eſt: 'ſextus dies
'agitur, commilitones, ex quo ignarus
'futuri, et ſive optandum hoc nomen ſi-
've timendum erat, Caeſar aſcitus ſum:
'quo domus noſtrae aut reipublicae fa-

Digitized by Google

‘ to, in veſtra manu poſitum eſt; non
‘ quia, meo nomine, triſtiorem caſum
‘ paveam, ut qui adverſas res expertus,
‘ cum maxime ducam ne ſecundas qui-
‘ dem minus diſcriminis habere: patris,
‘ et ſenatus, et ipſius imperii vicem do-
‘ leo, ſi nobis aut perire hodie neceſſe
‘ eſt; aut quod aeque apud bonos miſe-
‘ rum eſt, occidere. ſolatium proximi
‘ motus habebamus, incruentam urbem
‘ et res ſine diſcordia tranſlatas. provi-
‘ ſum adoptione videbatur, ut ne poſt
‘ Galbam quidem bello locus eſſet. Ni- 30
‘ hil arrogabo mihi nobilitatis aut mo-
‘ deſtiae; neque enim relatu virtutum,
‘ in comparatione Othonis opus eſt. vi-
‘ tia, quibus ſolis gloriatur, evertere im-
‘ perium, etiam cum amicum imperato-
‘ ris ageret. habitune et inceſſu, an illo
‘ muliebri ornatu, mereretur imperium?
‘ falluntur, quibus luxuria ſpeciem libe-
‘ ralitatis imponit. perdere iſte ſciet,
‘ donare neſciet. ſtupra nunc, et comeſ-
‘ ſationes, et foeminarum coetus, volvit
‘ animo; haec principatus praemia pu-
‘ tat, quorum libido ac voluptas, penes
‘ ipſum ſit; rubor ac dedecus, penes

Digitized by Google

‘omnes. nemo enim unquam imperi-
‘um flagitio quaeſitum bonis artibus ex-
‘ercuit. Galbam conſenſus generis hu-
‘mani, me Galba, conſentientibus vo-
‘bis, Caeſarem dixit. ſi reſpublica, et
‘ſenatus, et populus, vacua nomina
‘ſunt: veſtra, commilitones, intereſt,
‘ne imperatorem peſſimi faciant. legi-
‘onum ſeditio adverſum duces ſuos au-
‘dita eſt aliquando: veſtra fides fama-
‘que, illaeſa ad hunc diem manſit; et
‘Nero quoque vos deſtituit, non vos
‘Neronem. minus triginta transfugae et
‘deſertores, quos centurionem aut tri-
‘bunum ſibi eligentes nemo ferret, im-
‘perium aſſignabunt? admittitis exem-
‘plum? et quieſcendo commune crimen
‘facitis? tranſcendet haec licentia in
‘provincias: et ad nos ſcelerum exitus,
‘bellorum ad vos pertinebunt. nec eſt
‘plus quod pro caede principis, quam
‘quod innocentibus datur; ſed proinde
‘a nobis donativum ob fidem, quam ab
31 ‘aliis pro facinore accipietis.’ Dilap-
ſis ſpeculatoribus, cetera cohors non aſ-
pernata concionantem, ut turbidis re-
bus evenit, forte magis, et nonnullo ad-

Digitized by Google

huc conſilio, parat ſigna, quod poſtea creditum eſt, inſidiis et ſimulatione. miſſus et Celſus Marius ad electos Illyrici exercitus, Vipſania in porticu tendentes. praeceptum Amulio Sereno et Domitio Sabino primipilaribus, 'ut Germanicos milites e Libertatis atrio accerſerent.' legioni claſſicae diffidebat, infeſtae ob caedem commilitonum, quos primo ſtatim introitu trucidaverat Galba. pergunt etiam in caſtra praetorianorum tribuni Cerius Severus, Subrius Dexter, Pompeius Longinus, ſi inſipiens adhuc et necdum adulta ſeditio, melioribus conſiliis flecteretur. tribunorum Subrium et Cerium milites adorti minis, Longinum manibus coërcent, exarmantque; quia non ordine militiae, ſed e Galbae amicis, fidus principi ſuo, et deſciſcentibus ſuſpectior erat. legio claſſica nihil cunctata praetorianis adjungitur. Illyrici exercitus electi Celſum infeſtis pilis proturbant. Germanica vexilla diu nutavere, invalidis adhuc corporibus, et placatis animis, quod eos a Nerone Alexandriam praemiſſos, atque inde rurſus longa na-

Digitized by Google

vigatione aegros, impenſiore cura Gal-
32 ba refovebat. Univerſa jam plebs palatium implebat, mixtis ſervitiis, et diſſono clamore, ‘caedem Othonis et conjuratorum exſilium’ poſcentium, ut ſi in circo ac theatro ludicrum aliquod poſtularent, neque illis judicium aut veritas: (quippe eodem die diverſa pari certamine poſtulaturis) ſed tradito more, quemcumque principem adulandi, licentia acclamationum, et ſtudiis inanibus. interim Galbam duae ſententiae diſtinebant: T. Vinius ‘manendum intra domum, opponenda ſervitia, firmandos aditus, non eundum ad iratos’ cenſebat: ‘daret malorum poenitentiae, daret bonorum conſenſui ſpatium; ſcelera impetu, bona conſilia mora valeſcere. denique eundi ultro, ſi ratio ſit, eandem mox facultatem; regreſſus, ſi poeniteat, in aliena poteſtate.
33 ‘Feſtinandum’ ceteris videbatur, ‘antequam creſceret invalida adhuc conjuratio paucorum. trepidaturum etiam Othonem, qui furtim digreſſus, ad ignaros illatus, cunctatione nunc et ſegnitia terentium tempus, imitari prin-

Digitized by Google

‘ cipem diſcat. non exſpectandum, ut ‘ compoſitis caſtris, forum invadat, et ‘ proſpectante Galba Capitolium adeat; ‘ dum egregius imperator, cum fortibus ‘ amicis, janua ac limine tenus domum ‘ cludit, obſidionem nimirum toleratu-‘ rus. et praeclarum in ſervis auxilium, ‘ ſi conſenſus tantae multitudinis, et ‘ quae plurimum valet, prima indigna-‘ tio langueſcat. proinde intuta, quae ‘ indecora: vel ſi cadere neceſſe ſit, oc-‘ currendum diſcrimini. id Othoni in-‘ vidioſius, et ipſis honeſtum.’ repugnantem huic ſententiae Vinium, Laco minaciter invaſit, ſtimulante Icelo, privati odii pertinacia, in publicum exitium. Nec diutius Galba cunctatus ſpeci- 34
oſiora ſuadentibus acceſſit. praemiſſus tamen in caſtra Piſo, ut juvenis magno nomine, recenti favore, et infenſis T. Vinio, ſeu quia erat, ſeu quia irati ita volebant; et facilius de odio creditur. vixdum egreſſo Piſone, ‘ occiſum in caſ-‘ tris Othonem’ vagus primum et incertus rumor, mox ut in magnis mendaciis, ‘ interfuiſſe ſe quidam, et vidiſſe’ affirmabant, credula fama inter gauden-

Digitized by Google

tes, et incurioſos. multi arbitrabantur
compoſitum auctumque rumorem, mix-
tis jam Othonianis, qui ad evocandum
35 Galbam, laeta falſo vulgaverint. Tum
vero non populus tantum et imperita
plebs in plauſus et immodica ſtudia, ſed
equitum plerique ac ſenatorum, poſito
metu incauti, refractis Palatii foribus
ruere intus, ac ſe Galbae oſtentare;
‘praereptam ſibi ultionem’ querentes.
ignaviſſimus quiſque, et ut res docuit,
in periculo non auſurus; nimii verbis,
linguae feroces: nemo ſcire, et omnes
affirmare, donec inopia veri, et conſen-
ſu errantium victus, ſumpto thorace
Galba, irruenti turbae neque aetate ne-
que corpore ſiſtens, ſella levaretur. ob-
vius in palatio Julius Atticus ſpeculator,
cruentum gladium oſtentans, ‘occiſum
‘a ſe Othonem’ exclamavit: et Galba,
‘Commilito,’ inquit, ‘quis juſſit?’ in-
ſigni animo ad coërcendam militarem
licentiam, minantibus intrepidus, ad-
36 verſus blandientes incorruptus. Haud
dubiae jam in caſtris omnium mentes,
tantuſque ardor, ut non contenti ag-
mine et corporibus, in ſuggeſtu, in quo

Digitized by Google

paullo ante aurea Galbae ſtatua fuerat,
medium inter ſigna Othonem vexillis
circumdarent. nec tribunis aut centu-
rionibus adeundi locus: gregarius mi-
les caveri inſuper praepoſitos jubebat.
ſtrepere cuncta clamoribus, et tumultu,
et exhortatione mutua, non tamquam
in populo ac plebe, variis ſegni adula-
tione vocibus, ſed ut quemque affluen-
tium militum aſpexerant, prehenſare
manibus, complecti armis, collocare
juxta, praeire ſacramentum, modo im-
peratorem militibus, modo imperatori
milites commendare. nec deerat Otho
protendens manus, adorare vulgum,
jacere oſcula et omnia ſerviliter pro do-
minatione. poſtquam univerſa claſſico-
rum legio ſacramentum ejus accepit,
fidens viribus, et quos adhuc ſingulos
exſtimulaverat, accendendos in com-
mune ratus, pro vallo caſtrorum ita
coepit; ‘ Quis ad vos proceſſerim, 37
‘ commilitones, dicere non poſſum:
‘ quia nec privatum me vocare ſuſtineo,
‘ princeps a vobis nominatus; nec prin-
‘ cipem, alio imperante. veſtrum quo-
‘ que nomen in incerto erit, donec du-

‘bitabitur imperatorem populi Romani in caſtris, an hoſtem habeatis. audiſtiſne, ut poena mea, et ſupplicium veſtrum ſimul poſtulentur? adeo manifeſtum eſt, neque perire nos, neque ſalvos eſſe, niſi una, poſſe. et cujus lenitatis eſt Galba, jam fortaſſe promiſit: ut qui nullo expoſcente, tot millia innocentiſſimorum militum trucidaverit. horror animum ſubit, quotiens recordor feralem introitum, et hanc ſolam Galbae victoriam, cum in oculis urbis decumari deditos juberet, quos deprecantes in fidem acceperat. his auſpiciis urbem ingreſſus, quam gloriam ad principatum attulit; niſi occiſi Obultronii Sabini, et Cornelii Marcelli in Hiſpania, Betui Chilonis in Gallia, Fonteji Capitonis in Germania, Clodii Macri in Africa, Cingonii in via, Turpiliani in urbe, Nymphidii in caſtris? quae uſquam provincia, quae caſtra ſunt, niſi cruenta et maculata? aut, ut ipſe praedicat, emendata et correcta? nam quae alii ſcelera, hic remedia vocat: dum falſis nominibus, ſeveritatem pro ſaevitia, par-

mum vel odio; haeſitationem attulit tempus ac locus, quia initio caedis orto, difficilis modus; et turbavere conſilium trepidi nuntii, ac proximorum diffugia, languentibus omnium ſtudiis, qui primo alacres fidem atque animum oſtentaverant.
Agebatur huc illuc Galba, 40
vario turbae fluctuantis impulſu, completis undique baſilicis ac templis, lugubri proſpectu, neque populi aut plebis ulla vox, ſed attoniti vultus, et converſae ad omnia aures; non tumultus, non quies, quale magni metus, et magnae irae ſilentium eſt. Othoni tamen 'armari plebem' nuntiabatur. 'ire prae'cipites, et occupare pericula' jubet. igitur milites Romani, quaſi Vologeſen, aut Pacorum, avito Arſacidarum ſolio depulſuri, ac non imperatorem ſuum inermem et ſenem trucidare pergerent, disjecta plebe, proculcato ſenatu, truces armis, rapidis equis forum irrumpunt; nec illos Capitolii aſpectus, et imminentium templorum religio, et priores et futuri principes terruere, quo minus facerent ſcelus, cujus ultor eſt quiſquis ſucceſſit.
Viſo cominus ar- 41

matorum agmine, vexillarius comitan-
tis Galbam cohortis (‘ Atilium Vergi-
‘ lionem fuiſſe’ tradunt) dereptam Gal-
bae imaginem ſolo afflixit. eo ſigno ma-
nifeſta in Othonem omnium militum
ſtudia, deſertum fuga populi forum, de-
ſtricta adverſus dubitantes tela. juxta
Curtii lacum , trepidatione ferentium
Galba projectus e ſella, ac provolutus
eſt. extremam ejus vocem, ut cuique
odium aut admiratio fuit, varie prodi-
dere. alii ſuppliciter interrogaſſe, ‘ quid
‘ mali meruiſſet ? paucos dies exſolven-
‘ do donativo’ deprecatum. plures ob-
tuliſſe ultro percuſſoribus jugulum, ‘age-
‘ rent ac ferirent, ſi ita e republica vi-
‘ deretur ; ’ non interfuit occidentium
quid diceret. de percuſſore non ſatis
conſtat ; quidam ‘ Terentium evocatum,
‘ alii Lecanium, ’ crebrior fama tradidit
‘ Camurium quintae decimae legionis
‘ militem, impreſſo gladio, jugulum e-
‘ jus hauſiſſe. ’ ceteri crura brachiaque
(nam pectus tegebatur) foede laniavere ;
pleraque vulnera, feritate et ſaevitia
42 trunco jam corpori adjecta. T. inde
Vinium invaſere ; de quo et ipſo ambi-

Digitized by Google

gitur, conſumpſeritne vocem ejus in-
ſtans metus, an proclamaverit, ‘ non
‘ eſſe ab Othone mandatum ut occide-
‘ retur.’ quod ſeu finxit formidine; ſeu
conſcientia conjurationis confeſſus eſt:
huc potius ejus vita famaque inclinat,
ut conſcius ſceleris fuerit, cujus cauſſa
erat; ante aedem divi Julii jacuit primo
ictu in poplitem, mox ab Julio Caro
legionario milite in utrumque latus
tranſverberatus. Inſignem illa die vi- 43
rum Sempronium Denſum aetas noſtra
vidit. centurio is praetoriae cohortis a
Galba cuſtodiae Piſonis additus, ſtricto
pugione occurrens armatis; et ſcelus
exprobrans, ac modo manu, modo vo-
ce, vertendo in ſe percuſſores, quam-
quam vulnerato Piſoni effugium dedit.
Piſo in aedem Veſtae pervaſit, exceptuſ-
que miſericordia publici ſervi, et contu-
bernio ejus abditus, non religione, nec
caerimoniis, ſed latebra imminens exi-
tium differebat: cum advenere, miſſu
Othonis, nominatim in caedem ejus ar-
dentes, Sulpicius Florus e Britannicis
cohortibus, nuper a Galba civitate do-
natus, et Statius Murcus ſpeculator: a

Digitized by Google

quibus protractus Piſo, in foribus tem-
44 pli trucidatur. Nullam caedem Otho
majore laetitia excepiſſe, nullum caput
tam inſatiabilibus oculis perluſtraſſe di-
citur: ſeu tum primum levata omni ſo-
licitudine mens, vacare gaudio coepe-
rat: ſeu recordatio majeſtatis in Galba;
amicitiae in T. Vinio, quamvis immi-
tem animum imagine triſti confuderat:
Piſonis, ut inimici et aemuli, caede lae-
tari, jus faſque credebat. praefixa con-
tis capita geſtabantur, inter ſigna co-
hortium juxta Aquilam legionis, certa-
tim oſtentantibus cruentas manus qui
occiderant, qui interfuerant, qui vere,
qui falſo, ut pulchrum et memorabile
facinus jactabant. plures quam centum
viginti libellos praemium expoſcentium,
ob aliquam notabilem illa die operam,
Vitellius poſtea invenit; omneſque con-
quiri et interfici juſſit, non honore Gal-
bae, ſed tradito principibus more, muni-
mentum ad praeſens, in poſterum ultio-
45 nem. Alium crederes ſenatum, alium
populum; ruere cuncti in caſtra, anteire
proximos, certare cum praecurrentibus,
increpare Galbam, laudare militum ju-

Digitized by Google

dicium, exoſculari Othonis manum: quantoque magis falſa erant quae fiebant, tanto plura facere. nec aſpernabatur ſingulos Otho, avidum et minacem militum animum, voce vultuque temperans. Marium Celſum conſulem deſignatum, et Galbae uſque in extremas res amicum fidumque, ad ſupplicium expoſtulabant; induſtriae ejus innocentiaeque quaſi malis artibus infenſi. caedis et praedarum initium, et optimo cuique perniciem quaeri apparebat; ſed Othoni nondum auctoritas inerat ad prohibendum ſcelus, jubere jam poterat. ita ſimulatione irae, 'vinciri juſſum, et 'majores poenas daturum' affirmans, praeſenti exitio ſubtraxit. Omnia de- 46
inde arbitrio militum acta. praetorii praefectos ſibi ipſi legere; Plotium Firmum e manipularibus quondam, tum vigilibus praepoſitum, et incolumi adhuc Galba partes Othonis ſecutum; adjungitur Licinius Proculus, intima familiaritate Othonis, ſuſpectus conſilia ejus foviſſe. urbi Flavium Sabinum praefecere, judicium Neronis ſecuti, ſub quo eamdem curam obtinuerat; pleriſ-

Digitized by Google

que Veſpaſianum fratrem in eo reſpicientibus. flagitatum, 'ut vacationes praeſtari centurionibus ſolitae remitterentur.' namque gregarius miles, ut tributum annuum pendebat. quarta pars manipuli ſparſa per commeatus, aut in ipſis caſtris vaga, dum mercedem centurioni exſolveret, neque modum oneris quiſquam, neque genus quaeſtus penſi habebat; per latrocinia et raptus, aut ſervilibus miniſteriis, militare otium redimebant. tum locupletiſſimus quiſque miles, labore ac ſaevitia fatigari, donec vacationem emeret; ubi ſumptibus exhauſtus, ſocordia inſuper elanguerat, inops pro locuplete, et iners pro ſtrenuo, in manipulum redibat: ac rurſus alius atque alius, eadem egeſtate ac licentia corrupti, ad ſeditiones et diſcordias, et ad extremum, bella civilia ruebant. ſed Otho, ne vulgi largitione, centurionum animos averteret, 'fiſcum ſuum 'vacationes annuas exſoluturum' promiſit: rem haud dubie utilem, et a bonis poſtea principibus, perpetuitate diſciplinae firmatam. Laco praefectus, tamquam in inſulam ſeponeretur, ab evo-

Digitized by Google

cato, quem ad caedem ejus Otho prae-
miſerat, confoſſus. in Martianum Ice-
lum, ut in libertum, palam animadver-
ſum. Exacto per ſcelera die, noviſſi- 47
mum malorum fuit laetitia. vocat ſena-
tum praetor urbanus; certant adulatio-
nibus ceteri magiſtratus. accurrunt pa-
tres, decernitur Othoni ‘tribunicia po-
‘ teſtas, et nomen Auguſti, et omnes
‘ principum honores,’ annitentibus
cunctis abolere convicia ac probra, quae
promiſcue jacta haeſiſſe animo ejus ne-
mo ſenſit; omiſiſſet offenſas, an diſtuliſ-
ſet, brevitate imperii in incerto fuit.
Otho cruento adhuc foro, per ſtrages
jacentium, in Capitolium atque inde in
Palatium vectus, ‘concedi corpora ſe-
‘ pulturae, cremarique’ permiſit. Piſo-
nem Verania uxor ac frater Scribonia-
nus, T. Vinium Criſpina filia compo-
ſuere, quaeſitis redemptiſque capitibus,
quae venalia interfectores ſervaverant.
Piſo unum et triceſimum aetatis annum 48
explebat, fama meliore quam fortuna.
fratres ejus Magnum Claudius, Craſſum
Nero interfecerant. ipſe diu exſul, qua-
triduo Caeſar, properata adoptione ad

Digitized by Google

hoc tantum majori fratri praelatus eſt, ut prior occideretur. T. Vinius quinquaginta ſeptem annos variis moribus egit. pater illi e praetoria familia, maternus avus e proſcriptis. prima militia infamis, legatum Calviſium Sabinum habuerat: cujus uxor, mala cupidine viſendi ſitum caſtrorum, per noctem militari habitu ingreſſa, cum vigilias et cetera militiae munia eadem laſcivia temeraſſet, in ipſis principiis ſtuprum auſa, et criminis hujus reus T. Vinius arguebatur. igitur juſſu C. Caeſaris oneratus catenis; mox mutatione temporum dimiſſus, curſu honorum inoffenſo, legioni poſt praeturam praepoſitus, probatuſque; ſervili deinceps probro reſperſus eſt, tamquam ſcyphum aureum in convivio Claudii furatus: et Claudius poſtera die ſoli omnium Vinio fictilibus miniſtrari juſſit. ſed Vinius proconſulatu Galliam Narbonenſem ſevere integreque rexit; mox Galbae amicitia in abruptum tractus, audax, callidus, promptus, et prout animum intendiſſet, pravus aut induſtrius, eadem vi. teſtamentum T. Vinii magnitudine opum irri-

Digitized by Google

tum. Piſonis ſupremam voluntatem paupertas firmavit. Galbae corpus diu ne- 49
glectum, et licentia tenebrarum plurimis ludibriis vexatum, diſpenſator Argius, e prioribus ſervis, humili ſepultura in privatis ejus hortis contexit. caput per lixas caloneſque ſuffixum, laceratumque ante Patrobii tumulum (libertus is Neronis punitus a Galba fuerat) poſtera demum die repertum, et cremato jam corpori admixtum eſt. hunc exitum habuit Ser. Galba tribus et ſeptuaginta annis, quinque principes proſpera fortuna emenſus, et alieno imperio felicior, quam ſuo. vetus in familia nobilitas, magnae opes; ipſi medium ingenium, magis extra vitia quam cum virtutibus. famae nec incurioſus, nec venditator. pecuniae alienae non appetens, ſuae parcus, publicae avarus. amicorum libertorumque, ubi in bonos incidiſſet, ſine reprehenſione patiens: ſi mali forent, uſque ad culpam ignarus. ſed claritas natalium, et metus temporum obtentui, ut quod ſegnitia erat, ſapientia vocaretur. dum vigebat aetas, militari laude apud Germanias floruit. proconſule Africam

Digitized by Google

moderate; jam ſenior, citeriorem Hiſ-
paniam pari juſtitia continuit, major
privato viſus, dum privatus fuit, et om-
nium conſenſu capax imperii, niſi im-
50 peraſſet. Trepidam urbem, ac ſimul a-
trocitatem recentis ſceleris, ſimul vete-
res Othonis mores paventem, novus
inſuper de Vitellio nuntius exterruit,
ante caedem Galbae ſuppreſſus, ut tan-
tum ſuperioris Germaniae exercitum de-
ſciviſſe crederetur. tum ‘duos omni-
‘um mortalium impudicitia, ignavia,
‘luxuria deterrimos, velut ad perden-
‘dum imperium fataliter electos,’ non
ſenatus modo et eques, quis aliqua pars
et cura reipublicae, ſed vulgus quoque
palam moerere. nec jam recentia ſaevae
pacis exempla, ſed repetita bellorum ci-
vilium memoria, ‘captam totiens ſuis
‘exercitibus urbem, vaſtitatem Italiae,
‘direptiones provinciarum, Pharſaliam,
‘Philippos, et Peruſiam ac Mutinam,’
nota publicarum cladium nomina, lo-
quebantur. ‘prope everſum orbem, e-
‘tiam cum de principatu inter bonos cer-
‘taretur; ſed manſiſſe C. Julio, manſiſſe
‘Caeſare Auguſto victore imperium;

Digitized by Google

'manſuram fuiſſe ſub Pompejo Bruto-
'que rempublicam. nunc pro Othone,
'an pro Vitellio, in templa ituros? u-
'traſque impias preces, utraque deteſ-
'tanda vota, inter duos, quorum bello
'ſolum id ſcires, deteriorem fore qui vi-
'ciſſet.' erant qui Veſpaſianum et arma Orientis augurarentur; et, ut potior utroque Veſpaſianus, ita bellum aliud, atque alias clades horrebant. et ambigua de Veſpaſiano fama: ſoluſque omnium ante ſe principum, in melius mutatus eſt.

Nunc initia cauſſaſque motus Vitelliani 51 expediam. Caeſo cum omnibus copiis Julio Vindice, ferox praeda gloriaque exercitus, ut cui ſine labore ac periculo ditiſſimi belli victoria eveniſſet, expeditionem et aciem, praemia quam ſtipendia malebat: diuque infructuoſam et aſperam militiam toleraverat, ingenio loci coelique, et ſeveritate diſciplinae; quam in pace inexorabilem diſcordiae civium reſolvunt, paratis utrimque corruptoribus, et perfidia impunita. viri, arma, equi, ad uſum et ad decus ſupererant. ſed ante bellum, centurias tantum ſuas turmaſque noverant; exercitus finibus

Digitized by Google

provinciarum diſcernebantur: tum adverſus Vindicem contractae legiones, ſeque et Gallias expertae, quaerere rurſus arma, novaſque diſcordias: nec ſocios ut olim, ſed hoſtes et victos vocabant. nec deerat pars Galliarum quae Rhenum accolit, eaſdem partes ſecuta, ac tum acerrima inſtigatrix adverſus Galbianos; hoc enim nomen faſtidito Vindice indiderant. igitur Sequanis Aeduiſque, ac deinde prout opulentia civitatibus erat, infenſi, expugnàtiones urbium, populationes agrorum, raptus penatium hauſerunt animo: ſuper avaritiam et arrogantiam, praecipua validiorum vitia, contumacia Gallorum irritati, qui 'remiſſam ſibi a Galba quar'tam tributorum partem, et publice do'natos in ignominiam exercitus' jactabant. acceſſit callide vulgatum, temere creditum, 'decumari legiones, et promp'tiſſimum quemque centurionum dimit'ti;' undique atroces nuntii, ſiniſtra ex urbe fama, infenſa Lugdunenſis colonia, et pertinaci pro Nerone fide fecunda rumoribus. ſed plurima ad fingendum credendumque materies in ipſis caſtris, o-

Digitized by Google

dio, metu, et ubi vires ſuas reſpexerant, ſecuritate. Sub ipſas ſuperioris anni 52
kalendas Decembris A. Vitellius inferiorem Germaniam ingreſſus, hiberna legionum cum cura adierat: redditi pleriſque ordines, remiſſa ignominia, allevatae notae: plura ambitione, quaedam judicio: in quibus ſordem et avaritiam Fonteii Capitonis, adimendis aſſignandiſve militiae ordinibus, integre mutaverat. nec conſularis legati menſura, ſed in majus omnia accipiebantur. et Vitellius apud ſeveros humilis. ita comitatem bonitatemque faventes vocabant, quod ſine modo, ſine judicio donaret ſua, largiretur aliena. ſimul aviditate imperandi, ipſa vitia pro virtutibus interpretabantur. multi in utroque exercitu ſicut modeſti quietique, ita mali et ſtrenui. ſed profuſa cupidine, et inſigni temeritate legati legionum, Alienus Caecina, et Fabius Valens: è quibus Valens infenſus Galbae, tamquam detectam a ſe Verginii cunctationem, oppreſſa Capitonis conſilia ingrate tuliſſet, inſtigare Vitellium, ‘ardorem militum oſtentans. ipſum celebri ubique fama:

‘ nullam in Flacco Hordeonio moram :
‘ affore Britanniam : ſecutura Germa-
‘ norum auxilia : male fidas provincias :
‘ precarium ſeni imperium, et brevi tranſ-
‘ iturum ; panderet modo ſinum, et ve-
‘ nienti fortunae occurreret. merito du-
‘ bitaſſe Verginium, equeſtri familia, ig-
‘ noto patre : imparem ſi recepiſſet im-
‘ perium, tutum ſi recuſaſſet. Vitellio
‘ tres patris conſulatus, cenſuram, col-
‘ legium Caeſaris, et imponere jampri-
‘ dem imperatoris dignationem, et au-
53 ‘ ferre privati ſecuritatem.’ Quatiebatur
his ſegne ingenium, ut concupiſceret
magis, quam ut ſperaret. at in ſuperi-
ore Germania, Caecina decora juventa,
corpore ingens, animi immodicus, cito
ſermone, erecto inceſſu, ſtudia militum
inlexerat. hunc juvenem Galba, quae-
ſtorem in Baetica, impigre in partes ſuas
tranſgreſſum legioni praepoſuit, mox
compertum publicam pecuniam avertiſ-
ſe, ut peculatorem flagitari juſſit. Cae-
cina aegre paſſus, miſcere cuncta, et pri-
vata vulnera, reipublicae malis operire
ſtatuit. nec deerant in exercitu ſemina
diſcordiae, quod et bello adverſus Vin-

Digitized by Google

dicem univerſus affuerat; nec niſi occiſo Nerone tranſlatus in Galbam, atque in eo ipſo ſacramento vexillis inferioris Germaniae praeventus erat. et Treveri ac Lingones, quaſque alias civitates atrocibus edictis, aut damno finium Galba perculerat, hibernis legionum propius miſcentur. unde ſeditioſa colloquia, et inter paganos corruptior miles, et in Verginium favor cuicumque alii profuturus. Miſerat civitas Lingonum, 54
vetere inſtituto, dona legionibus, dextras hoſpitii inſigne. legati eorum in ſqualorem maeſtitiamque compoſiti, per principia, per contubernia, modo 'ſuas injurias,' modo 'civitatum vicinarum praemia,' et ubi pronis militum auribus accipiebantur, 'ipſius exercitus pericula et contumelias' conquerentes, accendebant animos. nec procul ſeditione aberant, cum Hordeonius Flaccus 'abire legatos,' utque occultior digreſſus eſſet, 'nocte caſtris excedere' jubet. inde atrox rumor, affirmantibus pleriſque 'interfectos; ac niſi ipſi conſulerent, fore ut acerrimi militum et praeſentia conqueſti, per tenebras et inſcitiam cetero-

'rum occiderentur.' obſtringuntur inter ſe tacito foedere legiones. adſciſcitur auxiliorum miles, primo ſuſpectus, tamquam circumdatis cohortibus aliſque, impetus in legiones pararetur: mox eadem acrius volvens, faciliore inter malos conſenſu ad bellum, quam in pace ad
55 concordiam. Inferioris tamen Germaniae legiones ſolenni kalendarum Januariarum ſacramento pro Galba adactae, multa cunctatione, et raris primorum ordinum vocibus; ceteri ſilentio, proximi cujuſque audaciam exſpectantes; inſita mortalibus natura propere ſequi, quae piget inchoare. ſed ipſis legionibus inerat diverſitas animorum: primani quintanique turbidi adeo, ut quidam ſaxa in Galbae imagines jecerint; quintadecima ac ſextadecima legiones, nihil ultra fremitum et minas auſae, initium erumpendi circumſpectabant. at in ſuperiore exercitu, quarta ac duodevicesima legiones iiſdem hibernis tendentes, ipſo kalendarum Januariarum die dirumpunt imagines Galbae: quarta legio promptius, duodevicesima cunctanter, mox conſenſu. ac ne reverentiam

Digitized by Google

imperii exuere viderentur, in ſenatus po-
pulique Romani oblitterata jam nomi-
na, ſacramenta advocabant; nullo lega-
torum tribunorumve pro Galba nitente,
quibuſdam, ut in tumultu, notabilius
turbantibus. non tamen quiſquam in
modum concionis, aut ſuggeſtu locutus;
neque enim erat adhuc cui imputaretur.
Spectator flagitii Hordeonius Flaccus 56
conſularis legatus aderat, non compeſ-
cere ruentes, non retinere dubios, non
cohortari bonos auſus; ſed ſegnis, pavi-
dus, et ſocordia innocens. quatuor cen-
turiones duodeviceſimae legionis Noni-
us Receptus, Donatius Valens, Romilius
Marcellus, Calpurnius Repentinus, cum
protegerent Galbae imagines, impetu mi-
litum abrepti, vinctique. nec cuiquam
ultra fides, aut memoria prioris ſacra-
menti: ſed, quod in ſeditionibus ac-
cidit, unde plures erant, omnes fuere.
nocte quae kalendas Januarias ſecuta
eſt, in coloniam Agrippinenſem aquili-
fer quartae legionis epulanti Vitellio
nuntiat, ‘ quartam et duodeviceſimam
‘ legiones, projectis Galbae imaginibus,
‘ in ſenatus et populi Romani verba ju-

'raſſe.' id ſacramentum inane viſum;
'occupari nutantem fortunam, et offer-
'ri principem' placuit. miſſi a Vitellio
ad legiones legatoſque, qui 'deſciviſſe
'a Galba ſuperiorem exercitum' nunci-
arent; 'proinde aut bellandum adver-
'ſus deſciſcentes, aut ſi concordia et pax
'placeat, faciendum imperatorem: et
'minore diſcrimine ſumi principem,
57 'quam quaeri.' Proxima legionis pri-
mae hiberna erant, et promptiſſimus
è legatis Fabius Valens. is die poſtero
coloniam Agrippinenſem cum equitibus
legionis, auxiliariorumque ingreſſus,
imperatorem Vitellium conſalutavit. ſe-
cutae ingenti certamine ejuſdem pro-
vinciae legiones: et ſuperior exercitus,
ſpecioſis ſenatus populique Romani no-
minibus relictis, tertium nonas Januari-
as Vitellio acceſſit; ſcires illum priore
biduo non penes rempublicam fuiſſe. ar-
dorem exercituum Agrippinenſes, Tre-
veri, Lingones aequabant, 'auxilia, e-
'quos, arma, pecunias' offerentes, ut
quiſque corpore, opibus, ingenio vali-
dus. nec principes modo coloniarum
aut caſtrorum, quibus praeſentia ex af-

Digitized by Google

tum. Piſonis ſupremam voluntatem paupertas firmavit. Galbae corpus diu ne- 49
glectum, et licentia tenebrarum plurimis ludibriis vexatum, diſpenſator Argius, e prioribus ſervis, humili ſepultura in privatis ejus hortis contexit. caput per lixas caloneſque ſuffixum, laceratumque ante Patrobii tumulum (libertus is Neronis punitus a Galba fuerat) poſtera demum die repertum, et cremato jam corpori admixtum eſt. hunc exitum habuit Ser. Galba tribus et ſeptuaginta annis, quinque principes proſpera fortuna emenſus, et alieno imperio felicior, quam ſuo. vetus in familia nobilitas, magnae opes; ipſi medium ingenium, magis extra vitia quam cum virtutibus. famae nec incurioſus, nec venditator. pecuniae alienae non appetens, ſuae parcus, publicae avarus. amicorum libertorumque, ubi in bonos incidiſſet, ſine reprehenſione patiens: ſi mali forent, uſque ad culpam ignarus. ſed claritas natalium, et metus temporum obtentui, ut quod ſegnitia erat, ſapientia vocaretur. dum vigebat aetas, militari laude apud Germanias floruit. proconſule Africam

Digitized by Google

moderate; jam ſenior, citeriorem Hiſpaniam pari juſtitia continuit, major privato viſus, dum privatus fuit, et omnium conſenſu capax imperii, niſi imperaſſet.
50 Trepidam urbem, ac ſimul atrocitatem recentis ſceleris, ſimul veteres Othonis mores paventem, novus inſuper de Vitellio nuntius exterruit, ante caedem Galbae ſuppreſſus, ut tantum ſuperioris Germaniae exercitum deſciviſſe crederetur. tum 'duos omnium mortalium impudicitia, ignavia, luxuria deterrimos, velut ad perdendum imperium fataliter electos,' non ſenatus modo et eques, quis aliqua pars et cura reipublicae, ſed vulgus quoque palam moerere. nec jam recentia ſaevae pacis exempla, ſed repetita bellorum civilium memoria, 'captam totiens ſuis exercitibus urbem, vaſtitatem Italiae, direptiones provinciarum, Pharſaliam, Philippos, et Peruſiam ac Mutinam,' nota publicarum cladium nomina, loquebantur. 'prope everſum orbem, etiam cum de principatu inter bonos certaretur; ſed manſiſſe C. Julio, manſiſſe Caeſare Auguſto victore imperium;

‘ manſuram fuiſſe ſub Pompejo Bruto-
‘ que rempublicam. nunc pro Othone,
‘ an pro Vitellio, in templa ituros? u-
‘ traſque impias preces, utraque deteſ-
‘ tanda vota, inter duos, quorum bello
‘ ſolum id ſcires, deteriorem fore qui vi-
‘ ciſſet.’ erant qui Veſpaſianum et arma
Orientis augurarentur; et, ut potior u-
troque Veſpaſianus, ita bellum aliud, at-
que alias clades horrebant. et ambigua
de Veſpaſiano fama: ſoluſque omnium
ante ſe principum, in melius mutatus eſt.

Nunc initia cauſſaſque motus Vitelliani 51
expediam. Caeſo cum omnibus copiis
Julio Vindice, ferox praeda gloriaque
exercitus, ut cui ſine labore ac periculo
ditiſſimi belli victoria eveniſſet, expedi-
tionem et aciem, praemia quam ſtipen-
dia malebat: diuque infructuoſam et a-
ſperam militiam toleraverat, ingenio loci
coelique, et ſeveritate diſciplinae; quam
in pace inexorabilem diſcordiae civium
reſolvunt, paratis utrimque corruptori-
bus, et perfidia impunita. viri, arma,
equi, ad uſum et ad decus ſupererant.
ſed ante bellum, centurias tantum ſuas
turmaſque noverant; exercitus finibus

Digitized by Google

provinciarum diſcernebantur: tum adverſus Vindicem contractae legiones, ſeque et Gallias expertae, quaerere rurſus arma, novaſque diſcordias: nec ſocios ut olim, ſed hoſtes et victos vocabant. nec deerat pars Galliarum quae Rhenum accolit, eaſdem partes ſecuta, ac tum acerrima inſtigatrix adverſus Galbianos; hoc enim nomen faſtidito Vindice indiderant. igitur Sequanis Aeduiſque, ac deinde prout opulentia civitatibus erat, infenſi, expugnàtiones urbium, populationes agrorum, raptus penatium hauſerunt animo: ſuper avaritiam et arrogantiam, praecipua validiorum vitia, contumacia Gallorum irritati, qui 'remiſſam ſibi a Galba quar-'tam tributorum partem, et publice do-'natos in ignominiam exercitus' jactabant. acceſſit callide vulgatum, temere creditum, 'decumari legiones, et promp-'tiſſimum quemque centurionum dimit-'ti;' undique atroces nuntii, ſiniſtra ex urbe fama, infenſa Lugdunenſis colonia, et pertinaci pro Nerone fide fecunda rumoribus. ſed plurima ad fingendum credendumque materies in ipſis caſtris, o-

Digitized by Google

dio, metu, et ubi vires ſuas reſpexerant, ſecuritate. Sub ipſas ſuperioris anni 52
kalendas Decembris A. Vitellius inferiorem Germaniam ingreſſus, hiberna legionum cum cura adierat: redditi pleriſque ordines, remiſſa ignominia, allevatae notae: plura ambitione, quaedam judicio: in quibus ſordem et avaritiam Fonteii Capitonis, adimendis aſſignandiſve militiae ordinibus, integre mutaverat. nec conſularis legati menſura, ſed in majus omnia accipiebantur. et Vitellius apud ſeveros humilis. ita comitatem bonitatemque faventes vocabant, quod ſine modo, ſine judicio donaret ſua, largiretur aliena. ſimul aviditate imperandi, ipſa vitia pro virtutibus interpretabantur. multi in utroque exercitu ſicut modeſti quietique, ita mali et ſtrenui. ſed profuſa cupidine, et inſigni temeritate legati legionum, Alienus Caecina, et Fabius Valens: è quibus Valens infenſus Galbae, tamquam detectam a ſe Verginii cunctationem, oppreſſa Capitonis conſilia ingrate tuliſſet, inſtigare Vitellium, ‘ardorem militum oſtentans. ipſum celebri ubique fama:

‘ nullam in Flacco Hordeonio moram :
‘ affore Britanniam : ſecutura Germa-
‘ norum auxilia : male fidas provincias :
‘ precarium ſeni imperium, et brevi tranſ-
‘ iturum ; panderet modo ſinum, et ve-
‘ nienti fortunae occurreret. merito du-
‘ bitaſſe Verginium, equeſtri familia, ig-
‘ noto patre : imparem ſi recepiſſet im-
‘ perium, tutum ſi recuſaſſet. Vitellio
‘ tres patris conſulatus, cenſuram, col-
‘ legium Caeſaris, et imponere jampri-
‘ dem imperatoris dignationem, et au-
53 ‘ ferre privati ſecuritatem.’ Quatiebatur
his ſegne ingenium, ut concupiſceret
magis, quam ut ſperaret. at in ſuperi-
ore Germania, Caecina decora juventa,
corpore ingens, animi immodicus, cito
ſermone, erecto inceſſu, ſtudia militum
inlexerat. hunc juvenem Galba, quae-
ſtorem in Baetica, impigre in partes ſuas
tranſgreſſum legioni praepoſuit, mox
compertum publicam pecuniam avertiſ-
ſe, ut peculatorem flagitari juſſit. Cae-
cina aegre paſſus, miſcere cuncta, et pri-
vata vulnera, reipublicae malis operire
ſtatuit. nec deerant in exercitu ſemina
diſcordiae, quod et bello adverſus Vin-

Digitized by Google

dicem univerſus affuerat; nec niſi occi-
ſo Nerone tranſlatus in Galbam, atque in
eo ipſo ſacramento vexillis inferioris
Germaniae praeventus erat. et Treveri
ac Lingones, quaſque alias civitates a-
trocibus edictis, aut damno finium Gal-
ba perculerat, hibernis legionum pro-
pius miſcentur. unde ſeditioſa collo-
quia, et inter paganos corruptior miles,
et in Verginium favor cuicumque alii
profuturus. Miſerat civitas Lingonum, 54
vetere inſtituto, dona legionibus, dextras
hoſpitii inſigne. legati eorum in ſqualo-
rem maeſtitiamque compoſiti, per prin-
cipia, per contubernia, modo 'ſuas inju-
'rias,' modo 'civitatum vicinarum prae-
'mia,' et ubi pronis militum auribus ac-
cipiebantur, 'ipſius exercitus pericula et
'contumelias' conquerentes, accende-
bant animos. nec procul ſeditione abe-
rant, cum Hordeonius Flaccus 'abire le-
'gatos,' utque occultior digreſſus eſſet,
'nocte caſtris excedere' jubet. inde a-
trox rumor, affirmantibus pleriſque 'in-
'terfectos; ac niſi ipſi conſulerent, fore
'ut acerrimi militum et praeſentia con-
'queſti, per tenebras et inſcitiam cetero-

Digitized by Google

‘ rum occiderentur.’ obſtringuntur in-
ter ſe tacito foedere legiones. adſciſci-
tur auxiliorum miles, primo ſuſpectus,
tamquam circumdatis cohortibus aliſ-
que, impetus in legiones pararetur: mox
eadem acrius volvens, faciliore inter ma-
los conſenſu ad bellum, quam in pace ad
55 concordiam. Inferioris tamen Germa-
niae legiones ſolenni kalendarum Ja-
nuariarum ſacramento pro Galba adac-
tae, multa cunctatione, et raris primo-
rum ordinum vocibus; ceteri ſilentio,
proximi cujuſque audaciam exſpectan-
tes; inſita mortalibus natura propere
ſequi, quae piget inchoare. ſed ipſis le-
gionibus inerat diverſitas animorum:
primani quintanique turbidi adeo, ut
quidam ſaxa in Galbae imagines jecerint;
quintadecima ac ſextadecima legiones,
nihil ultra fremitum et minas auſae, ini-
tium erumpendi circumſpectabant. at in
ſuperiore exercitu, quarta ac duodevi-
ceſima legiones iiſdem hibernis tenden-
tes, ipſo kalendarum Januariarum die
dirumpunt imagines Galbae: quarta le-
gio promptius, duodeviceſima cunctan-
ter, mox conſenſu. ac ne reverentiam

Digitized by Google

imperii exuere viderentur, in ſenatus populique Romani oblitterata jam nomina, ſacramenta advocabant; nullo legatorum tribunorumve pro Galba nitente, quibuſdam, ut in tumultu, notabilius turbantibus. non tamen quiſquam in modum concionis, aut ſuggeſtu locutus; neque enim erat adhuc cui imputaretur.
Spectator flagitii Hordeonius Flaccus 56
conſularis legatus aderat, non compeſcere ruentes, non retinere dubios, non cohortari bonos auſus; ſed ſegnis, pavidus, et ſocordia innocens. quatuor centuriones duodeviceſimae legionis Nonius Receptus, Donatius Valens, Romilius Marcellus, Calpurnius Repentinus, cum protegerent Galbae imagines, impetu militum abrepti, vinctique. nec cuiquam ultra fides, aut memoria prioris ſacramenti: ſed, quod in ſeditionibus accidit, unde plures erant, omnes fuere. nocte quae kalendas Januarias ſecuta eſt, in coloniam Agrippinenſem aquilifer quartae legionis epulanti Vitellio nuntiat, ‘quartam et duodeviceſimam ‘legiones, projectis Galbae imaginibus, ‘in ſenatus et populi Romani verba ju-

'raſſe.' id ſacramentum inane viſum; 'occupari nutantem fortunam, et offerri principem' placuit. miſſi a Vitellio ad legiones legatoſque, qui 'deſciviſſe a Galba ſuperiorem exercitum' nunciarent; 'proinde aut bellandum adverſus deſciſcentes, aut ſi concordia et pax placeat, faciendum imperatorem: et minore diſcrimine ſumi principem,
57 quam quaeri.' Proxima legionis primae hiberna erant, et promptiſſimus è legatis Fabius Valens. is die poſtero coloniam Agrippinenſem cum equitibus legionis, auxiliariorumque ingreſſus, imperatorem Vitellium conſalutavit. ſecutae ingenti certamine ejuſdem provinciae legiones: et ſuperior exercitus, ſpecioſis ſenatus populique Romani nominibus relictis, tertium nonas Januarias Vitellio acceſſit; ſcires illum priore biduo non penes rempublicam fuiſſe. ardorem exercituum Agrippinenſes, Treveri, Lingones aequabant, 'auxilia, equos, arma, pecunias' offerentes, ut quiſque corpore, opibus, ingenio validus. nec principes modo coloniarum aut caſtrorum, quibus praeſentia ex aſ-

fluenti, et parta victoria magnae ſpes;
ſed manipuli quoque et gregarius miles,
viatica ſua, et balteos, phaleraſque, in-
ſignia armorum argento decora, loco
pecuniae tradebant, inſtinctu, et impe-
tu, et avaritia. Igitur laudata militum 58
alacritate Vitellius, miniſteria principa-
tus per libertos agi ſolita, in equites Ro-
manos diſponit. vacationes centurioni-
bus ex fiſco numerat. ſaevitiam militum
pleroſque ad poenam expoſcentium ſae-
pius approbat, partim ſimulatione vin-
culorum fruſtratur. Pompejus Propin-
quus procurator Belgicae ſtatim interfec-
tus. Julium Burdonem Germanicae claſ-
ſis praefectum aſtu ſubtraxit; exarſerat
in eum iracundia exercitus, tamquam
crimen, ac mox inſidias, Fontejo Capi-
toni ſtruxiſſet; grata erat memoria Ca-
pitonis; et apud ſaevientes occidere pa-
lam, ignoſcere non niſi fallendo licebat.
ita in cuſtodia habitus; et poſt victori-
am demum, ſtratis jam militum odiis,
dimiſſus eſt. interim ut piaculum obji-
citur centurio Criſpinus, qui ſe ſanguine
Capitonis cruentaverat: eoque et po-
ſtulantibus manifeſtior, et punienti vi-

Digitized by Google

59 lior fuit. Julius deinde Civilis pericu-
lo exemptus, praepotens inter Batavos,
ne ſupplicio ejus ferox gens alienaretur.
et erant in civitate Lingonum octo Ba-
tavorum cohortes, quartaedecimae legi-
onis auxilia, tum diſcordia temporum
a legione digreſſae: prout inclinaſſent,
grande momentum, ſociae aut adverſae.
Nonium, Donatium, Romilium, Cal-
purnium, centuriones, de quibus ſupra
rettulimus, occidi juſſit, damnatos fidei
crimine graviſſimo inter deſciſcentes.
acceſſere partibus Valerius Aſiaticus,
Belgicae provinciae legatus, quem mox
Vitellius generum aſcivit: et Junius
Blaeſus Lugdunenſis Galliae rector, cum
Italica legione, et ala Taurina, Lugduni
tendentibus. nec in Raeticis copiis mo-
60 ra, quo minus ſtatim adjungerentur. Ne
in Britannia quidem dubitatum. prae-
erat Trebellius Maximus, per avaritiam
ac ſordes contemptus exercitui inviſuſ-
que. accendebat odium ejus Roſcius
Caelius legatus viceſimae legionis olim
diſcors, ſed occaſione civilium armorum
atrocius proruperant. Trebellius 'ſe-
'ditionem et confuſum ordinem diſci-

Digitized by Google

‘ plinae Caelio; ‘ ſpoliatas et inopes le-
‘ giones’ Caelius Trebellio objectabat,
cum interim foedis legatorum certami-
nibus, modeſtia exercitus corrupta, eo-
que diſcordiae ventum, ut auxiliarium
quoque militum conviciis proturbatus,
et aggregantibus ſe Caelio cohortibus a-
liſque, deſertus Trebellius ad Vitellium
perfugerit; quies provinciae, quam-
quam remoto conſulari manſit; rexere
legati legionum, pares jure, Caelius au-
dendo potentior. Adjuncto Britannico 61
exercitu, ingens viribus opibuſque Vi-
tellius, duos duces, duo itinera bello de-
ſtinavit. Fabius Valens ‘ allicere, vel ſi
‘ abnuerent, vaſtare Gallias et Cottianis
‘ Alpibus Italiam irrumpere; Caecina
‘ propiore tranſitu, Peninis jugis degre-
‘ di’ juſſus. Valenti inferioris exercitus
electi cum aquila quintae legionis, et co-
hortibus aliſque ad quadraginta millia
armatorum data; triginta millia Caecina
è ſuperiore Germania ducebat, quorum
robur legio una, prima et viceſima fuit;
addita utrique Germanorum auxilia, è
quibus Vitellius ſuas quoque copias ſup-
plevit, tota mole belli ſecuturus. Mi- 62

Digitized by Google

ra inter exercitum imperatoremque di-
verſitas. inſtare miles, arma poſcere;
‘ dum Galliae trepident, dum Hiſpaniae
‘ cunctentur; non obſtare hiemem, ne-
‘ que ignavae pacis moras; invadendam
‘ Italiam, occupandam urbem; nihil in
‘ diſcordiis civilibus feſtinatione tutius,
‘ ubi facto magis quam conſulto opus eſ-
‘ ſet.’ torpebat Vitellius, et fortunam
principatus inerti luxu ac prodigis epu-
lis praeſumebat, medio diei temulentus,
et ſagina gravis; cum tamen ardor et
vis militum ultro ducis munia implebat,
ut ſi adeſſet imperator, et ſtrenuis vel
ignavis ſpem metumque adderet. in-
ſtructi intentique ‘ ſignum profectionis ’
expoſcunt: nomine Germanici, Vitel-
lio ſtatim addito: Caeſarem ſe appellari
etiam victor prohibuit. laetum auguri-
um Fabio Valenti exercituique, quem in
bellum agebat, ipſo profectionis die, a-
quila leni meatu, prout agmen incede-
ret, velut dux viae praevolavit: lon-
gumque per ſpatium, is gaudentium mi-
litum clamor, ea quies interritae alitis
fuit, ut haud dubium magnae et proſ-
63 perae rei omen acciperetur. Et Tre-

veros quidem ut ſocios ſecuri adiere.
Divoduri (Mediomatricorum id opidum
eſt) quamquam omni comitate exceptos,
ſubitus pavor terruit, raptis derepente
armis, ad caedem innoxiae civitatis;
non ob praedam, aut ſpoliandi cupidi-
nem: ſed furore et rabie, et cauſſis in-
certis, eoque difficilioribus remediis;
donec precibus ducis mitigati, ab exci-
dio civitatis temperavere; caeſa tamen
ad quatuor millia hominum. iſque terror
Gallias invaſit, ut venienti mox agmini
univerſae civitates, cum magiſtratibus
et precibus occurrerent, ſtratis per vias
pueris feminiſque, quaeque alia placa-
menta hoſtilis irae, non quidem in bel-
lo, ſed pro pace tendebantur. Nun- 64
tium de caede Galbae et imperio Otho-
nis, Fabius Valens in civitate Leucorum
accepit. nec militum animus in gaudi-
um, aut formidinem permotus, bellum
volvebat: Gallis cunctatio exempta, et
in Othonem ac Vitellium odium par, ex
Vitellio et metus. proxima Lingonum
civitas erat, fida partibus; benigne ex-
cepti, modeſtia certavere. ſed brevis lae-
titia fuit, cohortium intemperie, quas à

Digitized by Google

legione quartadecima, ut ſupra memoravimus, digreſſas exercitui ſuo Fabius Valens adjunxerat. jurgio primum, mox rixa inter Batavos et legionarios, dum his aut illis ſtudia militum adgregantur, prope in proelium exarſere; ni Valens animadverſione paucorum, oblitos jam Batavos imperii admonuiſſet. fruſtra adverſus Aeduos quaeſita belli cauſa; juſſi 'pecuniam atque arma deferre,' gratuitos inſuper commeatus praebuere: quod Aedui formidine, Lugdunenſes gaudio fecere. ſed legio Italica et ala Taurina abductae. cohortem duodeviceſimam Lugduni, ſolitis ſibi hibernis, relinqui placuit. Manlius Valens, legatus Italicae legionis, quamquam bene de partibus meritus, nullo apud Vitellium honore fuit; ſecretis eum criminationibus infamaverat Fabius ignarum, et quo incautior deciperetur, palam laudatum.

65 Veterem inter Lugdunenſes Viennenſeſque diſcordiam, proximum bellum accenderat; multae invicem clades, crebrius infeſtiuſque, quam ut tantum propter Neronem Galbamque pugnaretur. et Galba reditus Lugdunenſium, occaſione

Digitized by Google

irae, in fiſcum verterat, multus contra
in Viennenſes honor; unde aemulatio,
et invidia, et uno amne diſcretis con-
nexum odium. igitur Lugdunenſes ex-
ſtimulare ſingulos militum, et in ever-
ſionem Viennenſium impellere, 'obſeſ-
'ſam ab illis coloniam ſuam, adjutos
'Vindicis conatus, conſcriptas nuper
'legiones in praeſidium Galbae' refe-
rendo; et ubi cauſſas odiorum praeten-
derant, magnitudinem praedae oſtende-
bant. nec jam ſecreta exhortatio, ſed
publicae preces; 'irent ultores, exſcin-
'derent ſedem Gallici belli; cuncta illic
'externa et hoſtilia, ſe coloniam Roma-
'nam et partem exercitus, et proſpera-
'rum adverſarumque rerum ſocios. ſi
'fortuna contra daret, iratis ne relin-
'querentur.' His et pluribus in eun- 66
dem modum, perpulerant, ut ne legati
quidem ac duces partium reſtingui poſ-
ſe iracundiam exercitus arbitrarentur,
cum haud ignari diſcriminis ſui Vien-
nenſes, velamenta et infulas praeferen-
tes, ubi agmen inceſſerat, arma, genua,
veſtigia prenſando, flexere militum ani-
mos. addidit Valens trecenos ſingulis

militibus ſeſtertios; tum vetuſtas digni-
taſque coloniae valuit; et verba Fabii
ſalutem incolumitatemque Viennenſium
commendantis, aequis auribus accepta;
publice tamen armis mulctati, privatis
et promiſcuis copiis juvere militem. ſed
fama conſtans fuit, ‘ipſum Valentem
‘magna pecunia emptum.’ is diu ſordi-
dus, repente dives, mutationem fortu-
nae male tegebat, accenſis egeſtate lon-
ga cupidinibus immoderatus, et inopi
juventa, ſenex prodigus. lento deinde
agmine, per fines Allobrogum et Vocon-
tiorum ductus exercitus: ipſa itinerum
ſpatia, et ſtativorum mutationes vendi-
tante duce, foedis pactionibus adverſus
poſſeſſores agrorum, et magiſtratus ci-
vitatum, adeo minaciter, ut Luco (mu-
nicipium id Vocontiorum eſt) faces ad-
moverit, donec pecunia mitigaretur;
quotiens pecuniae materia deeſſet, ſtu-
pris et adulteriis exorabatur. ſic ad Al-
67 pes perventum. Plus praedae ac ſan-
guinis Caecina hauſit. irritaverant tur-
bidum ingenium Helvetii, Gallica gens,
olim armis viriſque, mox memoria no-
minis clara, de caede Galbae ignari, et

Vitellii imperium abnuentes. initium
bello fuit avaritia ac feſtinatio unae et vi-
ceſimae legionis; rapuerant pecuniam
miſſam in ſtipendium caſtelli, quod olim
Helvetii ſuis militibus ac ſtipendiis tue-
bantur; aegre id paſſi Helvetii, inter-
ceptis epiſtolis, quae nomine Germanici
exercitus ad Pannonicas legiones fere-
bantur; centurionem et quoſdam mili-
tum in cuſtodia retinebant. Caecina bel-
li avidus, proximam quamque culpam,
antequam poeniteret, ultum ibat; mota
propere caſtra; vaſtati agri; direptus
longa pace in modum municipii exſtruc-
tus locus, amoeno ſalubrium aquarum
uſu frequens; miſſi ad Raetica auxilia
nuntii, ut verſos in legionem Helvetios
a tergo aggrederentur. Illi ante diſcri- 68
men feroces, in periculo pavidi, quam-
quam primo tumultu Claudium Severum
ducem legerant, non arma noſcere, non
ordines ſequi, non in unum conſulere;
exitioſum adverſus veteranos proelium,
intuta obſidio, dilapſis vetuſtate moeni-
bus; hinc Caecina cum valido exerci-
tu, inde Raeticae alae cohorteſque; et
ipſorum Raetorum juventus ſueta armis,

Digitized by Google

et more militiae exercita; undique populatio et caedis, ipſi in medio vagi abjectis armis, magna pars ſaucii aut palantes, in montem Vocetium perfugere. ac ſtatim immiſſa cohorte Thracum depulſi, et conſectantibus Germanis Raetiſque, per ſilvas atque in ipſis latebris trucidati; multa hominum millia caeſa, multa ſub corona venundata. cumque direptis omnibus, Aventicum gentis caput juſto agmine peteretur; miſſi qui dederent civitatem, et deditio accepta. in Julium Alpinum e principibus, ut concitorem belli, Caecina animadvertit; ceteros veniae vel ſaevitiae Vitellii reliquit.
69 Haud facile dictu eſt, legati Helvetiorum minus placabilem imperatorem, an militem invenerint; 'civitatis 'excidium' poſcunt, tela ac manus in ora legatorum intentant. ne Vitellius quidem minis ac verbis temperabat; cum Claudius Coſſus, unus ex legatis, notae facundiae, ſed dicendi artem apta trepidatione occultans, atque eo validior, militis animum mitigavit, ut eſt mos vulgo, mutabilem ſubitis, et tam pronum in miſericordiam, quam immo-
Digitized by Google

dicus ſaevitia fuerat; effuſis lacrymis, et meliora conſtantius poſtulando, impunitatem ſalutemque civitati impetravere. Caecina paucos in Helvetiis mo- 70
ratus dies, dum ſententiae Vitellii certior fieret, ſimul tranſitum Alpium parans, laetum ex Italia nuntium accipit, 'alam 'Syllanam circa Padum agentem, ſacra-'mento Vitellii acceſſiſſe.' proconſulem Vitellium Syllani in Africa habuerant: mox a Nerone, ut in Aegyptum praemitterentur, exciti, et ob bellum Vindicis remorati, ac tum in Italia manentes, inſtinctu decurionum, qui Othonis ignari, Vitellio obſtricti, robur adventantium legionum et famam Germanici exercitus attollebant, tranſiere in partes: et ut donum aliquod novo principi, firmiſſima Tranſpadanae regionis municipia, Mediolanum, ac Novariam, et Eporediam, ac Vercellas, adjunxere; id Caecinae per ipſos compertum. et quia praeſidio alae unius latiſſima pars Italiae defendi nequibat, praemiſſis Gallorum, Luſitanorum, Britannorumque cohortibus, et Germanorum vexillis, cum ala Petrina; ipſe paulu-

lum cunctatus, num Raeticis jugis in
Noricum flecteret, adverſus Petronium
urbis procuratorem, qui concitis auxi-
liis, et interruptis fluminum pontibus,
fidus Othoni putabatur. ſed metu ne a-
mitteret praemiſſas jam cohortes alaſ-
que, ſimul reputans plus gloriae retenta
Italia, et ubicumque certatum foret, No-
ricos in ceterae victoriae praemia ceſ-
ſuros, Penino ſubſignanum militem iti-
nere, et grave legionum agmen, hiber-
71 nis adhuc Alpibus traduxit. Otho in-
terim, contra ſpem omnium, non deli-
ciis neque deſidia torpeſcere; dilatae
voluptates, diſſimulata luxuria; et cun-
cta ad decorem imperii compoſita; eo-
que plus formidinis afferebant falſae
virtutes, et vitia reditura. Marium Cel-
ſum conſulem deſignatum, per ſpeciem
vinculorum, ſaevitiae militum ſubtrac-
tum, acciri in Capitolium jubet; cle-
mentiae titulus, è viro claro et partibus
inviſo, petebatur. Celſus conſtanter, ſer-
vatae erga Galbam fidei crimen confeſ-
ſus, exemplum ultro imputavit. nec O-
tho quaſi ignoſceret, ſed ne hoſti metum
reconciliationis adhiberet; ſtatim intra

Digitized by Google

intimos amicos habuit, et mox bello in-
ter duces delegit; manſitque Celſo ve-
lut fataliter etiam pro Othone fides in-
tegra et infelix. laeta primoribus civi-
tatis, celebrata in vulgus Celſi ſalus, ne
militibus quidem ingrata fuit, eandem
virtutem admirantibus cui iraſcebantur.
Par inde exſultatio, diſparibus cauſſis 72
conſecuta, impetrato Tigellini exitio.
Sophonius Tigellinus obſcuris parenti-
bus, foeda pueritia, impudica ſenecta,
praefecturam vigilum et praetorii, et a-
lia praemia virtutum, quia velocius erat
vitiis adeptus, crudelitatem mox, de-
inde avaritiam, et virilia ſcelera exer-
cuit: corrupto ad omne facinus Nero-
ne, quaedam ignaro auſus, ac poſtremo
ejuſdem deſertor ac proditor. unde non
alium pertinacius ad poenam flagitave-
re, diverſo affectu, quibus odium Nero-
nis inerat, et quibus deſiderium. apud
Galbam T. Vinii potentia defenſus,
praetexentis ‘ ſervatam ab eo filiam.’
et haud dubie ſervaverat, non clemen-
tia (quippe tot interfectis) ſed effugio
in futurum; quia peſſimus quiſque, dif-
fidentia praeſentium mutationem pavens

adverſus publicum odium, privatam gratiam praeparat: unde nulla innocentiae cura, ſed vices impunitatis. eo infenſior populus, addita ad vetus Tigellini odium recenti T. Vinii invidia, concurrere è tota urbe in palatium ac fora, et ubi plurima vulgi licentia, in circum ac theatra effuſi, ſeditioſis vocibus obſtrepere: donec Tigellinus, accepto apud Sinueſſanas aquas ſupremae neceſſitatis nuncio, inter ſtupra concubinarum, et oſcula, et deformes moras, ſectis novacula faucibus, infamem vitam foedavit etiam exitu ſero et inhoneſto.

73 Per idem tempus expoſtulata ad ſupplicium Galvia Criſpinilla, variis fruſtrationibus, et adverſa diſſimulantis principis fama, periculo exempta eſt: magiſtra libidinum Neronis, tranſgreſſa in Africam ad inſtigandum in arma Clodium Macrum, famem populi Romani haud obſcure molita, totius poſtea civitatis gratiam obtinuit conſulari matrimonio innixa et apud Galbam, Othonem, Vitellium illaeſa: mox potens pecunia, et orbitate, quae bonis maliſque

74 temporibus juxta valent. Crebrae in-

Sed inſidiatores ab Othone in
iam, a Vitellio in urbem miſſi;
fruſtra fuit; Vitellianis impu-
antam hominum multitudinem,
gnorantia fallentibus: Otho-
vitate vultus, omnibus invicem
prodebantur. Vitellius litteras
num fratrem Othonis compo-
xitium ipſi filioque ejus' mi-
' ni incolumes ſibi mater ac li-
rvarentur.' et ſtetit domus u-
ſub Othone, incertum an me-
ellius victor clementiae gloriam
Primus Othoni fiduciam addi-
yrico nuntius, 'juraſſe in eum
iae, ac Pannoniae, et Moeſiae
s.' idem ex Hiſpania allatum,
que per edictum Cluvius Ru-
tatim cognitum eſt, converſam
lium Hiſpaniam. ne Aquitania
quamquam à Julio Cordo in
thonis obſtricta, diu manſit;
fides aut amor, metu ac neceſ-
c illuc mutabantur. eadem for-
ovinciam Narbonenſem ad Vi-
vertit, facili tranſitu ad proxi-
validiores. longinquae provin-

Digitized by Google

intimos amicos habuit, et mox bello in-
ter duces delegit; manſitque Celſo ve-
lut fataliter etiam pro Othone fides in-
tegra et infelix. laeta primoribus civi-
tatis, celebrata in vulgus Celſi ſalus, ne
militibus quidem ingrata fuit, eandem
virtutem admirantibus cui iraſcebantur.
Par inde exſultatio, diſparibus cauſſis 72
conſecuta, impetrato Tigellini exitio.
Sophonius Tigellinus obſcuris parenti-
bus, foeda pueritia, impudica ſenecta,
praefecturam vigilum et praetorii, et a-
lia praemia virtutum, quia velocius erat
vitiis adeptus, crudelitatem mox, de-
inde avaritiam, et virilia ſcelera exer-
cuit: corrupto ad omne facinus Nero-
ne, quaedam ignaro auſus, ac poſtremo
ejuſdem deſertor ac proditor. unde non
alium pertinacius ad poenam flagitave-
re, diverſo affectu, quibus odium Nero-
nis inerat, et quibus deſiderium. apud
Galbam T. Vinii potentia defenſus,
praetexentis 'ſervatam ab eo filiam.'
et haud dubie ſervaverat, non clemen-
tia (quippe tot interfectis) ſed effugio
in futurum; quia peſſimus quiſque, diſ-
fidentia praeſentium mutationem pavens

Digitized by Google

adverſus publicum odium, privatam gratiam praeparat: unde nulla innocentiae cura, ſed vices impunitatis. eo infenſior populus, addita ad vetus Tigellini odium recenti T. Vinii invidia, concurrere è tota urbe in palatium ac fora, et ubi plurima vulgi licentia, in circum ac theatra effuſi, ſeditioſis vocibus obſtrepere: donec Tigellinus, accepto apud Sinueſſanas aquas ſupremae neceſſitatis nuncio, inter ſtupra concubinarum, et oſcula, et deformes moras, ſectis novacula faucibus, infamem vitam foedavit etiam exitu ſero et inhoneſto.
73 Per idem tempus expoſtulata ad ſupplicium Galvia Criſpinilla, variis fruſtrationibus, et adverſa diſſimulantis principis fama, periculo exempta eſt: magiſtra libidinum Neronis, tranſgreſſa in Africam ad inſtigandum in arma Clodium Macrum, famem populi Romani haud obſcure molita, totius poſtea civitatis gratiam obtinuit conſulari matrimonio innixa et apud Galbam, Othonem, Vitellium illaeſa: mox potens pecunia, et orbitate, quae bonis maliſque
74 temporibus juxta valent. Crebrae in-

Digitized by Google

terim, et muliebribus blandimentis infectae, ab Othone ad Vitellium epiſtolae, offerebant ‘ pecuniam et gratiam, et ‘ quemcunque quietis locum prodigae vi- ‘ tae legiſſet.’ paria Vitellius oſtendebat, primo mollius, ſtulta utrimque et indecora ſimulatione: mox quaſi rixantes ſtupra et flagitia invicem objectavere, neuter falſo. Otho, revocatis quos Galba miſerat legatis, rurſus ad utrumque Germanicum exercitum, et ad legionem Italicam, eaſque quae Lugduni agebant copias, ſpecie ſenatus miſit. legati apud Vitellium remanſere, promptius quam ut retenti viderentur. praetoriani, quos per ſimulationem officii legatis Otho adjunxerat, remiſſi, antequam legionibus miſcerentur. addit epiſtolas Fabius Valens, nomine Germanici exercitus, ad praetorias et urbanas cohortes, de viribus partium magnificas, et concordiam offerentes. increpabant ultro, ‘ quod tanto ante traditum Vitellio im- ‘ perium, ad Othonem vertiſſent.’ ita promiſſis ſimul, ac minis tentabantur; ‘ ut bello impares, in pace nihil amiſſu- ‘ ri.’ neque ideo praetorianorum fides

Digitized by Google

75 mutata. Sed inſidiatores ab Othone in
Germaniam, a Vitellio in urbem miſſi;
utriſque fruſtra fuit; Vitellianis impu-
ne, per tantam hominum multitudinem,
mutua ignorantia fallentibus: Otho-
niani, novitate vultus, omnibus invicem
gnaris, prodebantur. Vitellius litteras
ad Titianum fratrem Othonis compo-
ſuit, ‘ exitium ipſi filioque ejus’ mi-
nitans, ‘ ni incolumes ſibi mater ac li-
‘‘beri ſervarentur.’ et ſtetit domus u-
traque: ſub Othone, incertum an me-
tu; Vitellius victor clementiae gloriam
76 tulit. Primus Othoni fiduciam addi-
dit ex Illyrico nuntius, ‘juraſſe in eum
‘ Dalmatiae, ac Pannoniae, et Moeſiae
‘ legiones.’ idem ex Hiſpania allatum,
laudatuſque per edictum Cluvius Ru-
fus; et ſtatim cognitum eſt, converſam
ad Vitellium Hiſpaniam. ne Aquitania
quidem, quamquam à Julio Cordo in
verba Othonis obſtricta, diu manſit;
nuſquam fides aut amor, metu ac neceſ-
ſitate huc illuc mutabantur. eadem for-
mido provinciam Narbonenſem ad Vi-
tellium vertit, facili tranſitu ad proxi-
mos et validiores. longinquae provin-

Digitized by Google

irae, in fiſcum verterat, multus contra
in Viennenſes honor; unde aemulatio,
et invidia, et uno amne diſcretis con-
nexum odium. igitur Lugdunenſes ex-
ſtimulare ſingulos militum, et in ever-
ſionem Viennenſium impellere, 'obſeſ-
'ſam ab illis coloniam ſuam, adjutos
'Vindicis conatus, conſcriptas nuper
'legiones in praeſidium Galbae' refe-
rendo; et ubi cauſſas odiorum praeten-
derant, magnitudinem praedae oſtende-
bant. nec jam ſecreta exhortatio, ſed
publicae preces; 'irent ultores, exſcin-
'derent ſedem Gallici belli; cuncta illic
'externa et hoſtilia, ſe coloniam Roma-
'nam et partem exercitus, et proſpera-
'rum adverſarumque rerum ſocios. ſi
'fortuna contra daret, iratis ne relin-
'querentur.' His et pluribus in eun- 66
dem modum, perpulerant, ut ne legati
quidem ac duces partium reſtingui poſ-
ſe iracundiam exercitus arbitrarentur,
cum haud ignari diſcriminis ſui Vien-
nenſes, velamenta et infulas praeferen-
tes, ubi agmen inceſſerat, arma, genua,
veſtigia prenſando, flexere militum ani-
mos. addidit Valens trecenos ſingulis

Digitized by Google

militibus ſeſtertios; tum vetuſtas digni-
taſque coloniae valuit; et verba Fabii
ſalutem incolumitatemque Viennenſium
commendantis, aequis auribus accepta;
publice tamen armis mulctati, privatis
et promiſcuis copiis juvere militem. ſed
fama conſtans fuit, 'ipſum Valentem
'magna pecunia emptum.' is diu ſordi-
dus, repente dives, mutationem fortu-
nae male tegebat, accenſis egeſtate lon-
ga cupidinibus immoderatus, et inopi
juventa, ſenex prodigus. lento deinde
agmine, per fines Allobrogum et Vocon-
tiorum ductus exercitus: ipſa itinerum
ſpatia, et ſtativorum mutationes vendi-
tante duce, foedis pactionibus adverſus
poſſeſſores agrorum, et magiſtratus ci-
vitatum, adeo minaciter, ut Luco (mu-
nicipium id Vocontiorum eſt) faces ad-
moverit, donec pecunia mitigaretur;
quotiens pecuniae materia deeſſet, ſtu-
pris et adulteriis exorabatur. ſic ad Al-
67 pes perventum. Plus praedae ac ſan-
guinis Caecina hauſit. irritaverant tur-
bidum ingenium Helvetii, Gallica gens,
olim armis viriſque, mox memoria no-
minis clara, de caede Galbae ignari, et

Vitellii imperium abnuentes. initium
bello fuit avaritia ac feſtinatio unae et vi-
ceſimae legionis; rapuerant pecuniam
miſſam in ſtipendium caſtelli, quod olim
Helvetii ſuis militibus ac ſtipendiis tue-
bantur; aegre id paſſi Helvetii, inter-
ceptis epiſtolis, quae nomine Germanici
exercitus ad Pannonicas legiones fere-
bantur; centurionem et quoſdam mili-
tum in cuſtodia retinebant. Caecina bel-
li avidus, proximam quamque culpam,
antequam poeniteret, ultum ibat; mota
propere caſtra; vaſtati agri; direptus
longa pace in modum municipii exſtruc-
tus locus, amoeno ſalubrium aquarum
uſu frequens; miſſi ad Raetica auxilia
nuntii, ut verſos in legionem Helvetios
a tergo aggrederentur. Illi ante diſcri- 68
men feroces, in periculo pavidi, quam-
quam primo tumultu Claudium Severum
ducem legerant, non arma noſcere, non
ordines ſequi, non in unum conſulere;
exitioſum adverſus veteranos proelium,
intuta obſidio, dilapſis vetuſtate moeni-
bus; hinc Caecina cum valido exerci-
tu, inde Raeticae alae cohorteſque; et
ipſorum Raetorum juventus ſueta armis,

Digitized by Google

et more militiae exercita; undique populatio et caedis, ipſi in medio vagi abjectis armis, magna pars ſaucii aut palantes, in montem Vocetium perfugere. ac ſtatim immiſſa cohorte Thracum depulſi, et conſectantibus Germanis Raetiſque, per ſilvas atque in ipſis latebris trucidati; multa hominum millia caeſa, multa ſub corona venundata. cumque direptis omnibus, Aventicum gentis caput juſto agmine peteretur; miſſi qui dederent civitatem, et deditio accepta. in Julium Alpinum e principibus, ut concitorem belli, Caecina animadvertit; ceteros veniae vel ſaevitiae Vitellii reliquit.
69 Haud facile dictu eſt, legati Helvetiorum minus placabilem imperatorem, an militem invenerint; 'civitatis 'excidium' poſcunt, tela ac manus in ora legatorum intentant. ne Vitellius quidem minis ac verbis temperabat; cum Claudius Coſſus, unus ex legatis, notae facundiae, ſed dicendi artem apta trepidatione occultans, atque eo validior, militis animum mitigavit, ut eſt mos vulgo, mutabilem ſubitis, et tam pronum in miſericordiam, quam immo-

dicus ſaevitia fuerat; effuſis lacrymis, et meliora conſtantius poſtulando, impunitatem ſalutemque civitati impetravere. Caecina paucos in Helvetiis mo- 70
ratus dies, dum ſententiae Vitellii certior fieret, ſimul tranſitum Alpium parans, laetum ex Italia nuntium accipit, ‘ alam ‘ Syllanam circa Padum agentem, ſacra‘ mento Vitellii acceſſiſſe. ’ proconſulem Vitellium Syllani in Africa habuerant: mox a Nerone, ut in Aegyptum praemitterentur, exciti, et ob bellum Vindicis remorati, ac tum in Italia manentes, inſtinctu decurionum, qui Othonis ignari, Vitellio obſtricti, robur adventantium legionum et famam Germanici exercitus attollebant, tranſiere in partes: et ut donum aliquod novo principi, firmiſſima Tranſpadanae regionis municipia, Mediolanum, ac Novariam, et Eporediam, ac Vercellas, adjunxere; id Caecinae per ipſos compertum. et quia praeſidio alae unius latiſſima pars Italiae defendi nequibat, praemiſſis Gallorum, Luſitanorum, Britannorumque cohortibus, et Germanorum vexillis, cum ala Petrina; ipſe paulu-

lum cunctatus, num Raeticis jugis in
Noricum flecteret, adverſus Petronium
urbis procuratorem, qui concitis auxi-
liis, et interruptis fluminum pontibus,
fidus Othoni putabatur. ſed metu ne a-
mitteret praemiſſas jam cohortes alaſ-
que, ſimul reputans plus gloriae retenta
Italia, et ubicumque certatum foret, No-
ricos in ceterae victoriae praemia ceſ-
ſuros, Penino ſubſignanum militem iti-
nere, et grave legionum agmen, hiber-
71 nis adhuc Alpibus traduxit. Otho in-
terim, contra ſpem omnium, non deli-
ciis neque deſidia torpeſcere; dilatae
voluptates, diſſimulata luxuria; et cun-
cta ad decorem imperii compoſita; eo-
que plus formidinis afferebant falſae
virtutes, et vitia reditura. Marium Cel-
ſum conſulem deſignatum, per ſpeciem
vinculorum, ſaevitiae militum ſubtrac-
tum, acciri in Capitolium jubet; cle-
mentiae titulus, è viro claro et partibus
inviſo, petebatur. Celſus conſtanter, ſer-
vatae erga Galbam fidei crimen confeſ-
ſus, exemplum ultro imputavit. nec O-
tho quaſi ignoſceret, ſed ne hoſti metum
reconciliationis adhiberet; ſtatim intra

Digitized by Google

intimos amicos habuit, et mox bello in-
ter duces delegit; manſitque Celſo ve-
lut fataliter etiam pro Othone fides in-
tegra et infelix. laeta primoribus civi-
tatis, celebrata in vulgus Celſi ſalus, ne
militibus quidem ingrata fuit, eandem
virtutem admirantibus cui iraſcebantur.
Par inde exſultatio, diſparibus cauſſis 72
conſecuta, impetrato Tigellini exitio.
Sophonius Tigellinus obſcuris parenti-
bus, foeda pueritia, impudica ſenecta,
praefecturam vigilum et praetorii, et a-
lia praemia virtutum, quia velocius erat
vitiis adeptus, crudelitatem mox, de-
inde avaritiam, et virilia ſcelera exer-
cuit: corrupto ad omne facinus Nero-
ne, quaedam ignaro auſus, ac poſtremo
ejuſdem deſertor ac proditor. unde non
alium pertinacius ad poenam flagitave-
re, diverſo affectu, quibus odium Nero-
nis inerat, et quibus deſiderium. apud
Galbam T. Vinii potentia defenſus,
praetexentis ‘ſervatam ab eo filiam.’
et haud dubie ſervaverat, non clemen-
tia (quippe tot interfectis) ſed effugio
in futurum; quia peſſimus quiſque, dif-
fidentia praeſentium mutationem pavens

adverſus publicum odium, privatam gratiam praeparat: unde nulla innocentiae cura, ſed vices impunitatis. eo infenſior populus, addita ad vetus Tigellini odium recenti T. Vinii invidia, concurrere è tota urbe in palatium ac fora, et ubi plurima vulgi licentia, in circum ac theatra effuſi, ſeditioſis vocibus obſtrepere: donec Tigellinus, accepto apud Sinueſſanas aquas ſupremae neceſſitatis nuncio, inter ſtupra concubinarum, et oſcula, et deformes moras, ſectis novacula faucibus, infamem vitam foedavit etiam exitu ſero et inhoneſto.

73 Per idem tempus expoſtulata ad ſupplicium Galvia Criſpinilla, variis fruſtrationibus, et adverſa diſſimulantis principis fama, periculo exempta eſt: magiſtra libidinum Neronis, tranſgreſſa in Africam ad inſtigandum in arma Clodium Macrum, famem populi Romani haud obſcure molita, totius poſtea civitatis gratiam obtinuit conſulari matrimonio innixa et apud Galbam, Othonem, Vitellium illaeſa: mox potens pecunia, et orbitate, quae bonis maliſque

74 temporibus juxta valent. Crebrae in-

Digitized by Google

terim, et muliebribus blandimentis infectae, ab Othone ad Vitellium epiſtolae, offerebant ‘ pecuniam et gratiam, et ‘ quemcunque quietis locum prodigae vi‘ tae legiſſet.’ paria Vitellius oſtendebat, primo mollius, ſtulta utrimque et indecora ſimulatione: mox quaſi rixantes ſtupra et flagitia invicem objectavere, neuter falſo. Otho, revocatis quos Galba miſerat legatis, rurſus ad utrumque Germanicum exercitum, et ad legionem Italicam, eaſque quae Lugduni agebant copias, ſpecie ſenatus miſit. legati apud Vitellium remanſere, promptius quam ut retenti viderentur. praetoriani, quos per ſimulationem officii legatis Otho adjunxerat, remiſſi, antequam legionibus miſcerentur. addit epiſtolas Fabius Valens, nomine Germanici exercitus, ad praetorias et urbanas cohortes, de viribus partium magnificas, et concordiam offerentes. increpabant ultro, ‘ quod tanto ante traditum Vitellio im‘ perium, ad Othonem vertiſſent.’ ita promiſſis ſimul, ac minis tentabantur; ‘ ut bello impares, in pace nihil amiſſu‘ ri.’ neque ideo praetorianorum fides

75 mutata. Sed inſidiatores ab Othone in
Germaniam, a Vitellio in urbem miſſi;
utriſque fruſtra fuit; Vitellianis impu-
ne, per tantam hominum multitudinem,
mutua ignorantia fallentibus: Otho-
niani, novitate vultus, omnibus invicem
gnaris, prodebantur. Vitellius litteras
ad Titianum fratrem Othonis compo-
ſuit, ‘ exitium ipſi filioque ejus’ mi-
nitans, ‘ ni incolumes ſibi mater ac li-
‘‘beri ſervarentur.’ et ſtetit domus u-
traque: ſub Othone, incertum an me-
tu; Vitellius victor clementiae gloriam
76 tulit. Primus Othoni fiduciam addi-
dit ex Illyrico nuntius, ‘juraſſe in eum
‘ Dalmatiae, ac Pannoniae, et Moeſiae
‘ legiones.’ idem ex Hiſpania allatum,
laudatuſque per edictum Cluvius Ru-
fus; et ſtatim cognitum eſt, converſam
ad Vitellium Hiſpaniam. ne Aquitania
quidem, quamquam à Julio Cordo in
verba Othonis obſtricta, diu manſit;
nuſquam fides aut amor, metu ac neceſ-
ſitate huc illuc mutabantur. eadem for-
mido provinciam Narbonenſem ad Vi-
tellium vertit, facili tranſitu ad proxi-
mos et validiores. longinquae provin-

Digitized by Google

ciae, et quidquid armorum mari dirimitur, penes Othonem manebant, non partium ſtudio; ſed erat grande momentum in nomine urbis ac praetextu ſenatus, et occupaverat animos prior auditus. Judaicum exercitum Veſpaſianus, Syriae legiones Mucianus ſacramento Othonis adegere. ſimul Aegyptus, omneſque verſae in Orientem provinciae, nomine ejus tenebantur. idem Africae obſequium, initio à Carthagine orto. neque exſpectata Vipſanii Aproniani proconſulis auctoritate, Creſcens Neronis libertus (nam et hi malis temporibus partem ſe reipublicae faciunt) epulum plebi, ob laetitiam recentis imperii, obtulerat, et populus pleraque ſine modo feſtinavit. Carthaginem ceterae civitates ſecutae. ſic diſtractis exercitibus ac provinciis, Vitellio quidem ad capeſſendam principatus fortunam bello opus erat. Otho, ut in multa pace, mu- 77
nia imperii obibat: quaedam ex dignitate reipublicae; pleraque, contra decus, ex praeſenti uſu properando. conſul cum Titiano fratre in kalendas Martias ipſe; proximos menſes Verginio deſtinat, uta-

quod exercitui Germanico delinimen-
tum; jungitur Verginio Poppaeus Vopiſ-
cus, praetextu veteris amicitiae, plerique
Viennenſium honori datum interpreta-
bantur. ceteri conſulatus ex deſtinatione
Neronis, aut Galbae manſere. Caelio ac
Flavio Sabinis, in Julias; Ario Antonino
et Mario Celſo, in Septembres: quorum
honori ne Vitellius quidem victor inter-
ceſſit. ſed Otho, pontificatus auguratuſ-
que honoratis jam ſenibus cumulum dig-
nitatis addidit, et recens ab exilio rever-
ſos nobiles adoleſcentulos, avitis ac pa-
ternis ſacerdotiis in ſolatium recoluit.
redditus Cadio Rufo, Pedio Blaeſo, Se-
vino Promptino ſenatorius locus, qui
repetundarum criminibus ſub Claudio
ac Nerone ceciderant; placuit ignoſ-
centibus, verſo nomine, quod avaritia
fuerat, videri majeſtatem: cujus tum o-
78 dio, etiam bonae leges peribant. Eadem
largitione, civitatum quoque ac provin-
ciarum animos aggreſſus, Hiſpalienſibus
et Emeritenſibus familiarum adjectio-
nes; Lingonibus univerſis civitatem
Romanam; provinciae Baeticae Mau-
rorum civitates dono dedit; nova jura

Digitized by Google

Cappadociae, nova Africae, oſtentui
magis quam manſura. inter quae neceſ-
ſitate praeſentium rerum et inſtantibus
curis excuſata, ne tum quidem imme-
mor amorum, ſtatuas Poppaeae per ſe-
natuſconſultum repoſuit. creditus eſt e-
tiam de celebranda Neronis memoria a-
gitaviſſe, ſpe vulgum alliciendi; et fue-
re qui imagines Neronis proponerent:
atque etiam Othoni, quibuſdam diebus
populus et miles, tamquam nobilitatem
ac decus aſtruerent, NERONI OTHONI
acclamavit. ipſe in ſuſpenſo tenuit, ve-
tandi metu, vel agnoſcendi pudore.
Converſis ad civile bellum animis, ex- 79
terna ſine cura habebantur. eo auden-
tius Rhoxolani Sarmatica gens, priore
hieme caeſis duabus cohortibus; mag-
na ſpe ad Moeſiam irruperant, novem
millia equitum ex ferocia et ſucceſſu,
praedae magis quam pugnae intenta. i-
gitur vagos et incurioſos, tertia legio
adjunctis auxiliis, repente invaſit; a-
pud Romanos omnia proelio apta: Sar-
matae diſperſi, aut cupidine praedae gra-
ves onere ſarcinarum, et lubrico itine-
rum adempta equorum pernicitate, ve-

Digitized by Google

lut vincti caedebantur. namque mirum dictu ut ſit omnis Sarmatarum virtus, velut extra ipſos; nihil ad pedeſtrem pugnam tam ignavum; ubi per turmas advenere, vix ulla acies obſtiterit. ſed tum humido die, et ſoluto gelu, neque conti, neque gladii, quos praelongos utraque manu regunt, uſui, lapſantibus equis, et cataphractarum pondere. id principibus et nobiliſſimo cuique tegmen, ferreis laminis, aut praeduro corio conſertum; ut adverſus ictus impenetrabile, ita impetu hoſtium provolutis inhabile ad reſurgendum. ſimul altitudine, et mollitia nivis, hauriebantur. Romanus miles facili lorica, et miſſili pilo, aut lanceis aſſultans, ubi res poſceret, levi gladio inermem Sarmatam (neque enim defendi ſcuto mos eſt) cominus fodiebat: donec pauci, qui proelio ſuperfuerant, paludibus abderentur; ibi ſaevitia hiemis, et vi vulnerum abſumpti. poſtquam id Romae compertum, M. Aponius Moeſiam obtinens, triumphali ſtatua, Fulvius Aurelius, et Julianus Titius, ac Numiſius Lupus, legati legionum, conſularibus ornamentis donan-

tur: laeto Othone, et gloriam in ſe trahente, 'tamquam et ipſe felix bello, et 'ſuis ducibus ſuiſque exercitibus rempublicam auxiſſet.' Parvo interim 80
initio, unde nihil timebatur, orta ſeditio, prope urbi excidio fuit. ſeptimam decimam cohortem, è colonia Oſtienſi, in urbem acciri Otho juſſerat: armandae ejus cura Vario Criſpino, tribuno è praetorianis, data. is quo magis vacuus, quietis caſtris, juſſa exſequeretur, vehicula cohortis incipiente nocte onerari aperto armamentario jubet; tempus in ſuſpicionem; cauſſa in crimen; affectatio quietis in tumultum evaluit; et viſa inter temulentos arma, cupidinem ſui movere. fremit miles, et tribunos centurioneſque 'proditionis arguit; 'tamquam familiae ſenatorum ad perniciem Othonis armarentur.' pars ignari et vino graves; peſſimus quiſque in occaſionem praedarum: vulgus, ut mos eſt, cujuſque motus novi cupidum; et obſequia meliorum nox abſtulerat; reſiſtentem ſeditioni tribunum, et ſeveriſſimos centurionum obtruncant; rapta arma, nudati gladii, inſidentes equis ur-

Digitized by Google

81 bem ac palatium petunt. Erat Othoni celebre convivium, primoribus feminis viriſque; qui trepidi, fortuituſne militum furor, an dolus imperatoris, manere ac deprehendi, an fugere et diſpergi, periculoſius foret; modo conſtantiam ſimulare, modo formidine detegi, ſimul Othonis vultum intueri; utque evenit inclinatis ad ſuſpicionem mentibus, cum timeret Otho, timebatur. ſed haud ſecus diſcrimine ſenatus quam ſuo territus, et praefectos praetorii ad mitigandas militum iras ſtatim miſerat, et 'abire propere omnes e convivio' juſſit. tum vero paſſim magiſtratus, projectis inſignibus, vitata comitum et ſervorum frequentia, ſenes feminaeque per tenebras, diverſa urbis itinera, rari domos, plurimi amicorum tecta, et ut cuique humillimus cliens, incertas latebras peti-
82 vere. Militum impetus ne foribus quidem palatii coërcitus, quo minus convivium irrumperent, 'oſtendi ſibi Othonem' expoſtulantes: vulnerato Julio Martiale tribuno, et Vitellio Saturnino praefecto legionis, dum ruentibus obſiſtunt. undique arma et minae, modo in

Digitized by Google

centuriones tribunoſque, modo in ſe-
natum univerſum: lymphatis caeco pa-
vore animis, et quia neminem unum de-
ſtinare irae poterant, licentiam in om-
nes poſcentibus; donec Otho, contra
decus imperii thoro inſiſtens, precibus
et lacrymis aegre cohibuit: redierunt-
que in caſtra inviti, neque innocentes.
poſtera die, velut capta urbe, clauſae do-
mus, rarus per vias populus; maeſta
plebs; dejecti in terram militum vultus,
ac plus triſtitiae quam poenitentiae. ma-
nipulatim allocuti ſunt Licinius Procu-
lus, et Plotius Firmus, praefecti, ex ſuo
quiſque ingenio, mitius aut horridius.
finis ſermonis in eo, ut quina millia
nummûm ſingulis militibus numeraren-
tur. tum Otho ingredi caſtra auſus; at-
que illum tribuni centurioneſque cir-
cumſiſtunt, abjectis militiae inſignibus,
'otium et ſalutem' flagitantes. Senſit 83
invidiam miles, et compoſitus in obſe-
quium, 'auctores ſeditionis ad ſuppli-
'cium' ultro poſtulabat. Otho quam-
quam turbidis rebus, et diverſis militum
animis, cum optimus quiſque 'reme-
'dium praeſentis licentiae' poſceret;

Digitized by Google

vulgus et plures, ſeditionibus et ambitioſo imperio laeti, per turbas et raptus facilius ad civile bellum impellerentur: ſimul reputans non poſſe principatum ſcelere quaeſitum, ſubita modeſtia, et priſca gravitate retineri, ſed diſcrimine urbis et periculo ſenatus anxius, poſtremo ita diſſeruit: ‘ neque ut affectus ‘ veſtros in amorem mei accenderem, ‘ commilitones: neque ut animum ad ‘ virtutem cohortarer (utraque enim e‘ gregie ſuperſunt) ſed veni poſtulaturus ‘ a vobis temperamentum veſtrae forti‘ tudinis, et erga me modum caritatis. ‘ tumultus proximi initium, non cupi‘ ditate vel odio (quae multos exer‘ citus in diſcordiam egere) ac ne de‘ trectatione quidem aut formidine pe‘ riculorum nimia pietas veſtra acrius ‘ quam conſideratius excitavit. nam ſae‘ pe honeſtas rerum cauſſas, ni judici‘ um adhibeas, pernicioſi exitus conſe‘ quuntur. imus ad bellum; num omnes ‘ nuntios palam audiri, omnia conſilia ‘ cunctis praeſentibus tractari, ratio re‘ rum, aut occaſionum velocitas patitur? ‘ tam neſcire quaedam milites, quam

Digitized by Google

‘ ſcire oportet. ita ſe ducum auctoritas,
‘ ſic rigor diſciplinae habet, ut multa e-
‘ tiam centuriones tribunoſque tantum
‘ juberi expediat. ſi, ubi jubeantur, quae-
‘ rere ſingulis liceat; pereunte obſequio,
‘ etiam imperium intercidit. an et illic
‘ nocte intempeſta rapientur arma? u-
‘ nus alterve perditus ac temulentus (ne-
‘ que enim plures conſternatione proxi-
‘ ma inſaniſſe crediderim) centurionis ac
‘ tribuni ſanguine manus imbuet? im-
‘ peratoris ſui tentorium irrumpet?
‘ Vos quidem iſtuc pro me; ſed in diſ- 84
‘ curſu ac tenebris, et rerum omnium
‘ confuſione, patefieri occaſio etiam ad-
‘ verſus me poteſt. ſi Vitellio et ſatel-
‘ litibus ejus eligendi facultas detur,
‘ quem nobis animum, quas mentes im-
‘ precentur; quid aliud quam ſeditio-
‘ nem et diſcordiam optabunt? ne mi-
‘ les centurioni, ne centurio tribuno ob-
‘ ſequatur; hinc confuſi pedites equi-
‘ teſque, in exitium ruamus. parendo
‘ potius, commilitones, quam imperia
‘ ducum ſciſcitando res militares con-
‘ tinentur; et fortiſſimus in ipſo diſcri-
‘ mine exercitus eſt, qui ante diſcrimen

Digitized by Google

'quietiſſimus. vobis arma et animus ſit: 'mihi conſilium, et virtutis veſtrae re'gimen relinquite. paucorum culpa fu'it, duorum poena erit; ceteri abolete 'memoriam foediſſimae noctis; nec il'las adverſus ſenatum voces ullus un'quam exercitus audiat. caput imperii, 'et decora omnium provinciarum, ad 'poenam vocare, non hercle illi, quos 'cum maxime Vitellius in nos ciet, Ger'mani audeant. ulline Italiae alumni, 'et Romana vere juventus, ad ſangui'nem et caedem depopoſcerint ordinem, 'cujus ſplendore et gloria, ſordes et ob'ſcuritatem Vitellianarum partium per'ſtringimus? nationes aliquas occupavit 'Vitellius, imaginem quandam exerci'tus habet: ſenatus nobiſcum eſt. ſic 'fit, ut hinc reſpublica, inde hoſtes rei'publicae conſtiterint. quid? vos pul'cherrimam hanc urbem, domibus et 'tectis et congeſtu lapidum, ſtare cre'ditis? muta iſta et inanima intercide're ac reparari promiſcua ſunt: aeter'nitas rerum, et pax gentium, et mea 'cum veſtra ſalus, incolumitate ſenatus 'firmatur. hunc auſpicato a parente et

Digitized by Google

'conditore urbis noſtrae inſtitutum, et
'a regibus uſque ad principes continu-
'um et immortalem, ſicut a majoribus
'accepimus, ſic poſteris tradamus. nam
'ut ex vobis ſenatores, ita ex ſenatori-
'bus principes naſcuntur.' Et oratio 85
ad perſtringendos mulcendoſque mili-
tum animos, et ſeveritatis modus (ne-
que enim in plures quam in duos ani-
madverti juſſerat) grate accepta, compo-
ſitique ad praeſens, qui coërceri non po-
terant. non tamen quies urbi redierat.
ſtrepitus telorum, et facies belli; et mi-
litibus, ut nihil in commune turbanti-
bus, ita ſparſis per domos, occulto habi-
tu, et maligna cura in omnes, quos no-
bilitas, aut opes, aut aliqua inſignis cla-
ritudo rumoribus objecerat. Vitellia-
nos quoque milites veniſſe in urbem ad
ſtudia partium noſcenda, plerique crede-
bant. unde plena omnia ſuſpicionum,
et vix ſecreta domuum ſine formidine;
ſed plurimum trepidationis in publico;
ut quemque nuntium fama attuliſſet, a-
nimum vultumque converſi, ne diffidere
dubiis, ac parum gaudere proſperis vi-
derentur. coacto vero in curiam ſenatu,

Digitized by Google

arduus rerum omnium modus, ne con-
tumax ſilentium, ne ſuſpecta libertas;
et privato Othoni nuper, atque eadem
dicenti, nota adulatio. igitur verſare
ſententias, et huc atque illuc torquere,
'hoſtem et parricidam' Vitellium vo-
cantes: providentiſſimus quiſque vul-
garibus conviciis; quidam vera probra
jacere, in clamore tamen, et ubi plu-
rimae voces, aut tumultu verborum ſi-
86 bi ipſi obſtrepentes. Prodigia inſuper
terrebant, diverſis auctoribus vulgata.
'in veſtibulo Capitolii omiſſas habenas
'bigae, cui Victoria inſtiterat: erupiſſe
'cella Junonis majorem humana ſpe-
'ciem: ſtatuam divi Julii, in inſula Ti-
'berini amnis, ſereno et immoto die, ab
'Occidente in Orientem converſam:
'prolocutum in Etruria bovem: inſo-
'litos animalium partus:' et plura alia,
rudibus ſaeculis etiam in pace obſervata,
quae nunc tantum in metu audiuntur.
ſed praecipuus, et cum praeſenti exitio,
etiam futuri pavor, ſubita inundatione
Tiberis: qui immenſo auctu, prorupto
ponte ſublicio, ac ſtrage obſtantis molis
refuſus, non modo jacentia et plana ur-

Digitized by Google

bis loca, ſed ſecura ejuſmodi caſuum im-
plevit. rapti e publico plerique, plures
in tabernis et cubilibus intercepti. fa-
mes in vulgus, inopia quaeſtus, et pe-
nuria alimentorum; corrupta ſtagnan-
tibus aquis inſularum fundamenta, dein
remeante flumine dilapſa. utque pri-
mum vacuus a periculo animus fuit, id
ipſum, quod paranti expeditionem O-
thoni, campus Martius et via Flaminia
iter belli eſſet obſtructum, a fortuitis vel
naturalibus cauſſis, in prodigium et o-
men imminentium cladium vertebatur.
Otho, luſtrata urbe, et expenſis belli 87
conſiliis, quando Peninae Cottiaeque
Alpes, et ceteri Galliarum aditus Vitel-
lianis exercitibus claudebantur; Nar-
bonenſem Galliam aggredi ſtatuit; claſ-
ſe valida, et partibus fida, quod reliquos
caeſorum ad pontem Milvium, et ſaevi-
tia Galbae in cuſtodiam habitos, in nu-
meros legionis compoſuerat; facta et
ceteris ſpes honoratioris in poſterum
militiae. addidit claſſi urbanas cohor-
tes, et pleroſque e praetorianis, vires
et robur exercitus, atque ipſis ducibus
conſilium et cuſtodes. ſumma expediti-

Digitized by Google

onis Antonio Novello, Suedio Clemen-
ti primipilaribus, Aemilio Pacenſi, cui
ademptum a Galba tribunatum reddide-
rat, permiſſa. curam navium Oſcus li-
bertus retinebat, ad obſervandam hone-
ſtiorum fidem invitatus. peditum equi-
tumque copiis Suetonius Paulinus, Ma-
rius Celſus, Annius Gallus, rectores de-
ſtinati. ſed plurima fides Licinio Pro-
culo praetorii praefecto; is urbanae mi-
litiae impiger, bellorum inſolens, aucto-
ritatem Paulini, vigorem Celſi, maturi-
tatem Galli, ut cuique erat, criminando,
quod facillimum factu eſt, pravus et cal-
88 lidus, bonos et modeſtos anteibat. Se-
poſitus per eos dies Cornelius Dolabel-
la in coloniam Aquinatem, neque arta
cuſtodia, neque obſcura: nullum ob cri-
men, ſed vetuſto nomine, et propinqui-
tate Galbae monſtratus. multos e magi-
ſtratibus, magnam conſularium partem,
Otho, non participes aut miniſtros bel-
lo, ſed comitum ſpecie, ſecum expedire
jubet. in quîs et L. Vitellium, eodem
quo ceteros cultu, nec ut imperatoris
fratrem, nec ut hoſtis. igitur mota ur-
bis cura, nullus ordo metu aut periculo

vacuus; primores ſenatus aetate inva-
lidi, et longa pace deſides; ſegnis et o-
blita bellorum nobilitas: ignarus mili-
tiae eques: quanto magis occultare ac
abdere pavorem nitebantur, manifeſtius
pavidi. nec deerant e contrario, qui
ambitione ſtolida, conſpicua arma, in-
ſignes equos, quidam luxurioſos appa-
ratus conviviorum et irritamenta libidi-
num, ut inſtrumenta belli mercarentur.
ſapientibus quietis et reipublicae cura e-
leviſſimus quiſque, et futuri improvi-
dus, ſpe vana tumens; multi afflicta fi-
de in pace, ac turbatis rebus alacres, et
per incerta tutiſſimi. Sed vulgus et 89
magnitudine nimia communium cura-
rum expers populus, ſentire paulatim
belli mala, converſa in militum uſum
omni pecunia, intentis alimentorum
pretiis: quae motu Vindicis haud per-
inde plebem attriverant, ſecura tum ur-
be, et provinciali bello, quod inter le-
giones Galliaſque velut externum fuit.
nam ex quo divus Auguſtus res Caeſa-
rum compoſuit, procul et in unius ſoli-
citudinem aut decus, populus Romanus
bellaverat. ſub Tiberio et Cajo, tantum

Digitized by Google

pacis adverſa pertimuere. Scriboniani
contra Claudium incoepta ſimul audita
et coërcita. Nero nuntiis magis et ru-
moribus, quam armis depulſus. tum le-
giones claſſeſque, et quod raro alias,
praetorianus urbanuſque miles, in a-
ciem deducti; Oriens Occidenſque, et
quidquid utrimque virium eſt a tergo:
ſi ducibus aliis bellatum foret, longo bel-
lo materia. fuere qui proficiſcenti O-
thoni moras 'religionemque nondum
'conditorum ancilium' afferrent. a-
ſpernatus omnem cunctationem, ut Ne-
roni quoque exitioſam: et Caecina, jam
Alpes tranſgreſſus, exſtimulabat.
90 Pri-
die idus Martias commendata patribus
republica, reliquias Neronianarum ſec-
tionum nondum in fiſcum converſas,
revocatis ab exſilio conceſſit: juſtiſſi-
mum donum, et in ſpeciem magnificum,
ſed feſtinata jampridem exactione, uſu
ſterile. mox vocata concione, 'majeſ-
'tatem urbis, et conſenſum populi ac ſe-
'natus pro ſe' attollens, adverſum Vi-
tellianas partes modeſte diſſeruit; 'in-
'ſcitiam potius legionum, quam auda-
'ciam' increpans, nulla Vitellii men-

tione; ſive ipſius ea moderatio: ſeu ſcriptor orationis ſibi metuens, contumeliis in Vitellium abſtinuit: quando, ut in conſiliis militiae Suetonio Paulino et Mario Celſo, ita in rebus urbanis Galerii Trachali ingenio Othonem uti credebatur; et erant qui genus ipſum orandi noſcerent, crebro fori uſu celebre, et ad implendas populi aures, latum et ſonans. clamor voceſque vulgi, ex more adulandi, nimiae et falſae; quaſi dictatorem Caeſarem, aut imperatorem Auguſtum proſequerentur, ita ſtudiis votiſque certabant; nec metu aut amore, ſed ex libidine ſervitii, ut in familiis, privata cuique ſtimulatio, et vile jam decus publicum. profectus Otho, quietem urbis curaſque imperii, Salvio Titiano fratri permiſit.

Digitized by Google

HISTORIARUM

LIBRI SECUNDI

BREVIARIUM.

Titus Veſpaſianus Romam miſſus ad gratulandum Galbae, caede ejus audita, ſubſtitit. Paphiam Venerem adit, et de futuris eam conſulit. laeta omnia et magna accipit. ad patrem redit; qui belli conſilia agitat; ſed bellum ipſum in occaſionem differt. falſus Nero detegitur, et capitur. Othonis copiae, et duces; et claſſis ejus in Galliam Narbonenſem irruptio. in Corſica motus aliquis temeritate procuratoris. Caecina Italiam intrat, Placentiam oppugnat, ſed cum infamia et ſtrage repulſus. inſidias paullo poſt Othonianis locat, ſed eae quoque in ipſum vertere. Valens Ticinum venit; ſeditio ibi in eum militum. qua compoſita, Caecinae rapido agmine jungitur. Otho eo nuntio accepto, de ſumma belli deliberat; trahi id melius, an fortunam experiri praeſtaret. poſtremum peſſimumque conſilium praefert. ita haud procul Bedriaco pugnatum; victi Othoniani: non tamen fracti. ſed Otho averſus a conſiliis belli, mortem

Digitized by Google

elegit; quam tam fortiter exſequitur, quam noſter facunde narrat. poſt mortem ejus, ſeditio militum et impetus in Verginium. ſenatorum etiam periculum, falſo quodam nuntio. Albinus in Africa victus, et eae provinciae Vitellio adjunctae. quid in Italia Vitellius egerit, et legiones cohorteſque victas quomodo diſtraxerit: non ſine acri tumultu apud Ticinum. at in Syria Veſpaſianus et Mucianus ſerio jam de bello deliberant; hujus egregia ad illum oratio. qua perſuaſus Veſpaſianus imperium ſuſcipit; legiones in nomen ejus jurant; praeterque Orientales, Moeſici et Pannonii etiam tranſeunt in partes. Vitellius interea magno et minaci agmine urbem intrat. popularia multa uſurpat. conſilia item ejus paratuſque de bello. geſta eodem anno, conſulibus tamen aliis ſuffectis.

Digitized by Google

HISTORIARUM

LIBER SECUNDUS.

STRUEBAT jam fortuna, in diverſa parte terrarum, initia cauſſaſque imperio, quod varia ſorte, laetum reipublicae aut atrox, ipſis principibus proſperum, aut exitio fuit. Titus Veſpaſianus e Judaea, incolumi adhuc Galba, miſſus a patre; cauſſam profectionis, 'officium erga principem, et maturam petendis honoribus juventam' ferebat. ſed vulgus fingendi avidum, diſperſerat, 'accitum in adoptionem;' materia ſermonibus, ſenium et orbitas principis, et intemperantia civitatis, donec unus eligatur, multos deſtinandi. augebat famam, ipſius Titi ingenium quantaecumque fortunae capax, decor oris cum quadam majeſtate, proſperae Veſpaſiani res, praeſaga reſponſa, et in-

Digitized by Google

clinatis ad credendum animis, loco omi-num etiam fortuita. ubi Corinthi, Achajae urbe, certos nuntios accepit de interitu Galbae, et aderant qui arma Vitellii bellumque affirmarent, anxius animo, paucis amicorum adhibitis, cuncta utrimque perluſtrat. 'ſi pergeret in urbem; nullam officii gratiam, in alterius honorem ſuſcepti, ac ſe Vitellio, ſive Othoni, obſidem fore. ſin rediret; offenſam haud dubiam victoris: ſed incerta adhuc victoria, et concedente in partes patre, filium excuſatum. ſin Veſpaſianus rempublicam ſuſciperet, obliviſcendum offenſarum, de bello agitantibus.' His ac talibus inter ſpem 2
metumque jactatum, ſpes vicit. fuere qui 'accenſum deſiderio Berenices reginae, vertiſſe iter' crederent. neque abhorrebat a Berenice juvenilis animus; ſed gerendis rebus nullum ex eo impedimentum; laetam voluptatibus adoleſcentiam egit, ſuo quam patris imperio modeſtior. igitur oram Achajae, et Aſiae, ac laeva maris praetervectus, Rhodum et Cyprum inſulas, inde Syriam audentioribus ſpatiis petebat. atque illum

cupido inceſſit, adeundi viſendique templum Paphiae Veneris, inclytum per indigenas advenaſque. haud fuerit longum initia religionis, templi ſitum, formam deae, neque enim alibi ſic habetur, paucis diſſerere.
3 ‘ Conditorem templi re‑ ‘ gem Aërian ’ vetus memoria, quidam ‘ ipſius deae nomen id ’ perhibent. fama recentior tradit, ‘ a Cinyra ſacratum ‘ templum, deamque ipſam conceptam ‘ mari, huc appulſam. ſed ſcientiam ar‑ ‘ temque haruſpicum accitam; et Cili‑ ‘ cem Tamiram intuliſſe. atque ita pac‑ ‘ tum, ut familiae utriuſque poſteri cae‑ ‘ rimoniis praeſiderent.’ mox ne honore nullo regium genus peregrinam ſtirpem antecelleret, ipſa quam intulerant ſcientia hoſpites ceſſere; tantum Cinyrades ſacerdos conſulitur. hoſtiae, ut quiſque vovit; ſed mares deliguntur. certiſſima fides haedorum fibris. ſanguinem arae offundere vetitum; precibus et igne puro altaria adolentur, nec ullis imbribus quamquam in aperto madeſcunt. ſimulacrum deae non effigie humana, continuus orbis latiore initio tenuem in ambitum metae modo exſurgens; et ratio

Digitized by Google

in obſcuro. Titus ſpectata opulentia 4 donisque regum, quaeque alia laetum antiquitatibus Graecorum genus incertae vetuſtati affingit, 'de navigatione' primum conſuluit. poſtquam 'pandi viam, et mare proſperum' accepit, de ſe per ambages interrogat, caeſis compluribus hoſtiis. Soſtratus (ſacerdotis id nomen erat) ubi laeta et congruentia exta, magniſque conſultis annuere deam videt, pauca in praeſens et ſolita reſpondens, petito ſecreto futura aperit. Titus aucto animo ad patrem pervectus, ſuſpenſis provinciarum et exercituum mentibus, ingens rerum fiducia acceſſit. profligaverat bellum Judaicum Veſpaſianus, oppugnatione Hieroſolymorum reliqua, duro magis et arduo opere ob ingenium montis et pervicaciam ſuperſtitionis, quam quod ſatis virium obſeſſis ad tolerandas neceſſitates ſupereſſet. tres, ut ſupra memoravimus, ipſi Veſpaſiano legiones erant, exercitae bello; quatuor Mucianus obtinebat in pace; ſed aemulatio et proximi exercitus gloria repulerat ſegnitiam; quantumque illis roboris diſcrimina et labor, tantum

his vigoris addiderat integra quies, et inexperti belli labor; auxilia utrique cohortium alarumque, et claſſes regeſque, ac nomen diſpari fama celebre. Veſpaſianus acer militiae, anteire agmen, locum caſtris capere, noctu dieque conſilio, ac ſi res poſceret, manu hoſtibus obniti, cibo fortuito, veſte habituque vix a gregario milite diſcrepans; prorſus, ſi avaritia abeſſet, antiquis ducibus par. Mucianum e contrario magnificentia et opes, et cuncta privatum modum ſupergreſſa extollebant; aptior ſermone, diſpoſitu proviſuque, civilium rerum peritus; egregium principatus temperamentum, ſi demptis utriuſque vitiis, ſolae virtutes miſcerentur. ceterum hic Syriae, ille Judaeae praepoſitus, vicinis provinciarum adminiſtrationibus invidia diſcordes, exitu demum Neronis, poſitis odiis in medium conſuluere, primum per amicos; dein praecipua concordiae fides Titus, prava certamina communi utilitate aboleverat: natura atque arte compoſitus alliciendis etiam Muciani moribus. tribuni centurioneſque, et vulgus militum, induſtria, licentia, per

Digitized by Google

virtutes, per voluptates, ut cuique ingenium, adſciſcebantur. Antequam Titus 6
adventaret, ſacramentum Othonis acceperat uterque exercitus, praecipitibus, ut aſſolet, nuntiis, et tarda mole civilis belli, quod longa concordia quietus Oriens, tunc primum parabat. namque olim validiſſima inter ſe civium arma, in Italia, Galliave, viribus Occidentis coepta. et Pompejo, Caſſio, Bruto, Antonio, quos omnes trans mare ſecutum eſt civile bellum, haud proſperi exitus fuerant. auditique ſaepius in Syria Judaeaque Caeſares quam inſpecti. nulla ſeditio legionum, tantum adverſus Parthos minae, vario eventu. et proximo civili bello, turbatis aliis, inconcuſſa ibi pax; dein fides erga Galbam. mox ut 'Othonem 'ac Vitellium ſceleſtis armis res Roma-'nas raptum ire' vulgatum eſt, ne penes ceteros imperii praemia, penes ipſos tantum ſervitii neceſſitas eſſet, fremere miles, et vires ſuas circumſpicere. ſeptem legiones ſtatim, et cum ingentibus auxiliis Syria Judaeaque: inde continua Aegyptus, duaeque legiones: hinc Cappadocia Pontuſque, et quidquid caſtrorum

Digitized by Google

Armeniis praetenditur. Aſia, et ceterae provinciae, nec virorum inopes, et pecuniae opulentae; quantum inſularum mari cingitur, et parando interim bello
7 ſecundum tutumque ipſum mare. Non fallebat duces impetus militum. ſed bellantibus aliis placuit exſpectari belli exitum; ‘ victores victoſque nunquam ſo-
‘ lida fide coaleſcere; nec referre Vitel-
‘ lium an Othonem ſuperſtitem fortuna
‘ faceret. rebus ſecundis etiam egregios
‘ duces inſoleſcere; diſcordiam his, ig-
‘ naviam, luxuriem: et ſuiſmet vitiis al-
‘ terum bello, alterum victoria peritu-
‘ rum.’ igitur arma in occaſionem diſtulere, Veſpaſianus Mucianuſque nuper, ceteri olim mixtis conſiliis, optimus quiſque amore reipublicae, multos dulcedo praedarum ſtimulabat; alios ambiguae domi res. ita boni malique cauſſis diverſis, ſtudio pari, bellum omnes cupiebant.
8 Sub idem tempus Achaja atque Aſia falſo exterritae, velut Nero adventaret; vario ſuper exitu ejus rumore, eoque pluribus vivere eum fingentibus, credentibuſque. ceterorum caſus conatuſque in contextu operis dicemus; tunc

Digitized by Google

ſervus e Ponto, ſive, ut alii tradidere, ‘ libertinus ex Italia,’ citharae et cantus peritus (unde illi ſuper ſimilitudinem oris propior ad fallendum fides) adjunctis deſertoribus, quos inopia vagos ingentibus promiſſis corruperat, mare ingreditur: ac vi tempeſtatum Sythnum inſulam detruſus, et militum quoſdam ex Oriente commeantium adſcivit vel abnuentes interfici juſſit, et ſpoliatis negotiatoribus, mancipiorum valentiſſimum quemque armavit: centurionemque Siſennam dextras, concordiae inſignia, Syriaci exercitus nomine ad praetorianos ferentem variis artibus aggreſſus eſt: donec Siſenna clam relicta inſula, trepidus et vim metuens aufugeret; inde late terror, multis ad celebritatem nominis erectis rerum novarum cupidine et odio praeſentium. Gliſcentem in 9
dies famam fors diſcuſſit. Galatiam ac Pamphyliam provincias, Calpurnio Aſprenati regendas Galba permiſerat; datae e claſſe Miſenenſi duae triremes ad proſequendum, cum quibus Cythnum inſulam tenuit. nec defuere qui trierarchos nomine Neronis accirent; is in

maeſtitiam compoſitus, et 'fidem ſuo-'rum quondam militum invocans, ut e-'um in Syria, aut Aegypto ſiſterent' orabat. trierarchi nutantes, ſeu dolo, 'alloquendos ſibi milites, et paratis omnium animis reverſuros' firmaverunt. ſed Aſprenati cuncta ex fide nuntiata; cujus cohortatione expugnata navis, et interfectus quiſquis ille erat. corpus inſigne oculis comaque et torvitate vultus, in Aſiam, atque inde Romam pervectum eſt.

10 In civitate diſcordi, et ob crebras principum mutationes inter libertatem ac licentiam incerta, parvae quoque res magnis motibus agebantur. Vibius Criſpus pecunia, potentia, ingenio inter claros magis quam inter bonos, Annium Fauſtum equeſtris ordinis, qui temporibus Neronis delationes factitaverat, ad cognitionem ſenatus vocabat. nam recens Galbae principatu cenſuerant patres, 'ut accuſatorum cauſſae noſcerentur.' id ſenatuſconſultum varie jactatum, et prout potens vel inops reus inciderat, infirmum aut validum, retinebatur. ad haec terrore et propria vi Criſpus incubuerat delatorem fratris ſui per-

vertere: traxeratque magnam ſenatus
partem, ‘ ut indefenſum et inauditum de-
‘di ad exitium’ poſtularent. contra apud
alios nihil aeque reo proderat, quam ni-
mia potentia accuſatoris: ‘dari tempus,
‘ edi crimina, quamvis inviſum ac no-
‘ centem, more tamen audiendum’ cen-
ſebant. et valuere primo, dilataque in
paucos dies cognitio; mox damnatus eſt
Fauſtus, nequaquam eo aſſenſu civitatis,
quem peſſimis moribus meruerat; quip-
pe ipſum Criſpum eaſdem accuſationes
cum praemio exercuiſſe meminerant;
nec poena criminis, ſed ultor diſplice-
bat. Laeta interim Othoni principia II
belli, motis ad imperium ejus a Dalma-
tia Pannoniaque exercitibus; fuere qua-
tuor legiones, e quibus bina millia prae-
miſſa; ipſae modicis intervallis ſeque-
bantur: ſeptima a Galba conſcripta;
veteranae undecima ac tertiadecima et
praecipua fama Quartadecumani, rebel-
lione Britanniae compreſſa. addiderat
gloriam Nero, eligendo ut potiſſimos;
unde longa illis erga Neronem fides, et
erecta in Othonem ſtudia. ſed quo plus
virium ac roboris, e fiducia tarditas in-

Digitized by Google

erat; agmen legionum alae cohorteſque praeveniebant. ex ipſa urbe haud ſpernenda manus, quinque praetoriae cohortes, et equitum vexilla cum legione prima: ac deforme inſuper auxilium, duo millia gladiatorum, ſed per civilia arma etiam ſeveris ducibus uſurpatum. his copiis rector additus Annius Gallus, cum Veſtricio Spurinna ad occupandas Padi ripas praemiſſus: quoniam prima conſiliorum fruſtra ceciderant, tranſgreſſo jam Alpes Caecina, quem ſiſti intra Gallias poſſe ſperaverat. ipſum Othonem comitabantur ſpeculatorum lecta corpora, cum ceteris praetoriis cohortibus, veterani e praetorio, claſſicorum ingens numerus. nec illi ſegne aut corruptum luxu iter: ſed lorica ferrea uſus eſt, et ante ſigna pedeſter, horridus, incomptus, fa-
12 maeque diſſimilis. Blandiebatur coeptis fortuna, poſſeſſa per mare et naves majore Italiae parte, penitus uſque ad initium maritimarum Alpium; quibus tentandis, aggrediendaeque provinciae Narbonenſi, Suedium Clementem, Antonium Novellum, Aemilium Pacenſem duces dederat. ſed Pacenſis per licen-

Digitized by Google

tiam militum vinctus: Antonio Novello nulla auctoritas: Suedius Clemens ambitioſo imperio regebat, ut adverſus modeſtiam diſciplinae corruptus, ita proeliorum avidus. non Italia adiri, nec loca ſedeſque patriae videbantur: tamquam externa litora, et urbes hoſtium, urere, vaſtare, rapere: eo atrocius, quod nihil uſquam proviſum adverſum metus. pleni agri, apertae domus; occurſantes domini juxta conjuges et liberos, ſecuritate pacis, et belli malo circumveniebantur. maritimas tum Alpes tenebat procurator Marius Maturus. is concita gente (nec deeſt juventus) arcere provinciae finibus Othonianos intendit. ſed primo impetu caeſi disjectique montani, ut quibus temere collectis, non caſtra, non ducem noſcitantibus, neque in victoria decus eſſet, neque in fuga flagitium.
Irritatus eo proelio Othonis miles, ver- 13
tit iras in municipium Albium Intemelium, quippe in acie nihil praedae, inopes agreſtes, et vilia arma: nec capi poterant, pernix genus, et gnari locorum; ſed calamitatibus inſontium expleta avaritia. auxit invidiam praeclaro exemplo femina

Ligus, quae filio abdito, cum ſimul pecuniam occultari milites credidiſſent, eoque per cruciatus interrogarent 'ubi filium occuleret?' uterum oſtendens, latere reſpondit. nec ullis deinde terroribus, aut morte, conſtantiam vocis egregiae mutavit.
14 'Imminere provinciae Narbonenſi, in verba Vitellii adactae, claſſem Othonis,' Fabio Valenti trepidi nuntii attulere. aderant legati coloniarum, auxilium orantes. duas Tungrorum cohortes, quatuor equitum turmas, univerſam Treverorum alam, cum Julio Claſſico praefecto miſit; e quibus pars in colonia Forojulienſi retenta, ne omnibus copiis in terreſtre iter verſis, vacuo mari claſſis acceleraret. duodecim equitum turmae, et lecti e cohortibus, adverſus hoſtem iere: quibus adjuncta Ligurum cohors, vetus loci auxilium, et quingenti Pannonii nondum ſub ſignis. nec mora proelio: ſed acie ita inſtructa, ut pars claſſicorum mixtis paganis in colles mari propinquos exſurgeret, quantum inter colles ac litus aequi loci, praetorianus miles expleret, in ipſo mari ut annexa claſſis

Digitized by Google

et pugnae parata, converſa, et minaci fronte praetenderetur. Vitelliani, quibus minor peditum vis, in equite robur, Alpinos proximis jugis, cohortes denſis ordinibus poſt equitem locant. Treverorum turmae obtulere ſe hoſti incaute, cum exciperet contra veteranus miles, ſimul a latere ſaxis urgeret apta ad jaciendum etiam paganorum manus: qui ſparſi inter milites, ſtrenui ignavique in victoria idem audebant. additus perculſis terror, invecta in terga pugnantium claſſe. ita undique clauſi; deletaeque omnes copiae forent, ni victorem exercitum attinuiſſet obſcurum noctis, obtentui fugientibus. Nec Vitelliani, quamquam victi, quievere: accitis auxiliis, ſecurum hoſtem, ac ſucceſſu rerum ſocordius agentem invadunt; caeſi vigiles, perrupta caſtra, trepidatum apud naves; donec ſidente paulatim metu, occupato juxta colle defenſi, mox irrupere; atrox ibi caedes, et Tungrarum cohortium praefecti, ſuſtentata diu acie, telis obruuntur. ne Othonianis quidem incruenta victoria fuit, quorum improvide ſecutos, converſi equites circum-

Digitized by Google

venerunt. ac velut pactis induciis, ne
hinc claſſis, inde eques ſubitam formi-
dinem inferrent, Vitelliani retro Anti-
polim Narbonenſis Galliae municipium;
Othoniani Albingaunum interioris Li-
16 guriae revertere. Corſicam ac Sardi-
niam, ceteraſque proximi maris inſulas,
fama victricis claſſis in partibus Otho-
nis tenuit. ſed Corſicam prope afflixit
Decimi Pacarii procuratoris temeritas,
tanta mole belli nihil in ſummam pro-
futura, ipſi exitioſa. namque Othonis
odio juvare Vitellium Corſorum viri-
bus ſtatuit, inani auxilio etiam ſi pro-
veniſſet. vocatis principibus inſulae,
conſilium aperit: et contradicere auſos
Claudium Pirrhicum trierarchum Libur-
nicarum ibi navium, Quinctium Certum
equitem Romanum, interfici jubet; quo-
rum morte exterriti qui aderant, ſimul
ignara et alieni metus ſocia imperito-
rum turba, in verba Vitellii juravere.
ſed ubi delectum agere Pacarius, et in-
conditos homines fatigare militiae mu-
neribus occoepit, laborem inſolitum
peroſi, infirmitatem ſuam reputabant;
‘ inſulam eſſe quam incolerent, et longe

‘ Germaniam vireſque legionum: di-
‘ reptos vaſtatoſque claſſe, etiam quos
‘ cohortes alaeque protegerent.’ et aver-
ſi repente animi: nec tamen aperta vi; aptum tempus inſidiis legere; digreſſis qui Pacarium frequentabant, nudus et auxilii inops, balineis interficitur; trucidati et comites. capita, ut hoſtium, ipſi interfectores ad Othonem tulere; neque eos aut Otho praemio affecit, aut punivit Vitellius, in multa colluvie rerum majoribus flagitiis permixtos. Aperue- 17
rat jam Italiam, bellumque tranſmiſerat, ut ſupra memoravimus, ala Syllana, nullo apud quemquam Othonis favore, nec quia Vitellium mallent, ſed longa pax ad omne ſervitium fregerat faciles occupantibus, et melioribus incurioſos. Florentiſſimum Italiae latus, quantum inter Padum Alpeſque camporum et urbium, armis Vitellii (namque et praemiſſae a Caecina cohortes advenerant) tenebatur. capta Pannoniorum cohors apud Cremonam. intercepti centum equites, ac mille claſſici inter Placentiam Ticinumque; quo ſucceſſu Vitellianus miles, non jam flumine aut ripis arcebatur.

irritabat quin etiam Batavos Tranſrhe-
nanoſque Padus ipſe : quem repente
contra Placentiam tranſgreſſi , raptis
quibuſdam exploratoribus , ita ceteros
terruere, ut ‘ adeſſe omnem Caecinae ex-
‘ ercitum trepidi ac falſi nuntiarent.’
18 Certum erat Spurinnae (is enim Placen-
tiam obtinebat) necdum veniſſe Caeci-
nam, et ſi propinquaret, coërcere intra
munimenta militem, nec tris praetorias
cohortes, et mille vexillarios cum pau-
cis equitibus, veterano exercitui obji-
cere. ſed indomitus miles, et belli ig-
narus, correptis ſignis vexilliſque ruere,
et retinenti duci tela intentare, ſpretis
centurionibus tribuniſque ‘ providen-
‘ tiam ducis’ laudantibus, quin ‘prodi-
‘ tionem, et accitum Caecinam’ clami-
tabant. fit temeritatis alienae comes
Spurinna, primo coactus, mox velle ſi-
mulans, quo plus auctoritatis ineſſet
19 conſiliis, ſi ſeditio miteſceret. Poſtquam
in conſpectu Padus, et nox appetebat,
vallari caſtra placuit. is labor urbano
militi inſolitus contudit animos. tum
vecordiſſimus quiſque caſtigare ‘ credu-
‘ litatem ſuam, metum ac diſcrimen oſ-

Digitized by Google

‘tendere, ſi cum exercitu Caecina, patentibus campis, tam paucas cohortes circumfudiſſet.’ jamque totis caſtris modeſti ſermones, et inſerentibus ſe centurionibus tribuniſque, laudari ‘providentia ducis; quod coloniam virium et opum validam, robur ac ſedem bello legiſſet.’ ipſe poſtremo Spurinna non tam culpam exprobrans, quam ratione oſtendens, relictis exploratoribus, ceteros Placentiam reduxit, minus turbidos, et imperia accipientes. ſolidati muri, propugnacula addita, auctae turres, proviſa parataque non arma modo, ſed obſequium et parendi amor, quod ſolum illis partibus defuit, cum virtutis haud poeniteret. At Caecina, velut relicta poſt Alpes ſaevitia ac licentia, modeſto agmine per Italiam inceſſit. ornatum ipſius, municipia et coloniae in ſuperbiam trahebant: quod verſicolore ſagulo, braccas barbarum tegmen indutus, togatos alloqueretur. uxorem quoque ejus Saloninam, quamquam in nullius injuriam inſigni equo oſtroque veheretur, tamquam laeſi gravabantur: inſita mortalibus natura, recentem alio-

Digitized by Google

rum felicitatem aegris oculis introſpi-
cere ; modumque fortunae a nullis ma-
gis exigere, quam quos in aequo videre.
Caecina Padum tranſgreſſus, tentata O-
thonianorum fide per colloquium et pro-
miſſa, iiſdem petitus, poſtquam pax et
concordia ſpecioſis et irritis nominibus
jactata ſunt ; conſilia curaſque in op-
pugnationem Placentiae magno terrore
vertit : gnarus, ut initia belli proveniſ-
21 ſent, famam in cetera fore. Sed pri-
mus dies, impetu magis quam veterani
exercitus artibus, tranſactus : aperti in-
cautique muros ſubiere, cibo vinoque
praegraves. in eo certamine, pulcherri-
mum amphitheatri opus, ſitum extra
muros, conflagravit : ſive ab oppugna-
toribus incenſum, dum faces et glandes
ac miſſilem ignem in obſeſſos jaculan-
tur ; ſive ab obſeſſis, dum regerunt. mu-
nicipale vulgus pronum ad ſuſpiciones,
fraude illata ignis alimenta credidit, a
quibuſdam et vicinis coloniis ; invidiae
aemulatione, quod nulla in Italia moles
tam capax foret ; quocunque caſu ac-
ciderat, dum atrociora metuebantur, in
levi habitum : reddita ſecuritate, tam-

Digitized by Google

quam nihil gravius pati potuiſſent, maerebant. ceterum multo ſuorum cruore pulſus Caecina; et nox parandis operibus abſumpta. Vitelliani pluteos crateſque et vineas ſuffodiendis muris, protegendiſque oppugnatoribus; Othoniani ſudes et immenſas lapidum ac plumbi aeriſque moles, perfringendis obruendiſque hoſtibus expediunt. utrimque pudor, utrimque gloria, et diverſae exhortationes; hinc 'legionum et Germanici 'exercitus robur; inde urbanae mili'tiae, et praetoriarum cohortium decus 'attollentium. illi ut ſegnem ac deſidem, 'et circo ac theatris corruptum militem; 'hi peregrinum et externum' increpabant; ſimul Othonem, ac Vitellium, celebrantes culpanteſve, uberioribus inter ſe probris, quam laudibus ſtimulabantur.
Vixdum orto die, plena propugnatoribus moenia: fulgentes armis viriſque campi, denſum legionum agmen, ſparſa auxiliorum manus, altiora murorum ſagittis aut ſaxis inceſſere; neglecta aut aevo fluxa cominus aggredi; ingerunt deſuper Othoniani pila, librato magis et certo ictu, adverſus temere ſubeuntes co- 22

Digitized by Google

hortes Germanorum, cantu truci, et more patrio, nudis corporibus, ſuper humeros ſcuta quatientium. legionarius pluteis et cratibus tectus ſubruit muros, inſtruit aggerem, molitur portas. contra praetoriani diſpoſitos ad id ipſum molares, ingenti pondere ac fragore, provolvunt; pars ſubeuntium obruti: pars confixi, et exſangues aut laceri, cum augeret ſtragem trepidatio, eoque acrius e moenibus vulnerarentur, rediere, infracta partium fama. et Caecina, fama et pudore coeptae temere oppugnationis, ne irriſus ac vanus iiſdem caſtris aſſideret, trajecto rurſus Pado, Cremonam petere intendit. tradidere ſeſe abeunti Turullius Cerialis, cum compluribus claſſicis; et Julius Briganticus, cum paucis equitum: hic praefectus alae, in Batavis genitus; ille primipilaris, et Caecinae haud alienus, quod ordines in
23 Germania duxerat. Spurinna, comperto itinere hoſtium; defenſam Placentiam, quaeque acta, et quid Caecina pararet, Annium Gallum per literas docet. Gallus legionem primam in auxilium Placentiae ducebat, diffiſus paucitati co-

Digitized by Google

hortium, ne longius obſidium, et vim Germanici exercitus parum tolerarent: ubi pulſum Caecinam pergere Cremonam accepit, aegre coërcitam legionem, et pugnandi ardore uſque ad ſeditionem progreſſam, Bedriaci ſiſtit. inter Veronam Cremonamque ſitus eſt vicus duabus jam Romanis cladibus notus, infauſtuſque. iiſdem diebus, a Martio Macro haud procul Cremona proſpere pugnatum; namque promptus animi Martius tranſvectos navibus gladiatores, in adverſam Padi ripam, repente effudit. turbata ibi Vitellianorum auxilia, et ceteris Cremonam fugientibus, caeſi qui reſtiterant; ſed repreſſus vincentium impetus, ne novis ſubſidiis firmati hoſtes, fortunam praelii mutarent. ſuſpectum id Othonianis fuit, omnia quaecunque facta, prave aeſtimantibus. certatim, ut quiſque animo ignavus, procax ore, Annium Gallum, et Suetonium Paulinum, et Marium Celſum (nam eos Otho quoque praefecerat) variis criminibus inceſſerant. acerrima ſeditionum ac diſcordiae incitamenta, interfectores Galbae, ſcelere et metu vecordes, miſ-

Digitized by Google

cere cuncta, modo palam turbidis vocibus, modo occultis ad Othonem litteris; qui humillimo cuique credulus, bonos metuens, trepidabat; rebus proſperis incertus, et inter adverſa melior. igitur Titianum fratrem accitum, bello praepoſuit. interea, Paulini et Celſi ductu,
24 res egregiae geſtae. Angebant Caecinam nequidquam omnia coepta, et ſeneſcens exercitus ſui fama; pulſus Placentia, caeſis nuper auxiliis, etiam per concurſum exploratorum, crebra magis quam digna memoratu proelia, inferior; propinquante Fabio Valente, ne omne belli decus illuc concederet, reciperare gloriam, avidius quam conſultius, properabat. ad duodecimum a Cremona, locus Caſtrorum vocatur, ferociſſimos auxiliarium imminentibus viae lucis occultos componit; equites 'procedere 'longius juſſi, et irritato proelio ſponte 'refugi, feſtinationem ſequentium eli-'cere, donec inſidiae coorirentur.' proditum id Othonianis ducibus; et curam peditum Paulinus, equitum Celſus, ſumpſere. tertiaedecimae legionis vexillum, quatuor auxiliorum cohortes, et

quingenti equites in ſiniſtro locantur;
aggerem viae tres praetoriae cohortes,
artis ordinibus obtinuere: dextra fron-
te prima legio inceſſit, cum duabus auxi-
liaribus cohortibus, et quingentis equi-
tibus. ſuper hos e praetorio auxiliiſque
mille equites, cumulus proſperis, aut ſub-
ſidium laborantibus, ducebantur. An- 25
tequam miſcerentur acies, terga verten-
tibus Vitellianis; Celſus doli prudens,
repreſſit ſuos. Vitelliani temere exſur-
gentes, cedente ſenſim Celſo, longius ſe-
cuti, ultro in inſidias praecipitantur;
nam a lateribus cohortes, legionum ad-
verſa fronte, et ſubito diſcurſu terga
cinxerant equites. ſignum pugnae non
ſtatim a Suetonio Paulino pediti datum;
cunctator natura, et cui cauta potius
conſilia cum ratione, quam proſpera ex
caſu placerent; ‘ compleri foſſas, ape-
‘ riri campum, pandi aciem jubebat, ſa-
tis cito incipi victoriam ratus, ubi pro-
viſum foret ne vincerentur. ea cuncta-
tione, ſpatium Vitellianis datum, in vi-
neas nexu traducum impeditas refugien-
di: et modica ſylva adhaerebat; unde
rurſus auſi, promptiſſimos praetoriano-

Digitized by Google

rum equitum interfecere; vulneratur
rex Epiphanes, impigre pro Othone pug-
26 nam ciens. Tum Othonianus pedes
erupit: protrita hoſtium acie, verſi in
fugam etiam qui ſubveniebant; nam
Caecina non ſimul cohortes, ſed ſingu-
las acciverat: quae res in proelio trepi-
dationem auxit, cum diſperſos, nec uſ-
quam validos pavor fugientium abri-
peret. orta et in caſtris ſeditio, quod non
univerſi ducerentur; vinctus praefectus
caſtrorum Julius Gratus, ‘tamquam fra-
‘tri apud Othonem militanti proditio-
‘nem ageret:’ cum fratrem ejus Julium
Frontonem tribunum, Othoniani ſub eo-
dem crimine vinxiſſent. ceterum ea u-
bique formido fuit, apud fugientes, oc-
curſantes, in acie, pro vallo, ut ‘deleri
‘cum univerſo exercitu Caecinam po-
‘tuiſſe, ni Suetonius Paulinus receptui
‘ceciniſſet,’ utriſque in partibus percre-
buerit. ‘timuiſſe ſe’ Paulinus ferebat,
‘tantum inſuper laboris atque itineris;
‘ne Vitellianus miles recens e caſtris
‘feſſos aggrederetur, et perculſis nullum
‘retro ſubſidium foret;’ apud paucos
ea ducis ratio probata, in vulgus adver-

Digitized by Google

ſo rumore fuit. Haud perinde id dam- 27
num Vitellianos in metum compulit,
quam ad modeſtiam compoſuit: nec ſo-
lum apud Caecinam, qui culpam 'in mi-
'litem conferebat, ſeditioni magis quam
'praelio paratum;' Fabii quoque Valen-
tis copiae (jam enim Ticinum venerat)
poſito hoſtium contemptu, et recuperan-
di decoris cupidine, reverentius et ae-
qualius duci parebant. gravis alioquin
ſeditio exarſerat, quam altiore initio
(neque enim rerum a Caecina geſtarum
ordinem interrumpi oportuerat) repe-
tam. cohortes Batavorum, quas bello
Neronis a quartadecima legione digreſ-
ſas, cum Britanniam peterent, audito
Vitellii motu in civitate Lingonum Fa-
bio Valenti adjunctas retulimus, ſuper-
be agebant; ut cujuſque legionis ten-
toria acceſſiſſent, 'coërcitos a ſe quar-
'tadecimanos, ablatam Neroni Italiam,
'atque omnem belli fortunam in ipſo-
'rum manu ſitam' jactantes. contume-
lioſum id militibus, acerbum duci, cor-
rupta jurgiis aut rixis diſciplina; ad po-
ſtremum Valens e petulantia, etiam per-
fidiam ſuſpectabat. Igitur nuntio allato, 28

'pulſam Treverorum alam Tungroſque 'a claſſe Othonis, et Narbonenſem Gal-'liam circumiri;' ſimul cura ſocios tuendi; et militari aſtu, cohortes turbidas, ac ſi una forent praevalidas diſpergendi, partem Batavorum 'ire in ſubſidium' jubet; quod ubi auditum, vulgatumque, moerere ſocii, fremere legiones; 'orbari ſe fortiſſimorum virorum auxi-'lio; veteres illos et tot bellorum vic-'tores, poſtquam in conſpectu ſit hoſ-'tis, velut ex acie abduci; ſi provin-'cia, urbe et ſalute imperii potior ſit, 'omnes illuc ſequerentur: ſin victo-'riae ſanitas, ſuſtentaculum, columen 'in Italia verteretur, non abrumpen-'dos, ut corpori, validiſſimos artus.'

29 Haec ferociter jactando, poſtquam, immiſſis lictoribus, Valens coërcere ſeditionem coeptabat, ipſum invadunt, ſaxa jaciunt, fugientem ſequuntur. 'ſpolia 'Galliarum, et Viennenſium aurum, et 'pretia laborum ſuorum occultare' clamitantes, direptis ſarcinis, tabernacula ducis, ipſamque humum pilis et lanceis rimabantur; nam Valens, ſervili veſte, apud decurionem equitum tegebatur.

Digitized by Google

tum Alphenus Varus praefectus caſtro-
rum, deflagrante paulatim ſeditione,
addit conſilium, vetitis obire vigilias
centurionibus, omiſſo tubae ſono, quo
miles ad belli munia cietur. igitur tor-
pere cuncti, circumſpectare inter ſe at-
toniti: et id ipſum quod nemo regeret
pavêntes: ſilentio, patientia, poſtremo
precibus ac lacrymis veniam quaere-
bant. ut vero deformis et flens, et prae-
ter ſpem incolumis Valens proceſſit;
gaudium, miſeratio, favor: verſi in lae-
titiam (ut eſt vulgus utroque immodi-
cum) laudantes gratanteſque; circum-
datum aquilis ſigniſque, in tribunal fe-
runt. ille utili moderatione, non ſup-
plicium cujuſquam popoſcit: ac ne diſ-
ſimulans ſuſpectior foret, paucos incu-
ſavit: gnarus civilibus bellis plus mili-
tibus, quam ducibus, licere. Munien- 30
tibus caſtra apud Ticinum, de adverſa
Caecinae pugna allatum, et prope reno-
vata ſeditio, ‘tamquam fraude et cunc-
‘tationibus Valentis proelio defuiſſent.’
nolle requiem, non exſpectare ducem,
anteire ſigna, urgere ſigniferos; rapido
agmine Caecinae junguntur. improſpe-

Digitized by Google

ra Valentis ſama apud exercitum Caecinae erat: 'expoſitos ſe tanto pauciores integris hoſtium viribus querebantur,' ſimul in ſuam excuſationem, et adventantium robur per adulationem attollentes, ne ut victi et ignavi deſpectarentur. et quamquam plus virium, prope duplicatus legionum auxiliorumque numerus erat Valenti, ſtudia tamen militum in Caecinam inclinabant; ſuper benignitatem animi qua promptior habebatur; etiam vigore aetatis, proceritate corporis, et quodam inani favore. hinc aemulatio ducibus. Caecina 'ut 'foedum et maculoſum; ille ut vanum 'ac tumidum,' irridebant. ſed condito odio, eandem utilitatem fovere; crebris epiſtolis, ſine reſpectu veniae probra Othoni objectantes: cum duces partium Othonis, quamvis uberrima conviciorum in Vitellium materia, abſtinerent.

31 Sane ante utriuſque exitum, quo egregiam Otho famam, Vitellius flagitioſiſſimam, meruere; minus Vitellii ignavae voluptates, quam Othonis flagrantiſſimae libidines timebantur. addiderat huic terrorem atque odium caedes Gal-

bae; contra illi initium belli nemo im-
putabat. Vitellius ventre et gula ſibimet
hoſtis; Otho luxu, ſaevitia, audacia, rei-
publicae exitioſior ducebatur. conjunc-
tis Caecinae ac Valentis copiis, nulla ul-
tra penes Vitellianos mora, quin totis
viribus certarent. Otho conſultavit, tra-
hi bellum, an fortunam experiri place-
ret. tum Suetonius Paulinus, dignum
fama ſua ratus, qua nemo illa tempeſtate
militaris rei callidior habebatur, de toto
genere belli cenſere; ‘ feſtinationem ho-
‘ ſtibus, moram ipſis utilem diſſeruit:
‘ Exercitum Vitellii univerſum adve- 32
‘ niſſe: nec multum virium a tergo, quo-
‘ niam Galliae tumeant; et deſerere Rhe-
‘ ni ripam, irrupturis tam infeſtis natio-
‘ nibus, non conducat: Britannicum
‘ militem hoſte et mari diſtineri: Hiſpa-
‘ nias armis non ita redundare: pro-
‘ vinciam Narbonenſem incurſu claſſis
‘ et adverſo praelio contremuiſſe: clau-
‘ ſam Alpibus, et nullo maris ſubſidio,
‘ Tranſpadanam Italiam, atque ipſo tran-
‘ ſitu exercitus vaſtam: non frumentum
‘ uſquam exercitui: nec exercitum ſine
‘ copiis retineri poſſe. jam Germanos,

Digitized by Google

‘ quod genus militum apud hoſtes atro-
‘ ciſſimum ſit, tracto in aeſtatem bello,
‘ fluxis corporibus, mutationem ſoli coe-
‘ lique haud toleraturos. multa bella im-
‘ petu valida, per taedia et moras evanu-
‘ iſſe. contra ipſis omnia opulenta et fi-
‘ da: Pannoniam, Moeſiam, Dalmatiam,
‘ Orientem, cum integris exercitibus;
‘ Italiam, et caput rerum urbem; ſena-
‘ tumque et populum, numquam obſcu-
‘ ra nomina, et ſi aliquando obumbren-
‘ tur; publicas privataſque opes, et im-
‘ menſam pecuniam, inter civiles diſcor-
‘ dias ferro validiorem; corpora mili-
‘ tum aut Italiae ſueta, aut aeſtibus. ob-
‘ jacere flumen Padum, tutas viris mu-
‘ riſque urbes, e quibus nullam hoſti ceſ-
‘ ſuram, Placentiae defenſione explora-
‘ tum. proinde duceret bellum; pau-
‘ cis diebus quartamdecimam legionem,
‘ magna ipſam fama, cum Moeſiacis co-
‘ piis affore, tum rurſus deliberaturum,
‘ et ſi praelium placuiſſet, auctis viribus
‘ certaturos.’ accedebat ſententiae Pau-
lini Marius Celſus: ‘ idem placere An-
‘ nio Gallo,’ paucos ante dies lapſu equi
afflicto, miſſi qui conſilium ejus ſciſcita-

Digitized by Google

rentur, rettulerant. Otho pronus ad de-
certandum : frater ejus Titianus, et
praefectus praetorii Proculus, imperitia
properantes, ‘ fortunam et deos et nu-
‘ men Othonis adeſſe conſiliis, affore
‘ conatibus’ teſtabantur; neu quis ob-
viam ire ſententiae auderet, in adulatio-
nem conceſſerant. poſtquam pugnari
placitum, ‘ intereſſe pugnae imperato-
‘ rem, an ſeponi melius foret,’ dubita-
vere. Paulino et Celſo jam non adver-
ſantibus, ne principem objectare pericu-
lis viderentur; iidem illi deterioris con-
ſilii auctores perpulere, ‘ ut Brixellum
‘ concederet, ac dubiis praeliorum ex-
‘ emptus, ſummae rerum et imperii ſe
‘ ipſum reſervaret.’ is primus dies Otho-
nianas partes afflixit; namque et cum
ipſo praetoriarum cohortium, et ſpecu-
latorum, equitumque, valida manus diſ-
ceſſit; et remanentium fractus animus:
quando ſuſpecti duces; et Otho, cui u-
ni apud militem fides, dum et ipſe non
niſi militibus credit, imperia ducum in
incerto reliquerat. Nihil eorum Vitel- 34
lianos fallebat, crebris ut in civili bel
lo transfugis, et exploratores cura di

verſa ſciſcitandi, ſua non occultabant.
quieti intentique Caecina ac Valens,
quando hoſtis imprudentia rueret, quod
loco ſapientiae eſt, alienam ſtultitiam op-
periebantur, inchoato ponte tranſitum
Padi ſimulantes, adverſus oppoſitam gla-
diatorum manum, ac ne ipſorum miles
ſegne otium tereret. naves pari inter
ſe ſpatio, validis utrimque trabibus con-
nexae, adverſum in flumen dirigeban-
tur, jactis ſuper anchoris, quae firmita-
tem pontis continerent. ſed anchora-
rum funes non extenti fluitabant, ut
augeſcente flumine, inoffenſus ordo na-
vium attolleretur. claudebat pontem im-
poſita turris, et in extremam navem e-
ducta: unde tormentis ac machinis hoſ-
35 tes propulſarentur. Othoniani in ripa
turrim ſtruxerant, ſaxaque et faces ja-
culabantur. et erat inſula amne medio,
in quam gladiatores navibus molientes,
Germani nando praelabebantur. ac for-
te plures tranſgreſſos, completis Libur-
nicis, per promptiſſimos gladiatorum
Macer aggreditur. ſed neque ea con-
ſtantia gladiatoribus ad praelia quae mi-
litibus; nec perinde nutantes e navi-

Digitized by Google

bus, quam ſtabili gradu e ripa, vulnera dirigebant. et cum variis trepidantium inclinationibus mixti remiges propugnatoreſque turbarentur, deſilire in vada ultro Germani, retentare puppes, ſcandere foros, aut cominus mergere; quae cuncta in oculis utriuſque exercitus, quanto laetiora Vitellianis, tanto acrius Othoniani cauſſam auctoremque cladis deteſtabantur. Et praelium quidem, 36
abruptis quae ſupererant navibus, fuga diremptum: Macer ad exitium poſcebatur. jamque vulneratum eminus lancea, ſtrictis gladiis invaſerant, cum intercurſu tribunorum centurionumque protegitur. nec multo poſt, Veſtricius Spurinna, juſſu Othonis, relicto Placentiae modico praeſidio, cum cohortibus ſubvenit. dein Flavium Sabinum conſulem deſignatum Otho rectorem copiis miſit, quibus Macer praefuerat; laeto milite et ad mutationem ducum; et ducibus ob crebras ſeditiones, tam infeſtam militiam aſpernantibus. Invenio apud 37
quoſdam auctores, 'pavore belli, ſeu faſtidio utriuſque principis, quorum flagitia ac dedecus apertiore in dies fama

‘ noſcebantur; dubitaſſe exercitus, num
‘ poſito certamine, vel ipſi in medium
‘ conſultarent, vel ſenatui permitterent
‘ legere imperatorem. atque eo duces
‘ Othonianos ſpatium ac moras ſuaſiſſe:
‘ praecipue Paulinum; quod vetuſtiſſi-
‘ mus conſularium, et militia clarus, glo-
‘ riam nomenque Britannicis expeditio-
‘ nibus meruiſſet.’ ego ut conceſſerim
apud paucos, tacito voto, quietem pro
diſcordia, bonum et innocentem prin-
cipem pro peſſimis ac flagitioſiſſimis ex-
petitum; ita neque Paulinum, qua pru-
dentia fuit, ſperaſſe corruptiſſimo ſae-
culo, tantam vulgi moderationem reor,
ut qui pacem belli amore turbaverant,
bellum pacis caritate deponerent: ne-
que aut exercitus linguis moribuſque diſ-
ſonos, in hunc conſenſum potuiſſe coa-
leſcere: aut legatos ac duces, magna ex
parte luxus, egeſtatis, ſcelerum ſibi con-
ſcios, niſi pollutum obſtrictumque me-
38 ritis ſuis principem paſſuros. Vetus
ac jam pridem inſita mortalibus poten-
tiae cupido, cum imperii magnitudine
adolevit, erupitque. nam rebus modi-
cis, aequalitas facile habebatur; ſed ubi

ſubacto orbe, et aemulis urbibus regi-
buſque exciſis, ſecuras opes concupiſ-
cere vacuum fuit, prima inter patres
plebemque certamina exarſere; modo
turbulenti tribuni, modo conſules prae-
validi, et in urbe ac foro tentamenta ci-
vilium bellorum. mox e plebe infima
C. Marius, et nobilium ſaeviſſimus L.
Sulla, victam armis libertatem in domi-
nationem verterunt. poſt quos Cn. Pom-
pejus occultior, non melior. et num-
quam poſtea, niſi de principatu quaeſi-
tum. non diſceſſere ab armis in Phar-
ſalia ac Philippis civium legiones, ne-
dum Othonis ac Vitellii exercitus ſponte
poſituri bellum fuerint; eadem illos de-
ûm ira, eadem hominum rabies, eaedem
ſcelerum cauſſae in diſcordiam egere.
quod ſingulis velut ictibus tranſacta ſunt
bella, ignavia principum factum eſt. ſed
me veterum novorumque morum repu-
tatio longius tulit: nunc ad rerum or-
dinem venio. Profecto Brixellum O- 39
thone, honor imperii penes Titianum
fratrem; vis ac poteſtas penes Proculum
praefectum. Celſus et Paulinus, cum
prudentia eorum nemo uteretur, inani

nomine ducum, alienae culpae praeten-
debantur; tribuni centurionesque am-
bigui, quod ſpretis melioribus deterrimi
valebant; miles alacer, qui tamen juſſa
ducum interpretari quam exſequi mal-
let. promoveri ad quartum a Bedriaco
caſtra placuit; adeo imperite, ut quam-
quam verno tempore anni, et tot circum
amnibus, penuria aquae fatigarentur.
ibi de praelio dubitatum; Othone per
literas flagitante, ut maturarent; mili-
tibus, ut imperator pugnae adeſſet poſ-
centibus: plerique copias trans Padum
agentes acciri poſtulabant. nec perinde
dijudicari poteſt, quid optimum factu
fuerit, quam peſſimum fuiſſe quod fac-
40 tum eſt. Non ut ad pugnam, ſed ad
bellandum profecti, Confluentes Padi et
Adduae fluminum ſedecim inde millium
ſpatio diſtantes petebant. Celſo et Pau-
lino abnuentibus, 'militem itinere feſ-
'ſum, ſarcinis gravem, objicere hoſti,
'non admiſſuro quo minus expeditus et
'vix quatuor millia paſſuum progreſſus,
'aut incompoſitos in agmine, aut diſ-
'perſos, et vallum molientes aggredere-
'tur.' Titianus et Proculus ubi conſiliis

vincerentur, ad jus imperii tranſibant.
aderat ſane citus equo Numida, cum a-
trocibus mandatis, quibus Otho, incre-
pita 'ducum ſegnitia, rem in diſcrimen
' mitti' jubebat; aeger mora, et ſpei im-
patiens. Eadem die, ad Caecinam o- 41
peri pontis intentum, duo praetoriarum
cohortium tribuni, colloquium ejus po-
ſtulantes, venerunt. audire conditio-
nes ac reddere parabat, cum praecipites
exploratores adeſſe hoſtem nuntiavere.
interruptus tribunorum ſermo; eoque
incertum fuit, inſidias, an proditionem,
vel aliquod honeſtum conſilium coepta-
verint. Caecina dimiſſis tribunis, re-
vectus in caſtra, datum juſſu Fabii Va-
lentis pugnae ſignum, et militem in ar-
mis invenit. dum legiones de ordine
agminis ſortiuntur, equites prorupere,
et mirum dictu, a paucioribus Othonia-
nis, quo minus in vallum impingeren-
tur, Italicae legionis virtute deterriti
ſunt; ea ſtrictis mucronibus, redire
pulſos, et pugnam reſumere coëgit. diſ-
poſita Vitellianarum legionum acies, ſi-
ne trepidatione; etenim quamquam vi-
cino hoſte, aſpectus armorum denſis ar-

Digitized by Google

buſtis prohibebatur: apud Othonianos pavidi duces, miles ducibus infenſus, mixta vehicula et lixae, et praeruptis utrimque foſſis, via quieto quoque agmini anguſta. circumſiſtere alii ſigna ſua, quaerere alii: incertus undique clamor, accurrentium; vocitantium: et ut cuique audacia vel formido, in primam poſtremamve aciem prorumpebant, vel

42 revehebantur. Attonitas ſubito terrore mentes, falſum gaudium in languorem vertit, repertis qui 'deſciviſſe a 'Vitellio exercitum' ementirentur. is rumor ab exploratoribus Vitellii diſperſus, an in ipſa Othonis parte, ſeu dolo, ſeu forte ſurrexerit, parum compertum. omiſſo pugnae ardore, Othoniani ultro ſalutavere; et hoſtili murmure excepti, pleriſque ſuorum ignaris quae cauſſa ſalutandi, metum proditionis fecere; tum incubuit hoſtium acies, integris ordinibus, robore et numero praeſtantior. Othoniani quamquam diſperſi, pauciores, feſſi, praelium tamen acriter ſumpſere; et per locos arboribus ac vineis impeditos, non una pugnae facies; cominus eminus, catervis et cuneis concur-

Digitized by Google

rebant: in aggere viae collato gradu, corporibus et umbonibus niti, omiſſo pilorum jactu, gladiis et ſecuribus galeas loricaſque perrumpere: noſcentes inter ſe, ceteris conſpicui in eventum totius belli certabant. Forte inter Pa- 43
dum viamque, patenti campo, duae legiones congreſſae ſunt: pro Vitellio Unaetviceſima, cui cognomen Rapaci, vetere gloria inſignis; e parte Othonis, Prima Adjutrix, non ante in aciem deducta, ſed ferox, et novi decoris avida. Primani, ſtratis Unaetviceſimanorum principiis, aquilam abſtulere: quo dolore accenſa legio, et impulit rurſus Primanos, interfecto Orphidio Benigno legato; et plurima ſigna vexillaque ex hoſtibus rapuit. a parte alia, propulſa Quintanorum impetu tertiadecima legio: circumventi plurium accurſu quartadecimani. et ducibus Othonis jam pridem profugis, Caecina ac Valens ſubſidiis ſuos firmabant. acceſſit recens auxilium Varus Alphenus cum Batavis, fuſa gladiatorum manu, quam navibus tranſvectam, oppoſitae cohortes in ipſo flumine trucidaverant. ita victores latus

Digitized by Google

44 hoſtium invecti. Et media acie perrupta, fugere paſſim Othoniani Bedriacum petentes. immenſum id ſpatium: obſtructae ſtrage corporum viae, quo plus caedis fuit; neque enim civilibus bellis capti in praedam vertuntur. Suetonius Paulinus, et Licinius Proculus, diverſis itineribus, caſtra vitavere. Vedium Aquilam tertiaedecimae legionis legatum, irae militum inconſultus pavor obtulit; multo adhuc die vallum ingreſſus, clamore ſeditioſorum et fugacium circumſtrepitur: non probris, non manibus abſtinent; 'deſertorem proditoremque' increpant; nullo proprio crimine ejus, ſed more vulgi, ſuum quiſque flagitium aliis objectantes. Titianum et Celſum nox juvit, diſpoſitis jam excubiis, compreſſiſque militibus, quos Annius Gallus precibus, conſilio, auctoritate flexerat, 'ne ſuper cladem adverſae pugnae, ſuiſmet ipſi caedibus ſaevirent; ſive finis bello veniſſet, ſeu reſumere arma mallent, unicum victis in conſenſu levamentum.' ceteris fractus animus. praetorianus miles, 'non virtute ſe, ſed proditione victum freme-

Digitized by Google

‘ bat. ne Vitellianis quidem incruen-
‘ tam fuiſſe victoriam, pulſo equite, rap-
‘ ta legionis aquila: ſupereſſe cum ipſo
‘ Othone militum quod trans Padum fu-
‘ erit; venire Moeſicas legiones; mag-
‘ nam exercitus partem Bedriaci reman-
‘ ſiſſe: hos certe nondum victos; et ſi
‘ ita ferret, honeſtius in acie perituros.’
his cogitationibus truces aut pavidi, ex-
trema deſperatione ad iram ſaepius, quam
in formidinem ſtimulabantur. At Vi- 45
tellianus exercitus, ad quintum a Bedria-
co lapidem conſedit, non auſis ducibus
eadem die oppugnationem caſtrorum;
ſimul voluntaria deditio ſperabatur. ſed
expeditis et tantum ad praelium egreſ-
ſis, munimentum fuere arma et victoria.
poſtera die, haud ambigua Othoniani
exercitus voluntate, et qui ferociores
fuerant ad poenitentiam inclinantibus,
miſſa legatio: nec apud duces Vitellia-
nos dubitatum, quo minus pacem con-
cederent. legati pauliſper retenti; ea
res haeſitationem attulit, ignaris adhuc
an impetraſſent. mox remiſſa legatione
patuit vallum. tum victi victoreſque in
lacrymas effuſi, ſortem civilium armo-
Digitized by Google

rum miſera laetitia deteſtantes. iiſdem tentoriis, alii fratrum, alii propinquorum vulnera fovebant. ſpes et praemia in ambiguo; certa, funera et luctus. nec quiſquam adeo mali expers, ut non aliquam mortem moereret. requiſitum Orphidii legati corpus honore ſolito crematur: paucos neceſſarii ipſorum ſepelivere: ceterum vulgus ſuper humum
46 relictum. Opperiebatur Otho nuntium pugnae, nequaquam trepidus, et conſilii certus; maeſta primum fama; dein profugi e praelio perditas res patefaciunt. non exſpectavit militum ardor vocem imperatoris; 'bonum habere animum 'jubebant; ſupereſſe adhuc novas vires, 'et ipſos extrema paſſuros, auſuroſque;' neque erat adulatio. ire in aciem, excitare partium fortunam furore quodam et inſtinctu flagrabant; qui procul aſtiterant, tendere manus, et proximi prehenſare genua; promptiſſimo Plotio Firmo. is praetorii praefectus, identidem orabat, 'ne fidiſſimum exercitum, 'ne optime meritos milites deſereret: 'majore animo tolerari adverſa quam 'relinqui: fortes et ſtrenuos etiam con-

‘ tra fortunam inſiſtere ſpei; timidos et
‘ ignavos ad deſperationem formidine
‘ properare.’ quas inter voces, ut flexe-
rat vultum, aut induraverat Otho, cla-
mor et gemitus. nec praetoriani tan-
tum, proprius Othonis miles, ſed prae-
miſſi e Moeſia, ‘ eandem obſtinationem
‘ adventantis exercitus, legiones Aqui-
‘ lejam ingreſſas, nuntiabant; ut nemo
dubitet potuiſſe renovari bellum atrox,
lugubre, incertum victis et victoribus.
Ipſe averſus a conſiliis belli, ‘ hunc, in- 47
‘ quit, animum, hanc virtutem veſtram
‘ ultra periculis objicere, nimis grande
‘ vitae meae pretium puto. quanto plus
‘ ſpei oſtenditis, ſi vivere placeret, tan-
‘ to pulchrior mors erit. experti invi-
‘ cem ſumus, ego ac fortuna; nec tem-
‘ pus computaveritis; difficilius eſt tem-
‘ perare felicitati, qua te non putes diu
‘ uſurum. civile bellum a Vitellio coe-
‘ pit; et ut de principatu certaremus ar-
‘ mis, initium illic fuit: ne pluſquam
‘ ſemel certemus, penes me exemplum
‘ erit; hinc Othonem poſteritas aeſti-
‘ met. fruetur Vitellius fratre, conjuge,
‘ liberis: mihi non ultione, neque ſola-

Digitized by Google

‘ tiis opus eſt. alii diutius imperium te-
‘ nuerint; nemo tam fortiter reliquerit.
‘ an ego tantum Romanae pubis, tot
‘ egregios exercitus, ſterni rurſus, et
‘ reipublicae eripi patiar? eat hic me-
‘ cum animus, tamquam perituri pro
‘ me fueritis; ſed eſte ſuperſtites; nec
‘ diu moremur, ego incolumitatem veſ-
‘ tram, vos conſtantiam meam. plura
‘ de extremis loqui, pars ignaviae eſt;
‘ praecipuum deſtinationis meae docu-
‘ mentum habete, quod de nemine que-
‘ ror; nam incuſare deos vel homines,
48 ‘ ejus eſt, qui vivere velit.’ Talia lo-
cutus, ut cuique aetas aut dignitas, comi-
ter appellatos, ‘ irent propere, neu re-
‘ manendo iram victoris aſperarent,’ ju-
venes auctoritate, ſenes precibus move-
bat: placidus ore, intrepidus verbis, in-
tempeſtivas ſuorum lacrymas coërcens.
‘ dari naves ac vehicula’ abeuntibus
jubet: libellos epiſtolaſque, ſtudio erga
ſe, aut in Vitellium contumeliis, inſig-
nes, abolet: pecunias diſtribuit, parce,
nec ut periturus. mox Salvium Coccei-
anum fratris filium prima juventa, tre-
pidum et moerentem, ultro ſolatus eſt,

Digitized by Google

laudando pietatem ejus, caſtigando ‘ formidinem; an Vitellium tam immitis animi fore, ut pro incolumi tota domo, ne hanc quidem ſibi gratiam redderet? mereri ſe feſtinato exitu clementiam victoris. non enim ultima deſperatione, ſed poſcente praelium exercitu remiſiſſe reipublicae noviſſimum caſum. ſatis ſibi nominis, ſatis poſteris ſuis nobilitatis quaeſitum; poſt Julios, Claudios, Servios, ſe primum, in familiam novam imperium intuliſſe; proinde erecto animo capeſſeret vitam, neu patruum ſibi Othonem fuiſſe, aut obliviſceretur unquam, aut nimium meminiſſet.’ Poſtquae, dimotis omnibus, 49
paulum requievit; atque illum ſupremas jam curas animo volutantem repens tumultus avertit, nuntiata conſternatione ac licentia militum; namque abeuntibus exitium minitabantur, atrociſſima in Verginium vi, quem clauſa domo obſidebant; increpitis ſeditionis auctoribus regreſſus, vacavit abeuntium alloquiis, donec omnes inviolati digrederentur. veſperaſcente die, ſitim hauſtu gelidae aquae ſedavit; tum allatis pugionibus

Digitized by Google

duobus, cum utrumque pertentaſſet, alterum capiti ſubdidit; et explorato, jam profectos amicos, noctem quietam, utque affirmatur, non inſomnem egit. luce prima, in ferrum pectore incubuit; ad gemitum morientis, ingreſſi liberti, ſervique, et Plotius Firmus praetorii praefectus, unum vulnus invenere. funus maturatum; ambitioſis id precibus petierat, 'ne amputaretur caput, ludibrio 'futurum.' tulere corpus praetoriae cohortes, cum laudibus et lacrymis, vulnus manuſque ejus exoſculantes. quidam militum, juxta rogum interfecere ſe, non noxa, neque ob metum; ſed aemulatione decoris, et caritate principis; ac poſtea promiſcue Bedriaci, Placentiae, aliiſque in caſtris, celebratum id genus mortis. Othoni ſepulcrum exſtructum eſt, modicum, et manſurum. hunc vitae finem habuit ſeptimo et triceſimo ae-
50 tatis anno. Origo illi e municipio Ferentino. pater conſularis; avus praetorius: maternum genus impar, nec tamen indecorum; pueritia ac juventa, qualem monſtravimus; duobus facinoribus, altero flagitioſiſſimo, altero egre-

gio, tantundem apud poſteros meruit bonae famae, quantum malae. ut conquirere fabuloſa, et fictis oblectare legentium animos, procul gravitate coepti operis crediderim: ita vulgatis traditiſque demere fidem non auſim. 'die quo 'Bedriaci certabatur, avem inviſitata 'ſpecie, apud Regium Lepidum celebri 'luco conſediſſe,' incolae memorant, 'nec deinde coetu hominum, aut cir'cumvolitantium alitum, territam pul'ſamve, donec Otho ſe ipſe interfice'ret: tum ablatam ex oculis: et tem'pora reputantibus, initium finemque 'miraculi, cum Othonis exitu compe'tiſſe.' In funere ejus, novata luctu 51
ac dolore militum ſeditio; nec erat, qui coërceret. ad Verginium verſi, modo 'ut reciperet imperium, nunc ut lega'tione apud Caecinam ac Valentem fun'geretur,' minitantes orabant. Verginius per averſam domus partem furtim degreſſus, inrumpentes fruſtratus eſt. earum, quae Brixelli egerant, cohortium preces, Rubrius Gallus tulit. et venia ſtatim impetrata; concedentibus ad victorem, per Flavium Sabinum, iis copiis

52 quibus praefuerat. Poſito ubique bello, magna pars ſenatus extremum diſcrimen adiit, profecta cum Othone ab urbe, dein Mutinae relicta; illuc adverſo de praelio allatum; ſed milites, ut falſum rumorem aſpernantes, quod infenſum Othoni ſenatum arbitrabantur, cuſtodire ſermones, vultum habitumque trahere in deterius: conviciis poſtremo ac probris cauſſam et initium caedis quaerebant: cum alius inſuper metus ſenatoribus inſtaret, ne praevalidis jam Vitellii partibus, cunctanter excepiſſe victoriam crederentur; ita trepidi et utrimque anxii coëunt: nemo privatim expedito conſilio, inter multos ſocietate culpae tutior. onerabat paventium curas ordo Mutinenſis, ‘arma et pecu‘niam’ offerendo, appellabatque ‘Patres ‘Conſcriptos,’ intempeſtivo honore.

53 Notabile jurgium inde fuit, quo Licinius Caecina Marcellum Eprium, ‘ut ‘ambigua differentem,’ invaſit. nec ceteri ſententias aperiebant: ſed inviſum memoria delationum, expoſitumque ad invidiam Marcelli nomen irritaverat Caecinam, ut novus adhuc, et in ſenatum

nuper adſcitus, magnis inimicitiis clareſceret. moderatione meliorum diremptí. et rediere omnes Bononiam, rurſus conſiliaturi; ſimul medio temporis, plures nuntii ſperabantur. Bononiae, diviſis per itinera qui recentiſſimum quemque percunctarentur, interrogatus Othonis libertus 'cauſſam digreſſus, habere ſe ſuprema ejus mandata reſpondit: ipſum viventem quidem relictum, ſed ſola poſteritatis cura, et abruptis vitae blandimentis.' hinc admiratio, et plura interrogandi pudor. atque omnium animi in Vitellium inclinavere. Intererat conſiliis frater ejus L. Vitellius, 54 ſeque jam adulantibus offerebat; cum repente Coenus libertus Neronis, atroci mendacio univerſos perculit, affirmans 'ſuperventu quartaedecimae legionis, junctis a Brixello viribus, caeſos victores, verſam partium fortunam.' cauſſa fingendi fuit, ut diplomata Othonis, quae negligebantur, laetiore nuntio revaleſcerent. et Coenus quidem rapidus in urbem vectus, paucos poſt dies, juſſu Vitellii poenas luit. ſenatorum periculum auctum, credentibus Othonianis

Digitized by Google

militibus vera eſſe quae afferebantur. in-
tendebat formidinem, quod publici con-
ſilii facie, diſceſſum Mutina, deſertaeque
partes forent. nec ultra in commune
congreſſi, ſibi quiſque conſuluere; do-
nec miſſae a Fabio Valente epiſtolae, de-
merent metum. et mora Othonis, quo
55 laudabilior, eo velocius audita. At
Romae nihil trepidationis: Cereales lu-
di ex more ſpectabantur, ut 'ceſſiſſe vita
'Othonem, et a Flavio Sabino praefecto
'urbis, quod erat in urbe militum ſacra-
'mento Vitellii adactum,' certi auctores
in theatrum attulerunt, Vitellio plauſe-
re: populus, cum lauru ac floribus, Gal-
bae imagines circum templa tulit, con-
geſtis in modum tumuli coronis juxta
lacum Curtii, quem locum Galba mori-
ens ſanguine infecerat. in ſenatu, cunc-
ta longis aliorum principatibus compo-
ſita, ſtatim decernuntur. additae 'erga
'Germanicos exercitus laudes grateſ-
'que,' et miſſa legatio, quae gaudio fun-
geretur. recitatae Fabii Valentis epiſ-
tolae ad conſules ſcriptae, haud immo-
deratae: gratior Caecinae modeſtia fuit,
56 quod non ſcripſiſſet. Ceterum Italia

Digitized by Google

gravius atque atrocius, quam bello afflictabatur; diſperſi per municipia et colonias Vitelliani, ſpoliare, rapere, vi et ſtupris polluere, in omne fas nefaſque avidi, ut venales, non ſacro, non profano abſtinebant. et fuere qui inimicos ſuos ſpecie militum interficerent. ipſique milites regionum gnari, refertos agros, dites dominos, in praedam, aut ſi repugnatum foret, ad excidium deſtinabant: obnoxiis ducibus, et prohibere non auſis; minus avaritiae in Caecina, plus ambitionis: Valens, ob lucra et quaeſtus infamis, eoque alienae etiam culpae diſſimulator. jampridem attritis Italiae rebus, tantum peditum equitumque, vis, damnaque, et injuriae, aegre
tolerabantur. Interim Vitellius vic- 57
toriae ſuae neſcius, ut ad integrum bellum, reliquas Germanici exercitus vires trahebat. pauci veterum militum in hibernis relicti, feſtinatis per Gallias delectibus, ut remanentium legionum nomina ſupplerentur. cura ripae Hordeonio Flacco permiſſa. ipſe e Britannico delectu octo millia ſibi adjunxit; et paucorum dierum iter progreſſus ‘ proſperas

'apud Bedriacum res, ac morte Othonis 'concidiſſe bellum' accepit. vocata concione, virtutem militum laudibus cumulat. poſtulante exercitu, 'ut libertum 'ſuum Aſiaticum equeſtri dignitate do'naret,' inhoneſtam adulationem compeſcuit. dein mobilitate ingenii, quod palam abnuerat, inter ſecreta convivii largitur; honoravitque Aſiaticum anulis, foedum mancipium, et malis artibus
58 ambitioſum. Iiſdem diebus, 'acceſſiſſe 'partibus utramque Mauretaniam, in'terfecto procuratore Albino,' nuntii venere. Lucejus Albinus, a Nerone Mauretaniae Caeſarienſi praepoſitus, addita per Galbam Tingitanae provinciae adminiſtratione, haud ſpernendis viribus agebat. novendecim cohortes, quinque alae, ingens Maurorum numerus aderat, per latrocinia et raptus apta bello manus. caeſo Galba, in Othonem pronus, nec Africa contentus, Hiſpaniae anguſto freto diremptae imminebat. inde Cluvio Rufo metus; 'et decimam le'gionem propinquare litori,' ut tranſmiſſurus juſſit: praemiſſi centuriones, qui Maurorum animos Vitellio concilia-

Digitized by Google

rent; neque arduum fuit, magna per
provincias Germanici exercitus fama.
ſpargebatur inſuper, 'ſpreto procurato-
' ris vocabulo, Albinum inſigne regis,
' et Jubae nomen uſurpare.' Ita mu- 59
tatis animis, Aſinius Pollio alae praefec-
tus, e fidiſſimis Albino, et Feſtus ac Sci-
pio cohortium praefecti opprimuntur.
ipſe Albinus, dum e Tingitana provin-
cia Caeſarienſem Mauretaniam petit, ap-
pulſus litori, trucidatur; uxor ejus,
cum ſe percuſſoribus obtuliſſet, ſimul
interfecta eſt: nihil eorum quae fierent
Vitellio anquirente; brevi auditu, quam-
vis magna tranſibat, impar curis gravio-
ribus. 'exercitum itinere terreſtri per-
' gere' jubet: ipſe Arare flumine deve-
hitur, nullo principali paratu, ſed vetere
egeſtate conſpicuus; donec Junius Blae-
ſus, Lugdunenſis Galliae rector, genere
illuſtri, largus animo, et par opibus,
circumdaret principi miniſteria, comi-
taretur liberaliter, eo ipſo ingratus,
quamvis odium Vitellius vernilibus
blanditiis velaret. praeſto fuere Lug-
duni victricium victarumque partium
duces. Valentem et Caecinam pro con-

Digitized by Google

cione laudatos, curuli ſuae circumpo-
ſuit. mox ‘ univerſum exercitum oc-
‘ currere infanti filio ’ jubet: perlatum-
que, et paludamento opertum, ſinu re-
tinens, Germanicum appellavit, cinxit-
que cunctis fortunae principalis inſigni-
bus; nimius honos inter ſecunda, re-
60 bus adverſis in ſolatium ceſſit. Tum
interfecti centuriones promptiſſimi O-
thonianorum: unde praecipua in Vitel-
lium alienatio, per Illyricos exercitus.
ſimul ceterae legiones contactu, et adver-
ſus Germanicos milites invidia, bellum
meditabantur. Suetonium Paulinum, ac
Licinium Proculum, triſti mora ſquali-
dos tenuit: donec auditi, neceſſariis ma-
gis defenſionibus, quam honeſtis uteren-
tur. proditionem ultro imputabant:
‘ ſpatium longi ante praelium itineris,
‘ fatigationem Othonianorum, permix-
‘ tum vehiculis agmen, ac pleraque for-
‘ tuita, fraudi ſuae’ aſſignantes; et Vi-
tellius credidit de perfidia, et fidem ab-
ſolvit. Salvius Titianus, Othonis frater,
nullum diſcrimen adiit, pietate et igna-
via excuſatus. Mario Celſo conſulatus
ſervatur; ſed creditum fama, objectum-

Digitized by Google

que mox in ſenatu Caecilio Simplici,
'quod eum honorem pecunia mercari,
'nec ſine exitio Celſi voluiſſet;' reſti-
tit Vitellius, deditque poſtea conſula-
tum Simplici, innoxium et inemptum.
Trachalum adverſus criminantes, Gale-
ria uxor Vitellii protexit. Inter mag- 61
norum virorum diſcrimina (pudendum
dictu) Mariccus quidam, e plebe Bojo-
rum, inſerere ſeſe fortunae, et provocare
arma Romana, ſimulatione numinum
auſus eſt. jamque 'aſſertor Galliarum,
'et deus' (nomen id ſibi indiderat) con-
citis octo millibus hominum, proximos
Aeduorum pagos trahebat; cum graviſ-
ſima civitas, electa juventute, adjectis a
Vitellio cohortibus, fanaticam multitu-
dinem disjecit. captus in eo praelio Ma-
riccus, ac mox feris objectus; quia non
laniabatur, ſtolidum vulgus inviolabilem
credebat, donec ſpectante Vitellio inter-
fectus eſt. Nec ultra in defectores, aut 62
bona cujuſquam, ſaevitum: rata fuere
eorum, qui acie Othoniana ceciderant,
teſtamenta, aut lex inteſtatis; prorſus,
ſi luxuriae temperaret, avaritiam non
timeres. epularum foeda et inexplebilis
Digitized by Google

libido, ex urbe atque Italia irritamenta gulae geſtabantur, ſtrepentibus ab utroque mari itineribus: exhauſti conviviorum apparatibus principes civitatum: vaſtabantur ipſae civitates: degenerabat a labore ac virtute miles, aſſuetudine voluptatum, et contemptu ducis. praemiſit in urbem edictum, quo vocabulum Auguſti differret, Caeſaris non reciperet, cum de poteſtate nihil detraheret. pulſi Italia mathematici. cautum ſevere, 'ne equites Romani ludo et arena pol-'luerentur;' priores id principes, pecunia, et ſaepius vi, perpulerant: ac pleraque municipia, et coloniae, aemulabantur corruptiſſimum quemque
63 adoleſcentium pretio illicere. Sed Vitellius, adventu fratris, et irrepentibus dominationis magiſtris, ſuperbior et atrocior, occidi Dolabellam juſſit, quem in coloniam Aquinatem ſepoſitum ab Othone retulimus. Dolabella, audita morte Othonis, urbem introierat; id ei Plancius Varus praetura functus, ex intimis Dolabellae amicis, apud Flavium Sabinum praefectum urbis objecit, 'tamquam rupta cuſtodia, ducem ſe vic-

Digitized by Google

'tis partibus oſtentaſſet; addidit tentatam cohortem, quae Oſtiae ageret;' nec ullis tantorum criminum probationibus in poenitentiam verſus, ſeram veniam poſt ſcelus quaerebat. cunctantem ſuper tanta re Flavium Sabinum, Triaria L. Vitellii uxor, ultra feminam ferox, terruit 'e periculo principis famam 'clementiae affectare.' Sabinus ſuopte ingenio mitis, ubi formido inceſſiſſet, facilis mutatu, et in alieno diſcrimine ſibi pavens, ne allevaſſe videretur, impulit ruentem.
Igitur Vitellius, metu et odio, quod Petroniam uxorem ejus mox Dolabella in matrimonium accepiſſet, vocatum per epiſtolas, 'vitata 'Flaminiae viae celebritate, devertere 'Interamnium, atque ibi interfici' juſſit. longum interfectori viſum: in itinere ac taberna, projectum humi jugulavit: magna cum invidia novi principatus, cujus hoc primum ſpecimen noſcebatur. et Triariae licentiam, modeſtum e proximo exemplum onerabat, Galeria imperatoris uxor, non immitis triſtibus: et pari probitate, mater Vitelliorum Sextilia, antiqui moris. di- 64

xiſſe quin etiam, ad primas filii ſui epiſ-
tolas, ferebatur, ‘ non Germanicum a ſe,
‘ ſed Vitellium genitum.’ nec ullis poſ-
tea fortunae illecebris, aut ambitu civi-
tatis in gaudium evicta, domus ſuae tan-
65 tum adverſa ſenſit. Digreſſum a Lug-
duno Vitellium, M. Cluvius Rufus aſſe-
quitur, omiſſa Hiſpania; laetitiam et
gratulationem vultu ferens, animo an-
xius, et petitum ſe criminationibus gna-
rus. Hilarius Caeſaris libertus detule-
rat, ‘ tamquam audito Vitellii et Otho-
‘ nis principatu, propriam ipſe poten-
‘ tiam, et poſſeſſionem Hiſpaniarum ten-
‘ taſſet: eoque diplomatibus nullum
‘ principem praeſcripſiſſet.’ interpreta-
batur quaedam ex orationibus ejus, con-
tumelioſa in Vitellium, et pro ſe ipſo po-
pularia. auctoritas Cluvii praevaluit, ut
puniri ultro libertum ſuum Vitellius ju-
beret: Cluvius comitatui principis ad-
jectus, non adempta Hiſpania, quam re-
xit abſens, exemplo L. Arruntii: eum
Tiberius Caeſar ob metum, Vitellius
Cluvium nulla formidine, retinebat. non
idem Trebellio Maximo honos; profu-
gerat Britannia ob iracundiam militum:

Digitized by Google

miſſus eſt in locum ejus Vettius Bolanus
e praeſentibus. Angebat Vitellium vic- 66
tarum legionum haudquaquam fractus
animus; ſparſae per Italiam, et victo-
ribus permixtae, hoſtilia loquebantur:
praecipua quartadecimanorum ferocia,
qui ‘ ſe victos abnuebant; quippe Be-
‘ driacenſi acie, vexillariis tantum pul-
‘ ſis, vires legionis non affuiſſe.’ remit-
ti eos in Britanniam, unde a Nerone ex-
citi erant, placuit; atque interim Bata-
vorum cohortes una tendere, ob vete-
rem adverſus quartadecimanos diſcor-
diam; nec diu in tantis armatorum o-
diis quies fuit. Auguſtae Taurinorum,
dum opificem quendam Batavus ut frau-
datorem inſectatur, legionarius ut hoſ-
pitem tuetur, ſui cuique commilitones
aggregati, a conviciis ad caedem tranſie-
re: et proelium atrox arſiſſet, ni duae
praetoriae cohortes, cauſſam quartade-
cimanorum ſecutae, his fiduciam, et
metum Batavis feciſſent; ‘ quos Vitel-
‘ lius agmini ſuo jungi,’ ut fidos; ‘ le-
‘ gionem, Grajis Alpibus traductam, eo
‘ flexu itineris ire jubet, quo Viennam
‘ vitarent;’ namque et Viennenſes ti-

Digitized by Google

mebantur. nocte qua proficiſcebatur legio, relictis paſſim ignibus, pars Taurinae Coloniae ambuſta: quod damnum, ut pleraque belli mala, majoribus aliarum urbium cladibus oblitteratum. quartadecimani poſtquam Alpibus degreſſi ſunt, ſeditioſiſſimus quiſque ſigna Viennam ferebant: conſenſu meliorum compreſſi, et legio in Britanniam trans-
67 vecta. Proximus Vitellio e praetoriis cohortibus metus erat; ſeparati primum, deinde addito honeſtae miſſionis lenimento, arma ad tribunos ſuos deferebant; donec motum a Veſpaſiano bellum crebreſceret: tum reſumpta militia, robur Flavianorum partium fuere. prima claſſicorum legio in Hiſpaniam miſſa, ut pace et otio miteſceret. undecima ac ſeptima ſuis hibernis redditae. tertiadecimani ſtruere amphitheatra juſſi; nam Caecina Cremonae, Valens Bononiae, ſpectaculum gladiatorum edere parabant: nunquam ita ad curas intento Vitellio, ut voluptatum oblivisceretur.
68 Et quidem partes modeſte diſtraxerat: apud victores orta ſeditio, ludicro initio, niſi numerus caeſorum invidiam

Digitized by Google

bello auxiſſet. diſcubuerat Vitellius Ticini, adhibito ad epulas Verginio. legati tribunique, ex moribus imperatorum ſeveritatem aemulantur, vel tempeſtivis conviviis gaudent: perinde miles intentus, aut licenter agit. apud Vitellium omnia indiſpoſita, temulenta, pervigiliis ac Bacchanalibus, quam diſciplinae et caſtris propiora. igitur duobus militibus, altero legionis quintae, altero e Gallis auxiliaribus, per laſciviam ad certamen luctandi accenſis, poſtquam legionarius prociderat, inſultante Gallo, et iis qui ad ſpectandum convenerant in ſtudia diductis; erupere legionarii in perniciem auxiliorum, ac duae cohortes interfectae. remedium tumultus fuit, alius tumultus; pulvis procul, et arma aſpiciebantur: conclamatum repente, ‘ quartam decimam legionem, verſo itinere, ad proelium venire;’ ſed erant agminis coactores; agniti, dempſere ſollicitudinem. interim Verginii ſervus forte obvius, ut ‘ percuſſor Vitellii ’ inſimulatur; et ruebat ad convivium miles, ‘ mortem Verginii ’ expoſcens. ne Vitellius quidem, quamquam ad omnes

Digitized by Google

ſuſpiciones pavidus, de innocentia ejus dubitavit; aegre tamen cohibiti, qui exitium conſularis et quondam ducis ſui flagitabant. nec quemquam ſaepius quam Verginium, omnis ſeditio infeſtavit; manebat admiratio viri, et fama; ſed
69 oderant, ut faſtiditi. Poſtero die Vitellius, ſenatus legatione, quam ibi opperiri juſſerat, audita, tranſgreſſus in caſtra, ultro ‘pietatem militum’ collaudavit: frementibus auxiliis, ‘tantum impunitatis atque arrogantiae legionariis acceſſiſſe.’ Batavorum cohortes, ne quid truculentius auderent, in Germaniam remiſſae, principium interno ſimul externoque bello parantibus fatis. reddita civitatibus Gallorum auxilia, ingens numerus, et prima ſtatim defectione, inter inania belli aſſumptus. ceterum, ut largitionibus affectae jam imperii opes ſufficerent, ‘amputari legionum auxiliorumque numeros’ jubet, vetitis ſupplementis: et promiſcuae miſſiones offerebantur; exitiabile id reipublicae, ingratum militi, cui eadem munia inter paucos, periculaque ac labor crebrius redibant; et vires luxu corrumpeban-

Digitized by Google

tur; contra veterem diſciplinam, et inſtituta majorum, apud quos virtute quam pecunia res Romana melius ſtetit. Inde Vitellius Cremonam flexit, 70
et ſpectato munere Caecinae, inſiſtere Bedriacenſibus campis, ac veſtigia recentis victoriae luſtrare oculis, concupivit. foedum atque atrox ſpectaculum; intra quadrageſimum pugnae diem lacera corpora, trunci artus, putres virorum equorumque formae, infeſta tabo humus, protritis arboribus ac frugibus, dira vaſtitas; nec minus inhumana pars viae, quam Cremonenſes lauru roſiſque conſtraverant, exſtructis altaribus, caeſiſque victimis, regium in morem: quae laeta in praeſens, mox perniciem ipſis fecere. aderant Valens et Caecina, monſtrabantque pugnae locos: ‘ hinc ‘ inrupiſſe legionum agmen, hinc equites coortos: inde circumfuſas auxiliorum manus.’ jam tribuni praefectique, ſua quiſque facta extollentes, falſa, vera, aut majora vero miſcebant. vulgus quoque militum, clamore et gaudio, deflectere via, ſpatia certaminum recognoſcere; aggerem armorum, ſtrues corporum

intueri, mirari. et erant quos varia ſors rerum, lacrymaeque et miſericordia ſubiret; at non Vitellius flexit oculos, nec tot millia inſepultorum civium exhorruit; laetus ultro, et tam propinquae ſortis ignarus, inſtaurabat ſacrum diis
71 loci. Exin Bononiae, a Fabio Valente gladiatorum ſpectaculum editur, advecto ex urbe cultu. quantoque magis propinquabat, tanto corruptius iter, immixtis hiſtrionibus et ſpadonum gregibus, et cetero Neronianae aulae ingenio; namque et Neronem ipſum Vitellius admiratione celebrabat, ſectari cantantem ſolitus, non neceſſitate, qua honeſtiſſimus quiſque, ſed luxu, et ſaginae mancipatus emptuſque. ut Valenti et Caecinae vacuos honoris menſes aperiret, coartati aliorum conſulatus, diſſimulatus Martii Macri, tamquam Othonianarum partium ducis: et Valerium Marinum, deſtinatum a Galba conſulem, diſtulit; nulla offenſa, ſed mitem, et injuriam ſegniter laturum. Pedanius Coſta omittitur, ingratus principi, ut adverſus Neronem auſos, et Verginii exſtimulator. ſed alias protulit cauſſas; ac-

taeque inſuper Vitellio gratiae, conſue-
tudine ſervitii. Non ultra paucos dies, 72
quamquam acribus initiis coeptum, men-
dacium valuit. exſtiterat quidam, 'Scri-
'bonianum ſe Camerinum ferens; Ne-
'ronianorum temporum metu in Iſtria
'occultatum, quod illic clientelae et a-
'gri veterum Craſſorum, ac nominis fa-
'vor manebat.' igitur deterrimo quo-
que in argumentum fabulae aſſumpto,
vulgus credulum, et quidam militum er-
rore veri, ſeu turbarum ſtudio, certatim
aggregabantur; cum pertractus ad Vi-
tellium, interrogatuſque 'quiſnam mor-
'talium eſſet,' poſtquam nulla dictis fi-
des, et a domino noſcebatur, conditio-
ne fugitivus, nomine Geta, ſumptum de
eo ſupplicium in ſervilem modum. Vix 73
credibile memoratu eſt, quantum ſuper-
biae ſocordiaeque Vitellio adoleverit,
poſtquam ſpeculatores e Syria Judaeaque,
'adactum in verba ejus Orientem,' nun-
tiavere. nam etſi vagis adhuc et incertis
auctoribus, erat tamen in ore famaque
Veſpaſianus, ac plerumque ad nomen
ejus Vitellius excitabatur: tum ipſe ex-
ercituſque, ut nullo aemulo, ſaevitia, li-

bidine, raptu, in externos mores proru-
74 perant. At Veſpaſianus bellum arma-
que, et procul vel juxta ſitas vires, cir-
cumſpectabat. miles ipſi adeo paratus,
ut praeeuntem ſacramentum et fauſta
Vitellio omnia precantem, per ſilentium
audierint. Muciani animus, nec Veſpa-
ſiano alienus, et in Titum pronior;
praefectus Aegypti Alexander, conſilia
ſociaverat. tertiam legionem, quod e
Syria in Moeſiam tranſiſſet, ſuam nume-
rabat; ceterae Illyrici legiones ſecutu-
rae ſperabantur. namque omnes exerci-
tus flammaverat arrogantia venientium
a Vitellio militum, quod truces corpo-
re, horridi ſermone, ceteros ut impares
irridebant. ſed in tanta mole belli ple-
rumque cunctatio, et Veſpaſianus modo
in ſpem erectus, aliquando adverſa re-
putabat; ‘quis ille dies foret, quo ſexa-
‘ginta aetatis annos, et duos filios ju-
‘venes bello permitteret? eſſe priva-
‘tis cogitationibus regreſſum; et prout
‘velint, plus minuſve ſumi ex fortuna:
‘imperium cupientibus, nihil medium
75 ‘inter ſumma aut praecipitia.’ Verſa-
batur ante oculos Germanici exercitus

robur, notum viro militari: ‘ ſuas legio-
‘ nes civili bello inexpertas; Vitellii, vic-
‘ trices: et apud victos, plus querimoni-
‘ arum, quam virium; fluxam per diſcor-
‘ dias militum fidem, et periculum ex ſin-
‘ gulis. quid enim profuturas cohortes a-
‘ laſque, ſi unus alterque, praeſenti faci-
‘ nore paratum ex diverſo praemium pe-
‘ tat? ſic Scribonianum ſub Claudio in-
‘ terfectum; ſic percuſſorem ejus Vola-
‘ ginium, e gregario ad ſumma militiae
‘ provectum. facilius univerſos impelli,
‘ quam ſingulos vitari.’ His pavori- 76
bus nutantem, et alii legati amicique fir-
mabant, et Mucianus, poſt multos ſe-
cretoſque ſermones, jam et coram ita
locutus: ‘ omnes qui magnarum rerum
‘ conſilia ſuſcipiunt, aeſtimare debent, an
‘ quod inchoatur, reipublicae utile, ip-
‘ ſis glorioſum, aut promptum effectu,
‘ aut certe non arduum ſit. ſimul ipſe
‘ qui ſuadet conſiderandus eſt, adjiciat-
‘ ne conſilio periculum ſuum: et ſi fortu-
‘ na coeptis affuerit, cui ſummum decus
‘ acquiratur. ego te, Veſpaſiane, ad im-
‘ perium voco, tam ſalutare reipublicae,
‘ quam tibi magnificum, juxta deos, in

Digitized by Google

'tua manu poſitum eſt. nec ſpeciem 'adulantis expaveris; a contumelia 'quam a laude propius fuerit, poſt Vi-'tellium eligi. non adverſus divi Au-'guſti acerrimam mentem, nec adver-'ſus cautiſſimam Tiberii ſenectutem; 'ne contra Caii quidem, aut Claudii, vel 'Neronis, fundatam longo imperio do-'mum exſurgimus: ceſſiſti etiam Galbae 'imaginibus: torpere ultra, et polluen-'dam perdendamque rempublicam re-'linquere, ſopor et ignavia videretur, 'etiamſi tibi, quam inhoneſta, tam tuta 'ſervitus eſſet. abiit jam et tranſvec-'tum eſt tempus, quo poſſes videri con-'cupiſſe; confugiendum eſt ad impe-'rium. an excidit trucidatus Corbulo? 'ſplendidior origine quam nos ſumus, 'fateor: ſed et Nero, nobilitate nata-'lium, Vitellium anteibat. ſatis clarus 'eſt apud timentem, quiſquis timetur. 'et poſſe ab exercitu principem fieri, ſi-'bi ipſe Vitellius documento eſt, nullis 'ſtipendiis, nulla militari fama, Galbae 'odio provectus. ne Othonem quidem 'ducis arte, aut exercitus vi, ſed prae-'propera ipſius deſperatione victum, jam

‘ deſiderabilem et magnum principem fe-
‘ cit. cum interim ſpargit legiones; ex-
‘ armat cohortes, nova quotidie bello fe-
‘ mina miniſtrat; ſi quid ardoris ac fe-
‘ rociae miles habuit, popinis, et comeſ-
‘ ſationibus, et principis imitatione, de-
‘ teritur. tibi e Judaea et Syria et Aegyp-
‘ to novem legiones integrae, nulla acie
‘ exhauſtae, non diſcordia corruptae:
‘ ſed firmatus uſu miles, et belli domitor
‘ externi. claſſium, alarum, cohortium
‘ robora; et fidiſſimi reges; et tua ante
‘ omnes experientia. Nobis nihil ultra 77
‘ arrogabo, quam ne poſt Valentem ac
‘ Caecinam numeremur. ne tamen Mu-
‘ cianum ſocium ſpreveris, quia aemu-
‘ lum non experiris: me Vitellio antepo-
‘ no, te mihi. tuae domui triumphale no-
‘ men, duo juvenes, capax jam imperii
‘ alter, et primis militiae annis apud
‘ Germanicos quoque exercitus clarus.
‘ abſurdum fuerit, non cedere imperio
‘ ei, cujus filium adoptaturus eſſem, ſi
‘ ipſe imperarem. ceterum inter nos
‘ non idem proſperarum adverſarum-
‘ que rerum ordo erit. nam ſi vincimus,
‘ honorem quem dederis habebo: diſ-

Digitized by Google

'crimen, ac pericula, ex aequo patie-
'mur; imo ut melius eſt, tu hos exer-
'citus rege, mihi bellum et praeliorum
'incerta trade. acriore hodie diſciplina,
'victi, quam victores agunt: hos ira,
'odium, ultionis cupiditas ad virtutem
'accendit; illi per faſtidium, et contu-
'maciam hebeſcunt. aperiet et recludet
'contecta et tumeſcentia victricium par-
'tium vulnera bellum ipſum. nec mihi
'major in tua vigilantia, parſimonia, ſa-
'pientia, fiducia eſt, quam in Vitellii tor-
'pore, inſcitia, ſaevitia. ſed et meliorem
'in bello cauſſam, quam in pace habe-
'mus; nam qui deliberant, deſciverunt.

78 Poſt Muciani orationem ceteri audentius circumſiſtere, hortari, 'reſponſa vatum, et ſiderum motus' referre. nec erat intactus tali ſuperſtitione, ut qui mox rerum dominus, Seleucum quendam mathematicum, rectorem et praeſcium palam habuerit. recurſabant animo vetera omina; cupreſſus arbor in agris ejus, conſpicua altitudine, repente prociderat; ac poſtera die, eodem veſtigio reſurgens, procera et latior virebat; grande id, proſperumque, conſenſu

haruſpicum: et ſumma claritudo juveni admodum Veſpaſiano promiſſa. ſed primo triumphalia; et conſulatus, et Judaicae victoriae decus, impleſſe fidem ominis videbantur: ut haec adeptus eſt, portendi ſibi imperium credebat. eſt Judaeam inter Syriamque Carmelus, ita vocant montem, deumque; nec ſimulacrum deo, aut templum, (ſic tradidere majores) aram tantum et reverentiam. illic ſacrificanti Veſpaſiano, cum ſpes occultas verſaret animo, Baſilides ſacerdos, inſpectis identidem extis, 'quid-'quid eſt, inquit, Veſpaſiane, quod 'paras, ſeu domum exſtruere, ſeu pro-'latare agros, ſive ampliare ſervitia, da-'tur tibi magna ſedes, ingentes termi-'ni, multum hominum.' has ambages et ſtatim exceperat fama, et tunc aperiebat; nec quidquam magis in ore vulgi crebriores apud ipſum ſermones: quanto ſperantibus plura dicuntur. Haud 79
dubia deſtinatione diſceſſere; Mucianus Antiochiam, Veſpaſianus Caeſaream: illa Syriae; haec Judaeae caput eſt. initium ferendi ad Veſpaſianum imperii Alexandriae coeptum, feſtinante Tiberio

Digitized by Google

Alexandro, qui kalendis Juliis ſacramento ejus legiones adegit. iſque primus principatus dies in poſterum celebratus, quamvis Judaicus exercitus quinto nonas Julias apud ipſum juraſſet, eo ardore, ut ne Titus quidem filius exſpectaretur, Syria remeans, et conſiliorum inter Mucianum ac patrem nuntius; cuncta impetu militum acta: non parata cognitione, non conjunctis legionibus.

80 Dum quaeritur tempus, locus, quodque in re tali difficillimum eſt, prima vox, dum animo ſpes, timor, ratio, caſus obverſantur: egreſſum cubiculo Veſpaſianum, pauci milites ſolito adſiſtentes ordine, ut legatum ſalutaturi, Imperatorem ſalutavere. tum ceteri accurrere, Caeſarem et Auguſtum, et omnia principatus vocabula cumulare. mens a metu ad fortunam tranſierat. in ipſo nihil tumidum, arrogans, aut in rebus novis novum fuit. ut primum tantae multitudinis offuſam oculis caliginem disjecit, militariter locutus, laeta omnia, et affluentia excepit; namque id ipſum opperiens Mucianus, alacrem militem in verba Veſpaſiani adegit. tum Antiochen-

Digitized by Google

ſium theatrum ingreſſus, ubi illis conſultare mos eſt, concurrentes, et in adulationem effuſos alloquitur: ſatis decorus etiam Graeca facundia, omniumque quae diceret atque ageret, arte quadam oſtentator. nihil aeque provinciam exercitumque accendit, quam quod aſſeverabat Mucianus, 'ſtatuiſſe Vitellium, 'ut Germanicas legiones in Syriam, ad 'militiam opulentam quietamque tranſ'ferret; contra Syriacis legionibus Ger'manica hiberna, coelo ac laboribus 'dura mutarentur.' quippe et provinciales, ſueto militum contubernio gaudebant, plerique neceſſitudinibus et propinquitatibus mixti; et militibus vetuſtate ſtipendiorum, nota et familiaria caſtra, in modum penatium diligebantur.
Ante idus Julias Syria omnis in eodem 81
ſacramento fuit. acceſſere cum regno, Sohemus haud ſpernendis viribus; Antiochus vetuſtis opibus ingens, et inſervientium regum ditiſſimus; mox per occultos ſuorum nuntios excitus ab urbe Agrippa, ignaro adhuc Vitellio, celeri navigatione properaverat; nec minore animo, regina Berenice partes juvabat,
Digitized by Google

florens aetate formaque, et ſeni quoque Veſpaſiano magnificentia munerum grata. quidquid provinciarum alluitur mari, Aſia atque Achaja tenus, quantumque introrſus in Pontum et Armenios pateſcit, juravere; ſed inermes legati regebant, nondum additis Cappadociae legionibus. conſilium de ſumma rerum, Beryti habitum; illuc Mucianus, cum legatis tribuniſque, et ſplendidiſſimo quoque centurionum ac militum, venit. et e Judaico exercitu, lecta decora. tantum ſimul peditum equitumque, et aemulantium inter ſe regum paratus, ſpeciem fortunae principalis effecerant.

82 Prima belli cura, agere delectus; revocare veteranos: deſtinantur validae civitates exercendis armorum officinis: apud Antiochenſes aurum argentumque ſignatur: eaque cuncta per idoneos miniſtros, ſuis quaeque locis, feſtinabantur. ipſe Veſpaſianus, adire, hortari, bonos laude, ſegnes exemplo, incitare ſaepius quam coërcere; vitia magis amicorum, quam virtutes diſſimulans, multos praefecturis et procurationibus; pleroſque ſenatorii ordinis honore per-

Digitized by Google

coluit, egregios viros, et mox ſumma adeptos: quibuſdam fortuna pro virtutibus fuit. donativum militi, neque Mucianus prima concione, niſi modice oſtenderat; ne Veſpaſianus quidem plus civili bello obtulit, quam alii in pace: egregie firmus adverſus militarem largitionem, eoque exercitu meliore. miſſi ad Parthum Armeniumque legati; proviſumque, ne verſis ad civile bellum legionibus, terga nudarentur. Titum inſtare Judaeae; Veſpaſianum obtinere clauſtra Aegypti placuit: ſufficere videbantur adverſus Vitellium, pars copiarum, et dux Mucianus, et Veſpaſiani nomen, ac nihil arduum fatis. ad omnes exercitus legatoſque ſcriptae epiſtolae, praeceptumque 'ut praetorianos Vi-'tellio infenſos, reciperandae militiae 'praemio invitarent.' Mucianus cum 83
expedita manu, ſocium magis imperii quam miniſtrum agens, non lento itinere, ne cunctari videretur; neque tamen properans, gliſcere famam ipſo ſpatio ſinebat: gnarus modicas vires ſibi, et majora credi de abſentibus. ſed legio ſexta, et tredecim vexillariorum millia

Digitized by Google

ingenti agmine ſequebantur. claſſem e Ponto, Byzantium adigi juſſerat: ambiguus conſilii, num omiſſa Moeſia, Dyrrhachium pedite atque equite, ſimul longis navibus verſum in Italiam mare clauderet, tuta pone tergum Achaja Aſiaque; quas inermes exponi Vitellio, ni praeſidiis firmarentur: atque ipſum Vitellium in incerto fore, quam partem Italiae protegeret, ſi ſibi Brundiſium Tarentumque, et Calabriae Lucaniaeque
84 litora infeſtis claſſibus peterentur. Igitur navium, militum, armorum paratu ſtrepere provinciae. ſed nihil aeque fatigabat, quam pecuniarum conquiſitio: 'eos eſſe belli civilis nervos' dictitans Mucianus, non jus aut verum in cognitionibus, ſed ſolam magnitudinem opum ſpectabat; paſſim delationes, et locupletiſſimus quiſque in praedam correpti; quae gravia atque intoleranda, ſed neceſſitate armorum excuſata, etiam in pace manſere; ipſo Veſpaſiano, inter initia imperii, ad obtinendas iniquitates haud perinde obſtinante: donec indulgentia fortunae, et pravis magiſtris, didicit, auſuſque eſt. propriis quoque o-

Digitized by Google

pibus Mucianus bellum juvit, largus privatim, quod avidius de republica ſumeret. ceteri conferendarum pecuniarum exemplum ſecuti; rariſſimus quiſque eandem in reciperando licentiam habuerunt. Ac- 85
celerata interim Veſpaſiani coepta, Illyrici exercitus ſtudio tranſgreſſi in partes. tertia legio exemplum ceteris Moeſiae legionibus praebuit. Octava erat ac ſeptima Claudiana, imbutae favore Othonis, quamvis proelio non interfuiſſent: Aquilejam progreſſae, proturbatis qui de Othone nuntiabant, laceratiſque vexillis nomen Vitellii praeferentibus, rapta poſtremo pecunia, et inter ſe diviſa hoſtiliter egerant. unde metus, et ex metu conſilium, 'poſſe imputari Veſpaſiano, ' quae apud Vitellium excuſanda erant.' ita tres Moeſicae legiones per epiſtolas alliciebant Pannonicum exercitum, aut abnuenti vim parabant. in eo motu Aponius Saturninus Moeſiae rector, peſſimum facinus audet, miſſo centurione ad interficiendum Tertium Julianum, ſeptimae legionis legatum, ob ſimultates, quibus cauſſam partium praetendebat. Julianus, comperto diſcrimine, et gna-

Digitized by Google

ris locorum adſcitis, per avia Moeſiae ultra montem Hemum profugit; nec deinde civili bello interfuit, per varias moras ſuſceptum ad Veſpaſianum iter trahens, et ex nuntiis cunctabundus, aut
86 properans. At in Pannonia tertia decima legio ac ſeptima Galbiana, dolorem iramque Bedriacenſis pugnae retinentes, haud cunctanter Veſpaſiano acceſſere, vi praecipua Primi Antonii. is legibus nocens, et tempore Neronis falſi damnatus, inter alia belli mala, ſenatorium ordinem reciperaverat. praepoſitus a Galba ſeptimae legioni, ſcriptitaſſe Othoni credebatur, ducem ſe partibus offerens; a quo neglectus, in nullo Othoniani belli uſu fuit; labantibus Vitellii rebus Veſpaſianum ſecutus, grande momentum addidit, ſtrenuus manu, ſermone promptus, ſerendae in alios invidiae artifex, diſcordiis et ſeditionibus potens, raptor, largitor, pace peſſimus, bello non ſpernendus. juncti inde Moeſici ac Pannonici exercitus, Dalmaticum militem traxere, quamquam conſularibus legatis nihil turbantibus. Titus Ampius Flavianus Pannoniam, Poppaeus Silvanus Dalma-

Digitized by Google

tiam tenebant, divites ſenes. ſed pro-
curator aderat Cornelius Fuſcus, vigens
aetate, claris natalibus; prima juventa,
quietis cupidine, ſenatorium ordinem
exuerat; idem pro Galba dux coloniae
ſuae, eaque opera procurationem adep-
tus, ſuſceptis Veſpaſiani partibus, acer-
rimam bello facem praetulit; non tam
praemiis periculorum, quam ipſis peri-
culis laetus; pro certis et olim partis,
nova, ambigua, ancipitia malebat. igi-
tur movere et quatere quidquid uſquam
aegrum foret, aggrediuntur. ſcriptae in
Britanniam ad quartadecimanos, in Hiſ-
paniam ad primanos epiſtolae: quod u-
traque legio pro Othone, adverſa Vitel-
lio fuerat; ſparguntur per Gallias litte-
rae; momentoque temporis flagrabat
ingens bellum, Illyricis exercitibus pa-
lam deſciſcentibus, ceteris fortunam ſe-
cuturis. Dum haec per provincias, a 87
Veſpaſiano ducibuſque partium gerun-
tur; Vitellius contemptior in dies ſeg-
niorque, ad omnis municipiorum villa-
rumque amoenitates reſiſtens, gravi ur-
bem agmine petebat. ſexaginta millia
armatorum ſequebantur, licentia cor-

Digitized by Google

rupta; calonum numerus amplior; procaciſſimis etiam inter ſervos lixarum ingeniis; tot legatorum amicorumque comitatus inhabilis ad parendum; etiam ſi ſumma modeſtia regeretur. onerabant multitudinem, obvii ex urbe ſenatores equiteſque: quidam metu; multi per adulationem; ceteri ac paulatim omnes, ne aliis proficiſcentibus, ipſi remanerent. aggregabantur e plebe, flagitioſa per obſequia Vitellio cogniti, ſcurrae, hiſtriones, aurigae, quibus ille amicitiarum dehoneſtamentis mire gaudebat. nec coloniae modo aut municipia, congeſtu copiarum; ſed ipſi cultores, arvaque, maturis jam frugibus, ut hoſtile ſolum va-
88 ſtabantur. Multae et atroces inter ſe militum caedes, poſt ſeditionem Ticini coeptam; manente legionum auxiliorumque diſcordia, ubi adverſus paganos certandum foret, conſenſu. ſed plurima ſtrages, ad ſeptimum ab urbe lapidem; ſingulis ibi militibus Vitellius paratos cibos, ut gladiatoriam ſaginam, dividebat; et effuſa plebes, totis ſe caſtris miſcuerat. incurioſos milites, vernacula, ut rebantur, urbanitate quidam ſpoliavere, abſciſ-

Digitized by Google

haruſpicum : et ſumma claritudo juveni admodum Veſpaſiano promiſſa. ſed primo triumphalia; et conſulatus, et Judaicae victoriae decus, impleſſe fidem ominis videbantur : ut haec adeptus eſt, portendi ſibi imperium credebat. eſt Judaeam inter Syriamque Carmelus, ita vocant montem, deumque; nec ſimulacrum deo, aut templum, (ſic tradidere majores) aram tantum et reverentiam. illic ſacrificanti Veſpaſiano, cum ſpes occultas verſaret animo, Baſilides ſacerdos, inſpectis identidem extis, 'quid-'quid eſt, inquit, Veſpaſiane, quod 'paras, ſeu domum exſtruere, ſeu pro-'latare agros, ſive ampliare ſervitia, da-'tur tibi magna ſedes, ingentes termi-'ni, multum hominum.' has ambages et ſtatim exceperat fama, et tunc aperiebat; nec quidquam magis in ore vulgo crebriores apud ipſum ſermones: quanto ſperantibus plura dicuntur. Haud 79
dubia deſtinatione diſceſſere; Mucianus Antiochiam, Veſpaſianus Caeſaream : illa Syriae; haec Judaeae caput eſt. initium ferendi ad Veſpaſianum imperii Alexandriae coeptum, feſtinante Tiberio

Alexandro, qui kalendis Juliis ſacramento ejus legiones adegit. iſque primus principatus dies in poſterum celebratus, quamvis Judaicus exercitus quinto nonas Julias apud ipſum juraſſet, eo ardore, ut ne Titus quidem filius exſpectaretur, Syria remeans, et conſiliorum inter Mucianum ac patrem nuntius; cuncta impetu militum acta: non parata cognitione, non conjunctis legionibus.

80 Dum quaeritur tempus, locus, quodque in re tali difficillimum eſt, prima vox, dum animo ſpes, timor, ratio, caſus obverſantur: egreſſum cubiculo Veſpaſianum, pauci milites ſolito adſiſtentes ordine, ut legatum ſalutaturi, Imperatorem ſalutavere. tum ceteri accurrere, Caeſarem et Auguſtum, et omnia principatus vocabula cumulare. mens a metu ad fortunam tranſierat. in ipſo nihil tumidum, arrogans, aut in rebus novis novum fuit. ut primum tantae multitudinis offuſam oculis caliginem disjecit, militariter locutus, laeta omnia, et affluentia excepit; namque id ipſum opperiens Mucianus, alacrem militem in verba Veſpaſiani adegit. tum Antiochen-

Digitized by Google

ſium theatrum ingreſſus, ubi illis conſultare mos eſt, concurrentes, et in adulationem effuſos alloquitur: ſatis decorus etiam Graeca facundia, omniumque quae diceret atque ageret, arte quadam oſtentator. nihil aeque provinciam exercitumque accendit, quam quod aſſeverabat Mucianus, 'ſtatuiſſe Vitellium, 'ut Germanicas legiones in Syriam, ad 'militiam opulentam quietamque tranſ'ferret; contra Syriacis legionibus Ger'manica hiberna, coelo ac laboribus 'dura mutarentur.' quippe et provinciales, ſueto militum contubernio gaudebant, plerique neceſſitudinibus et propinquitatibus mixti; et militibus vetuſtate ſtipendiorum, nota et familiaria caſtra, in modum penatium diligebantur.
Ante idus Julias Syria omnis in eodem 81
ſacramento fuit. acceſſere cum regno, Sohemus haud ſpernendis viribus; Antiochus vetuſtis opibus ingens, et inſervientium regum ditiſſimus; mox per occultos ſuorum nuntios excitus ab urbe Agrippa, ignaro adhuc Vitellio, celeri navigatione properaverat; nec minore animo, regina Berenice partes juvabat,

Digitized by Google

florens aetate formaque, et ſeni quoque Veſpaſiano magnificentia munerum grata. quidquid provinciarum alluitur mari, Aſia atque Achaja tenus, quantumque introrſus in Pontum et Armenios pateſcit, juravere; ſed inermes legati regebant, nondum additis Cappadociae legionibus. conſilium de ſumma rerum, Beryti habitum; illuc Mucianus, cum legatis tribuniſque, et ſplendidiſſimo quoque centurionum ac militum, venit. et e Judaico exercitu, lecta decora. tantum ſimul peditum equitumque, et aemulantium inter ſe regum paratus, ſpeciem fortunae principalis effecerant.

82 Prima belli cura, agere delectus; revocare veteranos: deſtinantur validae civitates exercendis armorum officinis: apud Antiochenſes aurum argentumque ſignatur: eaque cuncta per idoneos miniſtros, ſuis quaeque locis, feſtinabantur. ipſe Veſpaſianus, adire, hortari, bonos laude, ſegnes exemplo, incitare ſaepius quam coërcere; vitia magis amicorum, quam virtutes diſſimulans, multos praefecturis et procurationibus; pleroſque ſenatorii ordinis honore per-

Digitized by Google

coluit, egregios viros, et mox ſumma adeptos: quibuſdam fortuna pro virtutibus fuit. donativum militi, neque Mucianus prima concione, niſi modice oſtenderat; ne Veſpaſianus quidem plus civili bello obtulit, quam alii in pace: egregie firmus adverſus militarem largitionem, eoque exercitu meliore. miſſi ad Parthum Armeniumque legati; proviſumque, ne verſis ad civile bellum legionibus, terga nudarentur. Titum inſtare Judaeae; Veſpaſianum obtinere clauſtra Aegypti placuit: ſufficere videbantur adverſus Vitellium, pars copiarum, et dux Mucianus, et Veſpaſiani nomen, ac nihil arduum fatis. ad omnes exercitus legatoſque ſcriptae epiſtolae, praeceptumque 'ut praetorianos Vitellio infenſos, reciperandae militiae praemio invitarent.' Mucianus cum 83
expedita manu, ſocium magis imperii quam miniſtrum agens, non lento itinere, ne cunctari videretur; neque tamen properans, gliſcere famam ipſo ſpatio ſinebat: gnarus modicas vires ſibi, et majora credi de abſentibus. ſed legio ſexta, et tredecim vexillariorum millia

ingenti agmine ſequebantur. claſſem e Ponto, Byzantium adigi juſſerat: ambiguus conſilii, num omiſſa Moeſia, Dyrrhachium pedite atque equite, ſimul longis navibus verſum in Italiam mare clauderet, tuta pone tergum Achaja Aſiaque; quas inermes exponi Vitellio, ni praeſidiis firmarentur: atque ipſum Vitellium in incerto fore, quam partem Italiae protegeret, ſi ſibi Brundiſium Tarentumque, et Calabriae Lucaniaeque litora infeſtis claſſibus peterentur.
84 Igitur navium, militum, armorum paratu ſtrepere provinciae. ſed nihil aeque fatigabat, quam pecuniarum conquiſitio: 'eos eſſe belli civilis nervos' dictitans Mucianus, non jus aut verum in cognitionibus, ſed ſolam magnitudinem opum ſpectabat; paſſim delationes, et locupletiſſimus quiſque in praedam correpti; quae gravia atque intoleranda, ſed neceſſitate armorum excuſata, etiam in pace manſere; ipſo Veſpaſiano, inter initia imperii, ad obtinendas iniquitates haud perinde obſtinante: donec indulgentia fortunae, et pravis magiſtris, didicit, auſuſque eſt. propriis quoque o-

Digitized by Google

pibus Mucianus bellum juvit, largus pri-
vatim, quod avidius de república ſumeret.
ceteri conferendarum pecuniarum exem-
plum ſecuti; rariſſimus quiſque eandem
in reciperando licentiam habuerunt. Ac- 85
celerata interim Veſpaſiani coepta, Illy-
rici exercitus ſtudio tranſgreſſi in partes.
tertia legio exemplum ceteris Moeſiae le-
gionibus praebuit. Octava erat ac ſepti-
ma Claudiana, imbutae fávore Othonis,
quamvis proelio non interfuiſſent: A-
quilejam progreſſae, proturbatis qui de
Othone nuntiabant, laceratiſque vexil-
lis nomen Vitellii praeferentibus, rapta
poſtremo pecunia, et inter ſe diviſa hoſ-
tiliter egerant. unde metus, et ex metu
conſilium, 'poſſe imputari Veſpaſiano,
' quae apud Vitellium excuſanda erant.'
ita tres Moeſicae legiones per epiſtolas
alliciebant Pannonicum exercitum, aut
abnuenti vim parabant. in eo motu A-
ponius Saturninus Moeſiae rector, peſſi-
mum facinus audet, miſſo centurione ad
interficiendum Tertium Julianum, ſep-
timae legionis legatum, ob ſimultates,
quibus cauſſam partium praetendebat.
Julianus, comperto diſcrimine, et gna-

Digitized by Google

ris locorum adſcitis, per avia Moeſiae ultra montem Hemum profugit; nec deinde civili bello interfuit, per varias moras ſuſceptum ad Veſpaſianum iter trahens, et ex nuntiis cunctabundus, aut
86 properans. At in Pannonia tertia decima legio ac ſeptima Galbiana, dolorem iramque Bedriacenſis pugnae retinentes, haud cunctanter Veſpaſiano acceſſere, vi praecipua Primi Antonii. is legibus nocens, et tempore Neronis falſi damnatus, inter alia belli mala, ſenatorium ordinem reciperaverat. praepoſitus a Galba ſeptimae legioni, ſcriptitaſſe Othoni credebatur, ducem ſe partibus offerens; a quo neglectus, in nullo Othoniani belli uſu fuit; labantibus Vitellii rebus Veſpaſianum ſecutus, grande momentum addidit, ſtrenuus manu, ſermone promptus, ſerendae in alios invidiae artifex, diſcordiis et ſeditionibus potens, raptor, largitor, pace peſſimus, bello non ſpernendus. juncti inde Moeſici ac Pannonici exercitus, Dalmaticum militem traxere, quamquam conſularibus legatis nihil turbantibus. Titus Ampius Flavianus Pannoniam, Poppaeus Silvanus Dalma-

Digitized by Google

tiam tenebant, divites ſenes. ſed pro-
curator aderat Cornelius Fuſcus, vigens
aetate, claris natalibus; prima juventa,
quietis cupidine, ſenatorium ordinem
exuerat; idem pro Galba dux coloniae
ſuae, eaque opera procurationem adep-
tus, ſuſceptis Veſpaſiani partibus, acer-
rimam bello facem praetulit; non tam
praemiis periculorum, quam ipſis peri-
culis laetus; pro certis et olim partis,
nova, ambigua, ancipitia malebat. igi-
tur movere et quatere quidquid uſquam
aegrum foret, aggrediuntur. ſcriptae in
Britanniam ad quartadecimanos, in Hiſ-
paniam ad primanos epiſtolae: quod u-
traque legio pro Othone, adverſa Vitel-
lio fuerat; ſparguntur per Gallias litte-
rae; momentoque temporis flagrabat
ingens bellum, Illyricis exercitibus pa-
lam deſciſcentibus, ceteris fortunam ſe-
cuturis. Dum haec per provincias, a 87
Veſpaſiano ducibuſque partium gerun-
tur; Vitellius contemptior in dies ſeg-
niorque, ad omnis municipiorum villa-
rumque amoenitates reſiſtens, gravi ur-
bem agmine petebat. ſexaginta millia
armatorum ſequebantur, licentia cor-

rupta; calonum numerus amplior; procaciſſimis etiam inter ſervos lixarum ingeniis; tot legatorum amicorumque comitatus inhabilis ad parendum; etiam ſi ſumma modeſtia regeretur. onerabant multitudinem, obvii ex urbe ſenatores equiteſque: quidam metu; multi per adulationem; ceteri ac paulatim omnes, ne aliis proficiſcentibus, ipſi remanerent. aggregabantur e plebe, flagitioſa per obſequia Vitellio cogniti, ſcurrae, hiſtriones, aurigae, quibus ille amicitiarum dehoneſtamentis mire gaudebat. nec coloniae modo aut municipia, congeſtu copiarum; ſed ipſi cultores, arvaque, maturis jam frugibus, ut hoſtile ſolum va-
88 ſtabantur. Multae et atroces inter ſe militum caedes, poſt ſeditionem Ticini coeptam; manente legionum auxiliorumque diſcordia, ubi adverſus paganos certandum foret, conſenſu. ſed plurima ſtrages, ad ſeptimum ab urbe lapidem; ſingulis ibi militibus Vitellius paratos cibos, ut gladiatoriam ſaginam, dividebat; et effuſa plebes, totis ſe caſtris miſcuerat. incurioſos milites, vernacula, ut rebantur, urbanitate quidam ſpoliavere, abſciſ-

Digitized by Google

ſis furtim balteis, 'an accincti forent' rogitantes. non tulit ludibrium inſolens contumeliae animus: inermem populum gladiis invaſere; caeſus inter alios pater militis, cum filium comitaretur; deinde agnitus; et vulgata caede, temperatum ab innoxiis. in urbe tamen trepidatum, praecurrentibus paſſim militibus. forum maxime petebant, cupidine viſendi locum, in quo Galba jacuiſſet. nec minus ſaevum ſpectaculum erant ipſi, tergis ferarum et ingentibus telis horrentes, cum turbam populi per inſcitiam parum vitarent, aut ubi lubrico viae vel occurſu alicujus procidiſſent, ad jurgium, mox ad manus et ferrum tranſirent. quin et tribuni praefectique cum terrore et armatorum catervis volitabant. Ipſe 89
Vitellius, a ponte Milvio, inſigni equo, paludatus accinctuſque, ſenatum et populum ante ſe agens, quo minus ut captam urbem ingrederetur, amicorum conſilio deterritus, ſumpta praetexta et compoſito agmine inceſſit. quatuor legionum aquilae per frontem, totidemque circa e legionibus aliis vexilla, mox duodecim alarum ſigna, et poſt peditum ordines,

Digitized by Google

eques: dein quatuor et triginta cohor-
tes, ut nomina gentium, aut ſpecies ar-
morum forent, diſcretae. ante aquilam
praefecti caſtrorum tribunique, et pri-
mi centurionum, candida veſte: caete-
ri juxta ſuam quiſque centuriam, armis
doniſque fulgentes. et militum phale-
rae, torqueſque ſplendebant; decora fa-
cies, et non Vitellio principe dignus
exercitus. ſic Capitolium ingreſſus, at-
que ibi matrem complexus, Auguſtae
90 nomine honoravit. Poſtera die, tam-
quam apud alterius civitatis ſenatum po-
pulumque, magnificam orationem de ſe-
metipſo prompſit, induſtriam temperan-
tiamque ſuam laudibus attollens: con-
ſciis flagitiorum ipſis qui aderant, omni-
que Italia, per quam ſomno et luxu pu-
dendus inceſſerat. vulgus tamen vacuum
curis, et ſine falſi verique diſcrimine ſo-
litas adulationes edoctum, clamore et
vocibus adſtrepebat: abnuentique no-
men Auguſti, expreſſere ut aſſumeret,
91 tam fruſtra quam recuſaverat. Apud ci-
vitatem cuncta interpretantem, funeſti
ominis loco acceptum eſt, quod maxi-
mum pontificatum adeptus Vitellius, de

Digitized by Google

caeremoniis publicis quinto decimo kalendas Auguſti edixiſſet, antiquitus infauſto die Cremerenſi Allienſique cladibus; adeo omnis humani divinique juris expers, pari libertorum amicorumque ſocordia, velut inter temulentos agebat. ſed comitia conſulum cum candidatis civiliter celebrans, omnem infimae plebis rumorem, in theatro ut ſpectator, in circo ut fautor affectavit; quae grata ſane et popularia, ſi a virtutibus proficiſcerentur, memoria vitae prioris, indecora et vilia accipiebantur. ventitabat in ſenatum, etiam cum parvis de rebus patres conſulerentur; ac forte Priſcus Helvidius, praetor deſignatus, contra ſtudium ejus cenſuerat. commotus primo Vitellius, non tamen ultra quam 'tribunos 'plebis in auxilium ſpretae poteſtatis' advocavit. mox mitigantibus amicis, qui altiorem iracundiam ejus verebantur, 'nihil novi accidiſſe reſpondit, quod 'duo ſenatores in republica diſſenti- 'rent: ſolitum ſe etiam Thraſeae con- 'tradicere.' irriſere plerique impudentiam aemulationis: aliis id ipſum placebat, quod neminem ex praepotenti-

Digitized by Google

bus, ſed Thraſeam ad exemplar verae
92 gloriae legiſſet. Praepoſuerat praetorianis P. Sabinum a praefectura cohortis, Julium Priſcum dum centurionem: Priſcus, Valentis; Sabinus, Caecinae gratia pollebant. inter diſcordes, Vitellio nihil auctoritatis; munia imperii Caecina ac Valens obibant, olim anxii odiis, quae bello et caſtris male diſſimulata, pravitas amicorum, et fecunda gignendis inimicitiis civitas auxerat, dum ambitu, comitatu, et immenſis ſalutantium agminibus contendunt, comparanturque, variis in hunc aut illum Vitellii inclinationibus: nec unquam ſatis fida potentia, ubi nimia eſt. ſimul ipſum Vitellium, ſubitis offenſis aut intempeſtivis blanditiis mutabilem, contemnebant metuebantque. nec eo ſegnius invaſerant domos, hortos, opeſque imperii: cum flebilis et egens nobilium turba, quos ipſos liberoſque patriae Galba reddiderat, nulla principis miſericordia juvarentur. gratum primoribus civitatis, etiam plebes approbavit, quod reverſis ab exilio jura libertorum conceſſiſſet: quamquam id omnimodo ſervilia inge-

Digitized by Google

nia corrumpebant, abditis pecuniis per occultos aut ambitioſos ſinus; et quidam in domum Caeſaris tranſgreſſi, atque ipſis dominis potentiores. Sed mi- 93
les, plenis caſtris, et redundante multitudine, in porticibus aut delubris, et urbe tota vagus, non principia noſcere, non ſervare vigilias, neque labore firmari: per illecebras urbis, et inhoneſta dictu, corpus otio, animum libidinibus imminuebant. poſtremo ne ſalutis quidem cura, infamibus Vaticani locis magna pars tetendit; unde crebrae in vulgus mortes. et adjacentia Tiberi Germanorum Gallorumque obnoxia morbis corpora, fluminis aviditas, et aeſtus impatientia labefecit. inſuper confuſus, pravitate vel ambitu, ordo militiae. ſedecim praetoriae, quatuor urbanae cohortes ſcribebantur, quis ſingula millia ineſſent. plus in eo delectu Valens audebat, tamquam ipſum Caecinam periculo exemiſſet; ſane adventu ejus partes convaluerant, et ſiniſtrum lenti itineris rumorem proſpero proelio verterat: omniſque inferioris Germaniae miles Valentem affectabatur; unde primum

94 creditur Caecinae fides fluitaſſe. Ce-
terum non ita ducibus indulſit Vitellius,
ut non plus militi liceret; ſibi quiſque
militiam ſumpſere; quamvis indignus,
ſi ita maluerat, urbanae militiae adſcri-
bebatur: rurſus bonis remanere inter
legionarios aut alares volentibus, per-
miſſum; nec deerant qui vellent, feſſi
morbis, et intemperiem caeli incuſan-
tes. robora tamen legionibus aliſque
ſubtracta; convulſum caſtrorum decus,
viginti millibus e toto exercitu permix-
tis magis quam electis. concionante Vi-
tellio, poſtulantur 'ad ſupplicium Aſia-
' ticus, et Flavius, et Rufinus duces Gal-
' liarum, quod pro Vindice bellaſſent.'
nec coërcebat ejuſmodi voces Vitellius;
ſuper inſitam animo ignaviam, conſcius
ſibi inſtare donativum et deeſſe pecuni-
am, omnia alia militi largiebatur. liberti
Principum, 'conferre pro numero man-
' cipiorum' ut tributum juſſi. ipſe ſola
perdendi cura, ſtabula aurigis exſtruere:
circum gladiatorum ferarumque ſpecta-
culis opplere: tamquam in ſumma a-
95 bundantia, pecuniae illudere. Quin et
natalem Vitellii diem, Caecina ac Va-

Digitized by Google

lens, editis tota urbe vicatim gladiatori-
bus, celebravere: ingenti paratu, et an-
te illum diem inſolito. laetum foediſſimo
cuique, apud bonos invidiae fuit, quod
exſtructis in campo Martio aris, inferias
Neroni feciſſet; caeſae publice victimae
cremataeque: faces Auguſtales ſubdide-
re: quod ſacerdotium, ut Romulus Ta-
tio regi, ita Caeſar Tiberius Juliae genti
ſacravit. nondum quartus a victoria
menſis, et libertus Vitellii Aſiaticus, Po-
lycletos, Patrobios, et vetera odiorum
nomina aequabat. nemo in illa aula,
probitate aut induſtria certavit: unum
ad potentiam iter prodigis epulis, et
ſumptu ganeaque ſatiare inexplebiles
Vitellii libidines. ipſe abunde ratus, ſi
praeſentibus frueretur, nec in longius
conſultans, novies millies ſeſtertiûm pau-
ciſſimis menſibus interveniſſe creditur.
magna et miſera civitas, eodem anno O-
thonem Vitelliumque paſſa, inter Vini-
os, Fabios, Icelos, Aſiaticos, varia et pu-
denda ſorte agebat; donec ſucceſſere
Mucianus et Marcellus et magis alii ho-
mines, quam alii mores. Prima Vitellio 96
'tertiae legionis defectio' nuntiatur,

miſſis ab Aponio Saturnino epiſtolis, antequam is quoque Veſpaſiani partibus aggregaretur. ſed neque Aponius cuncta, ut trepidans re ſubita, perſcripſerat, et amici adulantes, mollius interpretabantur; 'unius legionis eam ſeditionem; ceteris exercitibus conſtare fidem.' in hunc modum etiam Vitellius apud milites diſſeruit, praetorianos nuper exauctoratos inſectatus, 'a quibus falſos rumores diſpergi; nec ullum civilis belli metum' aſſeverabat, ſuppreſſo Veſpaſiani nomine, et vagis per urbem militibus, qui ſermones populi coërcerent; id praecipuum alimen-
97 tum famae erat. Auxilia tamen e Germania Britanniaque et Hiſpaniis excivit ſegniter, et neceſſitatem diſſimulans. perinde legati provinciaeque cunctabantur. Hordeonius Flaccus ſuſpectis jam Batavis anxius proprio bello; Vectius Bolanus nunquam ſatis quieta Britannia: et uterque ambigui; neque ex Hiſpaniis properabatur, nullo tum ibi conſulari; trium legionum legati, pares jure, et proſperis Vitellii rebus certaturi ad obſequium, adverſam ejus for-

tunam ex aequo detrectabant. in Afri-
ca legio cohorteſque delectae a Clodio
Macro, mox a Galba dimiſſae, rurſus
juſſu Vitellii militiam cepere; ſimul ce-
tera juventus dabat impigre nomina;
quippe integrum illic ac favorabilem
proconſulatum Vitellius, famoſum in-
viſumque Veſpaſianus egerat: perinde
ſocii de imperio utriuſque conjectabant;
ſed experimentum contra fuit. Ac pri- 98
mo Valerius Feſtus legatus ſtudia pro-
vincialium cum fide juvit; mox nuta-
bat, palam epiſtolis edictiſque Vitellium,
occultis nuntiis Veſpaſianum fovens, et
haec illave defenſurus, prout invaluiſ-
ſent. deprehenſi cum litteris edictiſque
Veſpaſiani, per Rhaetiam et Gallias mi-
litum et centurionum quidam, ad Vi-
tellium miſſi necantur: plures fefellere,
fide amicorum, aut ſuomet aſtu occultati.
ita Vitellii paratus noſcebantur; Veſpa-
ſiani conſiliorum pleraque ignota: pri-
mum ſocordia Vitellii; dein Pannoni-
cae Alpes praeſidiis inſeſſae, nuntios re-
tinebant; mare quoque Eteſiarum fla-
tu in Orientem navigantibus ſecundum,
inde adverſum erat. Tandem irrup- 99

tione hoſtium, atrocibus undique nuntiis exterritus, Caecinam et Valentem expediri ad bellum jubet: praemiſſus Caecina; Valentem e gravi corporis morbo tum primum aſſurgentem, infirmitas tardabat; longe alia proficiſcentis ex urbe Germanici exercitus ſpecies; non vigor corporibus, non ardor animis: lentum et rarum agmen, fluxa arma, ſegnes equi: impatiens ſolis, pulveris, tempeſtatum; quantumque hebes ad ſuſtinendum laborem miles, tanto ad diſcordias promptior. accedebat huc Caecinae ambitio vetus, torpor recens, nimia fortunae indulgentia ſoluti in luxum: ſeu perfidiam meditanti, infringere exercitus virtutem inter artes erat. credidere plerique Flavii Sabini conſiliis concuſſam Caecinae mentem, miniſtro ſermonum Rubrio Gallo, 'rata apud 'Veſpaſianum fore pacta tranſitionis;' ſimul odiorum invidiaeque erga Fabium Valentem admonebatur, 'ut impar a-'pud Vitellium, gratiam vireſque apud
100 'novum Principem pararet.' Caecina complexu Vitellii multo cum honore digreſſus, partem equitum ad occupan-

dam Cremonam praemiſit; mox vexil-
larii quartaedecimae, et ſextaedecimae le-
gionum; dein quinta, et duoetviceſima
ſecutae: poſtremo agmine unaetviceſi-
ma Rapax, et prima Italica inceſſere,
cum vexillariis trium Britannicarum le-
gionum, et electis auxiliis. profecto
Caecina, ſcripſit Fabius Valens exerci-
tui, quem ipſe ductaverat, 'ut in itine-
're opperiretur; ſic ſibi cum Caecina
'conveniſſe:' qui praeſens, eoque va-
lidior, 'immutatum id conſilium finxit,
'ut ingruenti bello tota mole occurre-
'retur. ita accelerare legiones Cremo-
'nam, pars Hoſtiliam petere' juſſas:
ipſe Ravennam devertit, praetexto claſ-
ſem alloquendi; mox Patavii ſecretum
componendae proditionis quaeſitum.
namque Lucilius Baſſus poſt praefectu-
ram alae, Ravennati ſimul ac Miſenenſi
claſſibus a Vitellio praepoſitus, quod non
ſtatim praefecturam praetorii adeptus fo-
ret, iniquam iracundiam flagitioſa perfi-
dia ulciſcebatur; nec ſciri poteſt, tra-
xeritne Caecinam, an (quod evenit in-
ter malos, ut et ſimiles ſint) eadem illos
pravitas impulerit. Scriptores tempo- 101

Digitized by Google

rum, qui potiente rerum Flavia domo, monumenta belli hujuſce compoſuerunt, 'curam pacis et amorem reipublicae,' corruptas in adulationem cauſſas tradidere. nobis ſuper inſitam levitatem, et prodito Galba vilem mox fidem, aemulatione etiam invidiaque, ne ab aliis apud Vitellium anteirentur, pervertiſſe ipſum Vitellium videntur. Caecina legiones aſſecutus, centurionum militumque animos obſtinatos pro Vitellio variis artibus ſubruebat: Baſſo eadem molienti minor difficultas erat, lubrica ad mutandam fidem claſſe, ob memoriam recentis pro Othone militiae.

Digitized by Google

Digitized by Google

HISTORIARUM

LIBRI TERTII

BREVIARIUM.

Veſpaſiani copiae in Italiam veniunt, duce et inſtinctore Antonio Primo. ſparſim quaedam geſta, et leves pugnae. claſſis Ravennas ad Veſpaſianum deficit: et proditorem animum Caecina aperit; ſed hic parum proſpere, quia a milite vinctus captuſque. proelium inde ad Bedriacum: quo victi Vitelliani. iterum ſuperventu novarum legionum proelium: idque noctu; ſed et tunc pulſi Vitelliani. caſtra ad Cremonam oppugnantur et tandem expugnantur; ubi magna ſtrages, paullo poſt in ipſa urbe omne genus cladium. Vitellius interea in luxu, nec ſine ſaevitia. P. Sabinum vinciri jubet, Junium Blaeſum interfici. Fabius Valens contra Antonium venit: ſed pugna illa magna cognita, cum paucis aufugit, et in mari oppreſſus eſt. Britannia turbata, item Germania, et Dacia. Veſpaſiani duces Romam petunt. Vitellius inſideri Apenninum jubet; ſed belli mox pertaeſus, paciſcitur cum Sabino Veſpaſiani fra-

Digitized by Google

tre. quod pactum Germanici milites rupere. Sabinum in Capitolium compulerunt, obſederunt, expugnarunt, incenderunt. quaedam a L. Vitellio fratre Principis in Campania geſta. tandem Veſpaſiani omnes copiae Romam venere: per vim et varia proelia ingreſſae ſunt, omniaque libidine et caede foedarunt. mors ipſius Vitellii. geſta uno eodemque anno.

Digitized by Google

HISTORIARUM

LIBER TERTIUS.

MELIORE fato fideque partium Flavianarum duces conſilia belli tractabant. Petovionem in hiberna tertiaedecimae legionis convenerant: illic agitavere, ‘ placeretne obſtrui Pan‑ ‘ noniae Alpes, donec a tergo vires uni‑ ‘ verſae conſurgerent; an ire cominus, ‘ et certare pro Italia conſtantius foret.’ quibus opperiri auxilia, et trahere bellum videbatur, ‘ Germanicarum legio‑ ‘ num vim famamque extollebant, et ad‑ ‘ veniſſe mox cum Vitellio Britannici ‘ exercitus robora: ipſis nec numerum ‘ parem pulſarum nuper legionum, et ‘ quamquam atrociter loquerentur, mi‑ ‘ norem eſſe apud victos animum. ſed ‘ inſeſſis interim Alpibus, venturum cum ‘ copiis Orientis Mucianum. ſupereſſe ‘ Veſpaſiano mare, claſſes, ſtudia pro‑

Digitized by Google

‘ vinciarum, per quas velut alterius bel-
‘ li molem cieret. ita ſalubri mora, no-
‘ vas vires affore, et praeſentibus nihil
‘ periturum.’ Ad ea Antonius Primus 2
(is acerrimus belli concitator) ‘ feſtina-
‘ tionem ipſis utilem, Vitellio exitioſam
‘ diſſeruit, plus ſocordiae, quam fidu-
‘ ciae, acceſſiſſe victoribus, neque enim
‘ in procinctu et caſtris habitos: per om-
‘ nia Italiae municipia deſides, tantum
‘ hoſpitibus metuendos, quanto ferocius
‘ ante ſe egerint, tanto cupidius inſoli-
‘ tas voluptates hauſiſſe. circo quoque
‘ ac theatris, et amoenitate urbis emol-
‘ litos, aut valetudinibus feſſos. ſed ad-
‘ dito ſpatio rediturum et his robur me-
‘ ditatione belli; nec procul Germani-
‘ am, unde vires: Britanniam freto di-
‘ rimi: juxta Gallias, Hiſpaniaſque, u-
‘ trimque viros, equos, tributa: ipſam-
‘ que Italiam et opes urbis: ac ſi infer-
‘ re arma ultro velint, duas claſſes; va-
‘ cuumque Illyricum mare. quid tum
‘ clauſtra montium profutura? quid
‘ tractum in aeſtatem aliam bellum? un-
‘ de interim pecuniam, et commeatus?
‘ quin potius eo ipſo uterentur, quod

Digitized by Google

'Pannonicae legiones deceptae magis,
'quam victae, reſurgere in ultionem
'properent: Moeſici exercitus integras
'vires attulerint. ſi numerus militum
'potius, quam legionum putetur; plus
'hinc roboris, nihil libidinum, et pro-
'fuiſſe diſciplinae ipſum pudorem. e-
'quites vero, ne tum quidem victos;
'ſed quamquam rebus adverſis, diſ-
'jectam Vitellii aciem. duae tunc Pan-
'nonicae ac Moeſicae alae perrupere
'hoſtem. nunc ſedecim alarum con-
'juncta ſigna, pulſu ſonituque, et nu-
'be ipſa operient ac ſuperfundent o-
'blitos proeliorum equites, equoſque.
'niſi quis retinet, idem ſuaſor, auctor-
'que conſilii ero. vos, quibus fortuna
'in integro eſt, legiones continete, mi-
'hi expeditae cohortes ſufficient. jam
'reſeratam Italiam, impulſas Vitellii res
'audietis: juvabit ſequi, et veſtigiis
3 'vincentis inſiſtere.' Haec atque talia,
flagrans oculis, truci voce, quo latius
audiretur, (etenim ſe centuriones et qui-
dam militum conſilio miſcuerant) ita ef-
fudit, ut cautos quoque ac providos per-
moveret; vulgus et ceteri, 'unum vi-

Digitized by Google

'rum ducemque, ſpreta aliorum ſegnitia,'
laudibus ferrent. hanc ſui famam ea ſta-
tim concione commoverat, qua recita-
tis Veſpaſiani epiſtolis, non ut plerique
incerta diſſeruit, huc illuc tracturus in-
terpretationem, prout conduxiſſet; a-
perte deſcendiſſe in cauſſam videbatur:
eoque gratior militibus erat, culpae vel
gloriae ſocius. Proxima Cornelii Fuſ- 4
ci procuratoris auctoritas; is quoque
inclementer in Vitellium invehi ſolitus,
nihil ſpei ſibi inter adverſa reliquerat.
Titus Ampius Flavianus natura ac ſe-
necta cunctator, ſuſpiciones militum ir-
ritabat, tamquam affinitatis cum Vitel-
lio meminiſſet; idemque quod coeptan-
te legionum motu profugus, dein ſponte
remeaverat, perfidiae locum quaeſiſſe
credebatur. nam Flavianum omiſſa Pan-
nonia ingreſſum Italiam, et diſcrimini
exemptum, rerum novarum cupido le-
gati nomen reſumere, et miſceri civili-
bus armis impulerat: ſuadente Corne-
lio Fuſco; non quia induſtria Flaviani
egebat, ſed ut conſulare nomen ſurgen-
tibus cum maxime partibus, honeſta ſpe-
cie praetenderetur. Ceterum ut tranſ- 5

Digitized by Google

mittere in Italiam, impune et uſui foret, ſcriptum Aponio Saturnino, ‘cum exer‘citu Moeſico celeraret.’ ac ne inermes provinciae, barbaris nationibus exponerentur, principes Sarmatarum Jazygum, penes quos civitatis regimen, in commilitium aſciti; ‘plebem quoque, ‘et vim equitum,’ qua ſola valent, offerebant: remiſſum id munus, ne inter diſcordias externa molirentur, aut majore ex diverſo mercede, jus faſque exuerent. trahuntur in partes Sido atque Italicus, reges Suevorum, quîs vetus obſequium erga Romanos, et gens fidei commiſſae patientior; oppoſita in latus auxilia, infeſta Raetia, cui Portius Septiminus procurator erat, incorruptae erga Vitellium fidei. igitur Sextilius Felix cum ala Auriana et octo cohortibus, ac Noricorum juventute, ad occupandam ripam Aeni fluminis, quod Raetos Noricoſque interfluit, miſſus; nec his, aut illis proelium tentantibus fortuna partium alibi tranſacta.
6 Antonio vexillarios e cohortibus, et partem equitum ad invadendam Italiam rapienti, comes fuit Arrius Varus, ſtrenuus bello,

Digitized by Google

quam gloriam ei dux Corbulo, et proſperae in Armenia res addiderant. idem ‘ ſecretis apud Neronem ſermonibus, ‘ ferebatur Corbulonis virtutes criminatus;’ unde infami gratia primum pilum adepto, laeta ad praeſens male parta, mox in perniciem vertere. ſed Primus ac Varus, occupata Aquileja, in proxima quaeque et Opitergii et Altini laetis animis accipiuntur; relictum Altini praeſidium adverſus claſſem Ravennatem, nondum defectione ejus audita; inde Patavium et Ateſte partibus adjunxere; illic cognitum, ‘ tris Vitellianas ‘ cohortes, et alam cui Scribonianae no‘ men, ad Forum Alieni, ponte juncto, ‘ conſediſſe;’ placuit occaſio invadendi incurioſos; nam id quoque nuntiabatur; luce prima inermos pleroſque oppreſſere. praedictum ‘ ut paucis inter‘ fectis, ceteros pavore ad mutandam fi‘ dem cogerent;’ et fuere qui ſe ſtatim dederent; plures abrupto ponte, inſtanti hoſti viam abſtulerunt. Vulgata vic- 7
toria, poſt principia belli ſecundum Flavianos, duae legiones, ſeptima Galbiana, tertiadecima Gemina, cum Vedio

Digitized by Google

Aquila legato, Patavium alacres veni-
unt; ibi pauci dies ad requiem ſumpti:
et Minucius Juſtus, praefectus caſtrorum
legionis ſeptimae, quia adductius quam
civili bello imperitabat, ſubtractus mili-
tum irae, ad Veſpaſianum miſſus eſt. de-
ſiderata diu res, interpretatione gloriae,
in majus accipitur, poſtquam ‘ Galbae
‘ imagines, diſcordia temporum ſubver-
‘ ſas, in omnibus municipiis recoli’ juſ-
ſit Antonius: decorum pro cauſſa ratus,
ſi placere Galbae principatus, et partes
8 revireſcere crederentur. Quaeſitum in-
de ‘ quae ſedes bello legeretur? Verona
‘ potior viſa, patentibus circum campis
‘ ad pugnam equeſtrem,’ qua praevale-
bant: ‘ ſimul coloniam copiis validam
‘ auferre Vitellio, in rem famamque vi-
‘ debatur;’ poſſeſſa ipſo tranſitu Vice-
tia: quod per ſe parum (etenim mo-
dicae municipio vires) magni momenti
locum obtinuit, reputantibus ‘ illic Cae-
‘ cinam genitum, et patriam hoſtium
‘ duci ereptam.’ in Veronenſibus pre-
tium fuit; exemplo opibuſque partes
juvere. et interjectus exercitus per Rae-
tiam Juliaſque Alpes, ac ne pervium illa

Germanicis exercitibus foret, obſepſe-
rat; quae ignara Veſpaſiano, aut veti-
ta: quippe ‘Aquilejae ſiſti bellum, ex-
‘ſpectarique Mucianum’ jubebat, adji-
ciebatque imperio conſilium, ‘quando
‘Aegyptus, clauſtra annonae, vectiga-
‘lia opulentiſſimarum provinciarum ob-
‘tinerentur, poſſe Vitellii exercitum e-
‘geſtate ſtipendii frumentique ad dedi-
‘tionem ſubigi.’ eadem Mucianus cre-
bris epiſtolis monebat, ‘incruentam et
‘ſine luctu victoriam,’ et alia hujuſce-
modi praetexendo; ſed gloriae avidus,
atque omne belli decus ſibi retinens.
ceterum ex diſtantibus terrarum ſpatiis,
conſilia poſt res afferebantur. Igitur re- 9
pentino incurſu Antonius ſtationes hoſ-
tium inrumpit, tentatiſque levi proelio
animis, ex aequo diſceſſum. mox Cae-
cina inter Hoſtiliam vicum Veronen-
ſium, et paludes Tartari fluminis, caſ-
tra permuniit: tutus loco, cum terga
flumine, latera objectu paludis tegeren-
tur; quod ſi affuiſſet fides, aut opprimi
univerſis Vitellianorum viribus duae le-
giones nondum conjuncto Moeſico exer-
citu potuere; aut retro actae, deſerta I-

Digitized by Google

talia turpem fugam conſciviſſent. ſed Caecina per varias moras, prima hoſtibus prodidit tempora belli, dum quos armis pellere promptum erat, epiſtolis increpat, donec per nuntios pacta perfidiae firmaret. interim Aponius Saturninus, cum legione ſeptima Claudiana advenit; legioni tribunus Vipſtanus Meſſala praeerat, claris majoribus, egregius ipſe, et qui ſolus ad id bellum artes bonas attuliſſet. has ad copias nequaquam Vitellianis pares (quippe tres adhuc legiones erant) miſit epiſtolas Caecina, 'temeritatem victa arma tractan-'tium' incuſans; ſimul 'virtus Ger-'manici exercitus' laudibus attollebatur; Vitellii modica, et vulgari mentione, nulla in Veſpaſianum contumelia; nihil prorſus, quod aut corrumperet hoſtem, aut terreret. Flavianarum partium duces, omiſſa prioris fortunae defenſione, pro Veſpaſiano magnifice, pro cauſſa fidenter, de exitu ſecuri, in Vitellium ut inimici, praeſumpſere: facta tribunis centurionibuſque 'retinen-'di quae Vitellius indulſiſſet' ſpe, atque ipſum Caecinam non obſcure ad

Digitized by Google

tranſitionem hortabantur. recitatae pro concione epiſtolae addidere fiduciam, quod ſubmiſſe Caecina velut offendere Veſpaſianum timens, ipſorum duces contemptim, tamquam inſultantes Vitellio ſcripſiſſent. Adventu deinde duarum legionum, e quibus tertiam Dillius Aponianus, octavam Numiſius Lupus ducebant, oſtentare vires, et militari vallo Veronam circumdare placuit. forte Galbianae legioni, in adverſa fronte valli opus ceſſerat, et viſi procul ſociorum equites, vanam formidinem ut hoſtes fecere. rapiuntur arma et ut proditionis ira militum in T. Ampium Flavianum incubuit, nullo criminis argumento; ſed jam pridem inviſus, turbine quodam ad exitium poſcebatur: 'propinquum Vitellii, proditorem Othonis, 'interceptorem donativi' clamitabant. nec defenſioni locus, quamquam ſupplices manus tenderet, humi plerumque ſtratus, lacera veſte, pectus atque ora ſingultu quatiens; id ipſum apud infenſos incitamentum erat, tamquam nimius pavor conſcientiam argueret. obturbabatur militum vocibus Aponius, cum lo-

Digitized by Google

qui coeptaret: fremitu et clamore cete-
ros aſpernantur: uni Antonio apertae
militum aures; namque et facundia a-
derat mulcendique vulgum artes, et au-
ctoritas. ubi crudeſcere ſeditio, et a con-
viciis et probris, ad tela et manus tranſi-
bant, ‘injici catenas’ Flaviano jubet. ſen-
ſit ludibrium miles, disjectiſque qui tribu-
nal tuebantur, extrema vis parabatur. op-
poſuit ſinum Antonius ſtricto ferro, ‘aut
‘militum ſe manibus, aut ſuis moritu-
‘rum’ obteſtans: ut quemque notum,
et aliquo militari decore inſignem aſ-
pexerat, ad ferendam opem nomine ci-
ens; mox converſus ad ſigna et bello-
rum deos, ‘hoſtium potius exercitibus
‘illum furorem, illam diſcordiam inji-
‘cerent,’ orabat: donec ſatiſceret ſedi-
tio, et, extremo jam die, ſua quiſque in
tentoria dilaberentur. profectus eadem
nocte Flavianus, obviis Veſpaſiani litte-
11 ris diſcrimini exemptus eſt. Legiones
veluti tabe infectae, Aponium Saturni-
num Moeſici exercitus legatum, eo atro-
cius aggrediuntur, quod non ut prius
labore et opere feſſae, ſed medio diei ex-
arſerant; vulgatis epiſtolis, quas Satur-

quam gloriam ei dux Corbulo, et proſ-
perae in Armenia res addiderant. idem
‘ ſecretis apud Neronem ſermonibus,
‘ ferebatur Corbulonis virtutes crimina-
‘ tus;’ unde infami gratia primum pi-
lum adepto, laeta ad praeſens male par-
ta, mox in perniciem vertere. ſed Pri-
mus ac Varus, occupata Aquileja, in
proxima quaeque et Opitergii et Altini
laetis animis accipiuntur; relictum Altini
praeſidium adverſus claſſem Ravenna-
tem, nondum defectione ejus audita;
inde Patavium et Ateſte partibus adjun-
xere; illic cognitum, ‘ tris Vitellianas
‘ cohortes, et alam cui Scribonianae no-
‘ men, ad Forum Alieni, ponte juncto,
‘ conſediſſe;’ placuit occaſio invadendi
incurioſos; nam id quoque nuntiaba-
tur; luce prima inermos pleroſque op-
preſſere. praedictum ‘ ut paucis inter-
‘ fectis, ceteros pavore ad mutandam fi-
‘ dem cogerent;’ et fuere qui ſe ſtatim
dederent; plures abrupto ponte, inſtan-
ti hoſti viam abſtulerunt. Vulgata vic- 7
toria, poſt principia belli ſecundum Fla-
vianos, duae legiones, ſeptima Galbia-
na, tertiadecima Gemina, cum Vedio

Digitized by Google

Aquila legato, Patavium alacres veniunt; ibi pauci dies ad requiem ſumpti: et Minucius Juſtus, praefectus caſtrorum legionis ſeptimae, quia adductius quam civili bello imperitabat, ſubtractus militum irae, ad Veſpaſianum miſſus eſt. deſiderata diu res, interpretatione gloriae, in majus accipitur, poſtquam ‘ Galbae ‘ imagines, diſcordia temporum ſubverſas, in omnibus municipiis recoli’ juſſit Antonius: decorum pro cauſſa ratus, ſi placere Galbae principatus, et partes revireſcere crederentur.
8 Quaeſitum inde ‘ quae ſedes bello legeretur? Verona ‘ potior viſa, patentibus circum campis ‘ ad pugnam equeſtrem,’ qua praevalebant: ‘ ſimul coloniam copiis validam ‘ auferre Vitellio, in rem famamque vi‘ debatur;’ poſſeſſa ipſo tranſitu Vicetia: quod per ſe parum (etenim modicae municipio vires) magni momenti locum obtinuit, reputantibus ‘ illic Cae‘ cinam genitum, et patriam hoſtium ‘ duci ereptam.’ in Veronenſibus pretium fuit; exemplo opibuſque partes juvere. et interjectus exercitus per Raetiam Juliaſque Alpes, ac ne pervium illa

Digitized by Google

Germanicis exercitibus foret, obſepſe-
rat; quae ignara Veſpaſiano, aut veti-
ta: quippe ‘Aquilejae ſiſti bellum, ex-
‘ſpectarique Mucianum’ jubebat, adji-
ciebatque imperio conſilium, ‘quando
‘Aegyptus, clauſtra annonae, vectiga-
‘lia opulentiſſimarum provinciarum ob-
‘tinerentur, poſſe Vitellii exercitum e-
‘geſtate ſtipendii frumentique ad dedi-
‘tionem ſubigi.’ eadem Mucianus cre-
bris epiſtolis monebat, ‘incruentam et
‘ſine luctu victoriam,’ et alia hujuſce-
modi praetexendo; ſed gloriae avidus,
atque omne belli decus ſibi retinens.
ceterum ex diſtantibus terrarum ſpatiis,
conſilia poſt res afferebantur. Igitur re- 9
pentino incurſu Antonius ſtationes hoſ-
tium inrumpit, tentatiſque levi proelio
animis, ex aequo diſceſſum. mox Cae-
cina inter Hoſtiliam vicum Veronen-
ſium, et paludes Tartari fluminis, caſ-
tra permuniit: tutus loco, cum terga
flumine, latera objectu paludis tegeren-
tur; quod ſi affuiſſet fides, aut opprimi
univerſis Vitellianorum viribus duae le-
giones nondum conjuncto Moeſico exer-
citu potuere; aut retro actae, deſerta I-

Digitized by Google

talia turpem fugam conſciviſſent. ſed Caecina per varias moras, prima hoſtibus prodidit tempora belli, dum quos armis pellere promptum erat, epiſtolis increpat, donec per nuntios pacta perfidiae firmaret. interim Aponius Saturninus, cum legione ſeptima Claudiana advenit; legioni tribunus Vipſtanus Meſſala praeerat, claris majoribus, egregius ipſe, et qui ſolus ad id bellum artes bonas attuliſſet. has ad copias nequaquam Vitellianis pares (quippe tres adhuc legiones erant) miſit epiſtolas Caecina, 'temeritatem victa arma tractan-'tium' incuſans; ſimul 'virtus Ger-'manici exercitus' laudibus attollebatur; Vitellii modica, et vulgari mentione, nulla in Veſpaſianum contumelia; nihil prorſus, quod aut corrumperet hoſtem, aut terreret. Flavianarum partium duces, omiſſa prioris fortunae defenſione, pro Veſpaſiano magnifice, pro cauſſa fidenter, de exitu ſecuri, in Vitellium ut inimici, praeſumpſere: facta tribunis centurionibuſque 'retinen-'di quae Vitellius indulſiſſet' ſpe, atque ipſum Caecinam non obſcure ad

tranſitionem hortabantur. recitatae pro concione epiſtolae addidere fiduciam, quod ſubmiſſe Caecina velut offendere Veſpaſianum timens, ipſorum duces contemptim, tamquam inſultantes Vitellio ſcripſiſſent. Adventu deinde duarum legionum, e quibus tertiam Dillius Aponianus, octavam Numiſius Lupus ducebant, oſtentare vires, et militari vallo Veronam circumdare placuit. forte Galbianae legioni, in adverſa fronte valli opus ceſſerat, et viſi procul ſociorum equites, vanam formidinem ut hoſtes fecere. rapiuntur arma et ut proditionis ira militum in T. Ampium Flavianum incubuit, nullo criminis argumento; ſed jam pridem inviſus, turbine quodam ad exitium poſcebatur: ‘propinquum Vitellii, proditorem Othonis, ‘interceptorem donativi’ clamitabant. nec defenſioni locus, quamquam ſupplices manus tenderet, humi plerumque ſtratus, lacera veſte, pectus atque ora ſingultu quatiens; id ipſum apud infenſos incitamentum erat, tamquam nimius pavor conſcientiam argueret. obturbabatur militum vocibus Aponius, cum lo-

qui coeptaret: fremitu et clamore ceteros aſpernantur: uni Antonio apertae militum aures; namque et facundia aderat mulcendique vulgum artes, et auctoritas. ubi crudeſcere ſeditio, et a conviciis et probris, ad tela et manus tranſibant, 'injici catenas' Flaviano jubet. ſenſit ludibrium miles, disjectiſque qui tribunal tuebantur, extrema vis parabatur. oppoſuit ſinum Antonius ſtricto ferro, 'aut 'militum ſe manibus, aut ſuis moritu- 'rum' obteſtans: ut quemque notum, et aliquo militari decore inſignem aſpexerat, ad ferendam opem nomine ciens; mox converſus ad ſigna et bellorum deos, 'hoſtium potius exercitibus 'illum furorem, illam diſcordiam inji- 'cerent,' orabat: donec fatiſceret ſeditio, et, extremo jam die, ſua quiſque in tentoria dilaberentur. profectus eadem nocte Flavianus, obviis Veſpaſiani litte-
11 ris diſcrimini exemptus eſt. Legiones veluti tabe infectae, Aponium Saturninum Moeſici exercitus legatum, eo atrocius aggrediuntur, quod non ut prius labore et opere feſſae, ſed medio diei exarſerant; vulgatis epiſtolis, quas Satur-

Digitized by Google

ninus ad Vitellium ſcripſiſſe credebatur. ut olim virtutis modeſtiaeque, tunc procacitatis et petulantiae certamen erat, ne minus violenter Aponium, quam Flavianum, ad ſupplicium depoſcerent. quippe Moeſicae legiones, ' adjutam a ' ſe Pannonicorum ultionem,' referentes; et Pannonici, velut abſolverentur aliorum ſeditione, iterare culpam gaudebant. in hortos, in quibus divertebatur Saturninus, pergunt; nec tam Primus, et Aponianus, et Meſſala (quamquam omni modo niſi) eripuere Saturninum, quam obſcuritas latebrarum, quibus occulebatur, vacantium forte balnearum fornacibus abditus; mox omiſſis lictoribus, Patavium conceſſit. digreſſu conſularium, uni Antonio vis ac poteſtas in utrumque exercitum fuit, cedentibus collegis, et obverſis militum ſtudiis; nec deerant qui crederent, utramque ſeditionem fraude Antonii coeptam, ut ſolus bello frueretur. Ne in 12
Vitellii quidem partibus quietae mentes exitioſiore diſcordia, non ſuſpicionibus vulgi, ſed perfidia ducum turbabantur. Lucilius Baſſus claſſis Ravenna-

Digitized by Google

tis praefectus, ambiguos militum animos, quod magna pars Dalmatae Pannoniique erant, quae provinciae Veſpaſiano tenebantur, partibus ejus aggregaverat. nox proditioni electa, ut ceteris ignaris, ſoli in principia defectores coirent. Baſſus pudore, ſeu metu quiſnam exitus foret, intra domum opperiebatur. trierarchi magno tumultu Vitellii imagines invadunt, et paucis reſiſtentium obtruncatis, ceterum vulgus rerum novarum ſtudio, in Veſpaſianum inclinabat. tum progreſſus Lucilius auctorem ſe palam praebet; claſſis Cornelium Fuſcum praefectum ſibi deſtinat, qui propere adcucurrit. Baſſus honorata cuſtodia Liburnicis navibus Hadriam pervectus, a praefecto alae Mennio Rufino, praeſidium illic agitante, vincitur. ſed exſoluta ſtatim vincula, interventu Hormi Caeſaris liberti; is quoque inter du-
13 ces habebatur. At Caecina defectione claſſis vulgata, primores centurionum, et paucos militum, ceteris per militiae munera diſperſis, ſecreta caſtrorum affectans, in principia vocat. ibi ‘Veſ‘paſiani virtutem, vireſque partium ex-

Digitized by Google

'tollit; transfugiſſe claſſem arcem commeatuum, adverſas Gallias Hiſpaniaſque, nihil in urbe fidum,' atque omnia de Vitellio in deterius. mox incipientibus qui conſcii aderant, ceteros re nova attonitos, in verba Veſpaſiani adigit; ſimul Vitellii imagines direptae, et miſſi qui Antonio nuntiarent. ſed ubi totis caſtris in fama proditio, recurrens in principia miles, praeſcriptum Veſpaſiani nomen, projectas Vitellii effigies aſpexit: vaſtum primo ſilentium, mox cuncta ſimul erumpunt: 'huc cecidiſſe Germanici exercitus gloriam, ut ſine proelio, ſine vulnere, vinctas manus, et capta traderent arma? quas enim ex diverſo legiones? nempe victas; et abeſſe unicum Othoniani exercitus robur, primanos, quartadecimanoſque; quos tamen iiſdem illis campis fuderint ſtraverintque, ut armatorum millia velut grex venalium exſuli Antonio donum darentur. octo nimirum legiones unius claſſis acceſſionem fore. id Baſſo, id Caecinae viſum, poſtquam domos, hortos, opes, principi abſtulerint, etiam militibus principem auferre, licet

'integros incruentoſque, Flavianis quo-
'que partibus viles; quid dicturos re-
'poſcentibus aut proſpera, aut adverſa?'
14 Haec ſinguli, haec univerſi, ut quemque
dolor impulerat, vociferantes, initio a
quinta legione orto, repoſitis Vitellii
imaginibus, vincla Caecinae injiciunt:
Fabium Fabullum quintae legionis lega-
tum, et Caſſium Longum praefectum ca-
ſtrorum, duces deligunt: forte oblatos
trium Liburnicarum milites, ignaros et
inſontes trucidant: relictis caſtris, ab-
rupto ponte, Hoſtiliam rurſus, inde Cre-
monam pergunt; ut legionibus primae
Italicae et Unietviceſimae Rapaci junge-
rentur, quas Caecina ad obtinendam
Cremonam, cum parte equitum praemi-
15 ſerat. Ubi haec comperta Antonio, diſ-
cordes animis, diſcretos viribus hoſtium
exercitus aggredi ſtatuit, antequam du-
cibus auctoritas, militi obſequium, et
junctis legionibus fiducia rediret; nam-
que Fabium Valentem profectum ab ur-
be, acceleraturumque cognita Caecinae
proditione, conjectabat; et fidus Vitel-
lio Fabius, nec militiae ignarus. ſimul
ingens Germanorum vis, per Raetiam ti-

Digitized by Google

mebatur: et Britannia, Galliaque et
Hiſpania auxilia Vitellius acciverat, im-
menſam belli luem, ni Antonius id ip-
ſum metuens, feſtinato proelio victoriam
praecepiſſet. univerſo cum exercitu, ſe-
cundis a Verona caſtris, Bedriacum ve-
nit; poſtero die, legionibus ad munien-
dum retentis, auxiliares cohortes in Cre-
monenſem agrum miſſae, ut ſpecie pa-
randarum copiarum, civili praeda miles
imbueretur. ipſe cum quatuor millibus
equitum, ad octavum a Bedriaco pro-
greſſus, quo licentius popularentur; ex-
ploratores (ut mos eſt) longius cura-
bant. Quinta ferme hora diei erat, cum 16
citus eques, 'adventare hoſtes, praegre-
'di paucos, motum fremitumque late au-
'diri,' nuntiavit. dum Antonius, 'quid-
'nam agendum,' conſultat, aviditate na-
vandae operae Arrius Varus cum promp-
tiſſimis equitum prorupit, impulitque Vi-
tellianos, modica caede; nam plurium ac-
curſu verſa fortuna, et acerrimus quiſque
ſequentium, fugae ultimus erat; nec ſpon-
te Antonii properatum, et fore quae acci-
derant, rebatur. hortatus ſuos, 'ut mag-
'no animo capeſſerent pugnam,' diduc-
Digitized by Google

tis in latera turmis, vacuum medio relinquit iter, quo Varum equiteſque ejus reciperet: juſſae armari legiones: datum per agros ſignum, aut qua cuique proximum, omiſſa praeda, proelio occurrerent. pavidus interim Varus, turbae ſuorum miſcetur, intulitque formidinem; pulſi cum ſauciis integri, ſuomet ipſi metu, et anguſtiis viarum conflictabantur.
17 Nullum in illa trepidatione Antonius conſtantis ducis, aut fortiſſimi militis, officium omiſit; occurſare paventibus; retinere cedentes: ubi plurimus labor; unde aliqua ſpes; conſilio, manu, voce inſignis hoſti, conſpicuus ſuis: eo poſtremo ardoris provectus eſt, ut vexillarium fugientem haſta tranſverberarit; mox raptum vexillum in hoſtem vertit; quo pudore haud plures quam centum equites reſtitere. juvit locus, artiore illic via, et fracto interfluentis rivi ponte, qui incerto alveo, et praecipitibus ripis, fugam impediebat; ea neceſſitas, ſeu fortuna, lapſas jam partes reſtituit. firmati inter ſe, denſis ordinibus, excipiunt Vitellianos temere effuſos; atque illi conſternantur.

Digitized by Google

Antonius inſtare perculſis, ſternere ob-
vios. ſimul ceteri, ut cuique ingenium,
ſpoliare, capere, arma, equoſque abri-
pere; et exciti proſpero clamore, qui mo-
do per agros fuga palabantur, victoriae
ſe miſcebant. Ad quartum a Cremona 18
lapidem fulſere legionum ſigna, Rapacis
atque Italicae, laeto inter initia equitum
ſuorum proelio, illuc uſque provecta.
ſed ubi fortuna contra fuit, non laxare
ordines, non recipere turbatos, non ob-
viam ire, ultroque aggredi hoſtem, tan-
tum per ſpatium curſu et pugnando feſ-
ſum; forte victi, haud perinde rebus
proſperis ducem deſideraverant, atque
in adverſis deeſſe intelligebant. nutan-
tem aciem victor equitatus incurſat; et
Vipſtanus Meſſala tribunus, cum Moe-
ſicis auxiliaribus aſſequitur, quos mili-
tiae legionariis, quamquam raptim duc-
tos, aequabant. ita mixtus pedes equeſ-
que, rupere legionum agmen. et pro-
pinqua Cremonenſium moenia, quan-
to plus ſpei ad effugium, minorem ad
reſiſtendum animum dabant. Nec An- 19
tonius ultra inſtitit, memor laboris ac
vulnerum, quibus tam anceps praelii

Digitized by Google

ſortuna, quamvis proſpero fine, equites
equoſque afflictaverat. inumbrante veſ-
pera univerſum Flaviani exercitus ro-
bur advenit. utque cumulos ſuper, et
recentia caede veſtigia inceſſere, quaſi
debellatum foret, ‘pergere Cremonam,
‘et victos in deditionem accipere, aut
‘expugnare’ depoſcunt. haec in medio
pulchra dictu. illa ſibi quiſque, ‘poſſe
‘coloniam plano ſitam impetu capi. i-
‘dem audaciae per tenebras irrumpen-
‘tibus, et majorem rapiendi licentiam;
‘quod ſi lucem opperiantur, jam pacem,
‘jam preces, et pro labore ac vulneri-
‘bus, clementiam et gloriam inania la-
‘turos: ſed opes Cremonenſium in ſi-
‘nu praefectorum legatorumque fore.
‘expugnatae urbis praedam ad militem;
‘deditae ad duces pertinere.’ ſpernun-
tur centuriones tribunique, ac ne vox
cujuſquam audiatur, quatiunt arma, rap-
20 turi imperium ni ducantur. Tum An-
tonius inferens ſe manipulis, ubi aſpectu
et auctoritate ſilentium fecerat: ‘non
‘ſe decus neque pretium eripere tam
‘bene meritis, affirmabat; ſed diviſa in-
‘ter exercitum duceſque munia: mili-

Digitized by Google

'tibus cupidinem pugnandi convenire; 'duces providendo, conſultando, cunc'tatione ſaepius, quam temeritate pro'deſſe. ut pro virili portione, armis ac 'manu victoriam juverit; ratione et 'conſilio, propriis ducis artibus, pro'futurum. neque enim ambigua eſſe 'quae occurrant, noctem, et ignotae 'ſitum urbis; intus hoſtes, et cuncta in'ſidiis opportuna; non ſi pateant por'tae, niſi explorato, niſi die, intrandum: 'an oppugnationem inchoaturos, adem'to omni proſpectu, quis aequus locus; 'quanta altitudo moenium? tormen'tiſne, et telis, an operibus, et vineis 'aggredienda urbs foret?' mox converſus ad ſingulos, 'num ſecures, dolabraſ'que, et cetera expugnandis urbibus, 'ſecum attuliſſent?' rogitabat. et cum abnuerent, 'gladiiſne, inquit, et pilis, 'perfringere ac ſubruere muros, ullae 'manus poſſunt? ſi aggerem ſtruere, ſi 'pluteis cratibuſve protegi neceſſe fue'rit, ut vulgus improvidum irriti ſtabi'mus, altitudinem turrium, et alienæ 'munimenta mirantes? quin potius mo'ra noctis unius, advectis tormentis ma-

‘ chiniſque, vim victoriamque nobiſcum
‘ ferimus.’ ſimul lixas caloneſque cum
recentiſſimis equitum, Bedriacum mit-
21 tit, copias, ceteraque uſui allaturos. Id
vero aegre tolerante milite, prope ſedi-
tionem ventum, cum progreſſi equites
ſub ipſa moenia, vagos ex Cremonen-
ſibus corripiunt; quorum indicio noſ-
citur: ‘ ſex Vitellianas legiones, om-
‘ nemque exercitum qui Hoſtiliae ege-
‘ rat, eo ipſo die triginta millia paſſuum
‘ emenſum, comperta ſuorum clade, in
‘ proelium accingi, ac jam affore.’ is
terror obſtructas mentes, conſiliis ducis
aperuit. ſiſtere tertiamdecimam legio-
nem, in ipſo viae Poſtumiae aggere ju-
bet, qui juncta a laevo ſeptima Galbia-
na, patenti campo ſtetit: dein ſeptima
Claudiana, agreſti foſſa (ita locus erat)
praemunita; dextro, octava per aper-
tum limitem; mox tertiadecima, den-
ſis arbuſtis interſepta; hic aquilarum
ſignorumque ordo: milites mixti per
tenebras, ut fors tulerat: praetorianum
vexillum proximum tertianis; cohor-
tes auxiliorum in cornibus: latera ac
terga equite circumdata: Sido atque I-

talicus Suevi, cum delectis popularium,
primori in acie verſabantur. At Vitel- 22
lianus exercitus, cui acquieſcere Cre-
monae, et reciperatis cibo ſomnoque vi-
ribus, confectum algore atque inedia
hoſtem, poſtera die profligare ac proru-
ere ratio fuit: indigus rectoris, inops
conſilii, tertia ferme noctis hora, paratis
jam diſpoſitiſque Flavianis impingitur.
ordinem agminis disjecti per iram ac te-
nebras, aſſeverare non auſim: quam-
quam alii tradiderint, ‘quartam Mace-
‘donicam, dextro ſuorum cornu; quin-
‘tam, et quintamdecimam, cum vexillis
‘nonae, ſecundaeque, et viceſimae, Bri-
‘tannicarum legionum, mediam aciem;
‘ſextadecimanos duoetviceſimanoſque
‘et primanos laevum cornu compleſſe.’
Rapaces atque Italici omnibus ſe manipu-
lis miſcuerant. eques, auxiliaque, ſibi ip-
ſi locum legere. praelium tota nocte va-
rium, anceps, atrox; his, rurſus illis, exi-
tiabile. nihil animus, aut manus, ne ocu-
li quidem proviſu juvabant; eadem utra-
que acie arma; crebris interrogationibus
notum pugnae ſignum; permixta vexil-
la, ut quiſque globus, capta ex hoſtibus,

Digitized by Google

huc vel illuc raptabat. urgebatur maxime ſeptima legio, nuper a Galba conſcripta. occiſi ſex primorum ordinum centuriones, abrepta quaedam ſigna; ipſam Aquilam Atilius Verus primipili centurio, multa cum hoſtium ſtrage, et
23 ad extremum moriens, ſervaverat. Suſtinuit labentem aciem Antonius, accitis praetorianis; qui ubi excepere pugnam, pellunt hoſtem, dein pelluntur. namque Vitelliani, tormenta in aggerem viae contulerant, ut tela vacuo atque aperto excuterentur, diſperſa primo et arbuſtis ſine hoſtium noxa illiſa. magnitudine eximia quintaedecimae legionis baliſta, ingentibus ſaxis hoſtilem aciem proruebat: lateque cladem intuliſſet, ni duo milites praeclarum facinus auſi, arreptis e ſtrage ſcutis, ignorati vincla ac libramenta tormentorum abſcidiſſent; ſtatim confoſſi ſunt, eoque intercidere nomina: de facto haud ambigitur. neutro inclinaverat fortuna, donec adulta nocte, luna ſurgens oſtenderet acies, falleretque. ſed Flavianis aequior a tergo; hinc majores equorum virorumque umbrae, et falſo, ut in corpora, ictu, tela

Digitized by Google

hoſtium citra cadebant: Vitelliani ad-
verſo lumine collucentes, velut ex oc-
culto jaculantibus, incauti offereban-
tur. Igitur Antonius, ubi noſcere ſuos, 24
noſcique poterat, alios pudore et pro-
bris; multos laude et hortatu; omnes
ſpe promiſſiſque accendens, ‘cur rari
‘ſumpſiſſent arma?’ Pannonicas legio-
nes interrogabat; ‘illos eſſe campos, in
‘quibus abolere labem prioris ignomi-
‘niae; ubi reciperare gloriam poſſent.’
tum ad Moeſicos converſus, ‘principes
‘auctoreſque belli ciebat; fruſtra minis
‘et verbis provocatos Vitellianos, ſi
‘manus eorum oculoſque non tolerent.’
haec ut quoſque acceſſerat; plura ad terti-
anos, veterum recentiumque admonens:
ut ‘ſub M. Antonio Parthos, ſub Cor-
‘bulone Armenios, nuper Sarmatas pe-
‘puliſſent.’ mox infenſus praetorianis:
‘vos, inquit, niſi vincitis pagani, quis
‘alius imperator, quae caſtra alia exci-
‘pient? illic ſigna armaque veſtra ſunt,
‘et mors victis; nam ignominiam con-
‘ſumpſiſtis.’ undique clamor: et orien-
tem ſolem (ita in Syria mos eſt) tertia-
ni ſalutavere. Vagus inde, an conſilio 25

ducis ſubditus rumor, ‘ adveniſſe Mu-‘ cianum; exercitus invicem ſalutaſſe;’ gradum inferunt, quaſi recentibus auxiliis aucti; rariore jam Vitellianorum acie, ut quos, nullo rectore, ſuus quemque impetus vel pavor contraheret, diduceretve. poſtquam pulſos ſenſit Antonius, denſo agmine obturbabat; laxati ordines abrumpuntur: nec reſtitui quivere, impedientibus vehiculis tormentiſque. per limitem viae ſparguntur, conſectandi feſtinatione, victores. eo notabilior caedes fuit, quia filius patrem interfecit; rem nominaque auctore Vipſtano Meſſala tradam. Julius Manſuetus ex Hiſpania, Rapaci legioni additus, impubem filium domi liquerat; is mox adultus, inter ſeptimanos a Galba conſcriptus, oblatum forte patrem et vulnere ſtratum, dum ſemianimem ſcrutatur, agnitus, agnoſcenſque, et exanguem amplexus, voce flebili precabatur ‘ piatos patris manes, neve ſe ut parri-‘ cidam averſarentur: publicum id fa-‘ cinus; et unum militem quotam ci-‘ vilium armorum partem?’ ſimul attollere corpus, aperire humum, ſupremo

erga parentem officio fungi. advertere
proximi, deinde plures: hinc per om-
nem aciem miraculum, et queſtus, et ſae-
viſſimi belli exſecratio, nec eo ſegnius
propinquos, affines, fratres trucidatos
ſpoliant: factum eſſe ſcelus loquuntur,
faciuntque. Ut Cremonam venere, no- 26
vum immenſumque opus occurrit. O-
thoniano bello Germanicus miles moe-
nibus Cremonenſium caſtra ſua, caſtris
vallum circumjecerat: eaque munimen-
ta rurſus auxerat; quorum aſpectu hae-
ſere victores, incertis ducibus quid ju-
berent; incipere oppugnationem, feſſo
per diem noctemque exercitu, arduum;
et nullo juxta ſubſidio, anceps; ſin Be-
driacum redirent, intolerandus tam lon-
gi itineris labor, et victoria ad irritum
revolvebatur; munire caſtra; id quo-
que propinquis hoſtibus formidoloſum,
ne diſperſos et opus molientes ſubita e-
ruptione turbarent; quae ſuper cuncta,
terrebat ipſorum miles, periculi quam
morae patientior; quippe ingrata quae
tuta, ex temeritate ſpes; omniſque cae-
des, et vulnera, et ſanguis, aviditate
praedae penſabantur. Huc inclinavit 27

Digitized by Google

Antonius, 'cingique vallum corona' juſſit; primo ſagittis ſaxiſque eminus certabant, majore Flavianorum pernicie, in quos tela deſuper librabantur; mox vallum portaſque legionibus attribuit, ut diſcretus labor fortes ignavoſque diſtingueret, atque ipſa contentione decoris accenderentur. proxima Bedriacenſi viae, tertiani ſeptimanique ſumpſere; dexteriora valli, octava ac ſeptima Claudiana; tertiadecimanos ad Brixianam portam impetus tulit. paulum inde morae, dum e proximis agris ligones, dolabras, et alii falces, ſcalaſque convectant; tum, elatis ſuper capita ſcutis, denſa teſtudine ſuccedunt. Romanae utrimque artes: pondera ſaxorum Vitelliani provolvunt; disjectam fluitantemque teſtudinem lanceis contiſque ſcrutantur; donec ſoluta compage ſcutorum, exangues aut laceros
28 proſternerent multa cum ſtrage. Inceſſerat cunctatio, ni duces feſſo militi, et velut irritas exhortationes abnuenti, Cremonam monſtraſſent. Hormine id ingenium, ut Meſſala tradit; an potior auctor ſit C. Plinius, qui Antonium in-

cuſat, haud facile diſcreverim: niſi quod neque Antonius, neque Hormus, a fama vitaque ſua, quamvis peſſimo flagitio, degeneravere. non jam ſanguis, neque vulnera morabantur, quin ſubruerent vallum, quaterentque portas, innixi humeris, et ſuper iteratam teſtudinem ſcandentes, prehenſarent hoſtium tela brachiaque; integri cum ſauciis, ſemineces cum exſpirantibus volvuntur, varia pereuntium forma, et omni imagine mortium. Acerrimum ſeptimae, 29
tertiaeque legionum certamen; et dux Antonius cum delectis auxiliaribus eodem incubuerat. obſtinatos inter ſe cum ſuſtinere Vitelliani nequirent, et ſuperjecta tela teſtudine laberentur; ipſam poſtremo baliſtam in ſubeuntes propulere: quae ut ad praeſens disjecit obruitque quos inciderat: ita pinnas ac ſumma valli ruina ſua traxit; ſimul juncta turris, ictibus ſaxorum ceſſit; qua ſeptimani dum nituntur cuneis, tertianus ſecuribus gladiiſque portam perfregit. primum irrupiſſe C. Voluſium tertiae legionis militem, inter omnes auctores conſtat: is in vallum egreſſus, deturba-

Digitized by Google

tis qui reſtiterant, conſpicuus manu ac voce, 'capta caſtra' conclamavit; ceteri, trepidis jam Vitellianis, ſeque e vallo praecipitantibus, perrupere; completur caede, quantum inter caſtra mu-
30 roſque vacui fuit. Ac rurſus nova laborum facies; ardua urbis moenia; ſaxeae turres, ferrati portarum obices, vibrans tela miles; frequens obſtrictuſque Vitellianis partibus Cremonenſis populus; magna pars Italiae ſtato in eoſdem dies mercatu congregata: quod defenſoribus auxilium ob multitudinem, oppugnantibus incitamentum ob praedam erat. 'rapi ignes Antonius, inferrique 'amoeniſſimis extra urbem aedificiis' jubet; ſi damno rerum ſuarum, Cremonenſes ad mutandam fidem traherentur; propinqua muris tecta, et altitudinem moenium egreſſa, fortiſſimo quoque militum complet: illi trabibus, teguliſque, et facibus propugnatores detur-
31 bant. Jam legiones in teſtudinem glomerabantur, et alii tela ſaxaque incutiebant, cum langueſcere paulatim Vitellianorum animi; ut quis ordine anteibat, cedere fortunae: ne Cremona quoque

Digitized by Google

excisa, nulla ultra venia, omniſque ira victoris non in vulgus inops, ſed in tribunos centurioneſque, ubi pretium caedis erat, reverteretur. gregarius miles futuri ſocors, et ignobilitate tutior, perſtabat; vagi per vias, in domibus abditi, pacem ne tum quidem orabant, cum bellum poſuiſſent. primores caſtrorum nomen atque imagines Vitellii amoliuntur; catenas Caecinae (nam etiam tum vinctus erat) exſolvunt, orantque 'ut 'cauſſae ſuae deprecatur aſſiſtat;' aſpernantem tumentemque, lacrymis fatigant, extremum malorum, tot fortiſſimi viri, proditoris opem invocantes; mox velamenta et infulas pro muris oſtentant. cum Antonius 'inhiberi tela' juſſiſſet, ſigna aquilaſque extulere: moeſtum inermium agmen, dejectis in terram oculis, ſequebatur. circumſtiterant victores, et primo ingerebant probra, intentabant ictus: mox ut praeberi ora contumeliis, et poſita omni ferocia cuncta victi patiebantur, ſubit recordatio, illos eſſe, qui nuper Bedriaci victoriae temperaſſent. ſed ubi Caecina, praetexta lictoribuſque inſignis, dimota turba,

Digitized by Google

conſul inceſſit; exarſere victores: ſu-
perbiam, ſaevitiamque (adeo inviſa ſce-
lera ſunt) etiam perfidiam, objectabant.
obſtitit Antonius, datiſque defenſoribus
32 ad Veſpaſianum dimiſit. Plebs inte-
rim Cremonenſium, inter armatos con-
flictabatur; nec procul caede aberant,
cum precibus ducum mitigatus eſt mi-
les. et vocatos ad concionem Antonius
alloquitur, magnifice victores: victos
clementer: de Cremona in neutrum.
exercitus praeter inſitam praedandi cu-
pidinem, vetere odio ad excidium Cre-
monenſium incubuit; juviſſe partes Vi-
tellianas Othonis quoque bello crede-
bantur: mox tertiadecimanos ad ex-
ſtruendum amphitheatrum relictos, ut
ſunt procacia urbanae plebis ingenia,
petulantibus jurgiis illuſerant. auxit
invidiam editum illic a Caecina gladia-
torum ſpectaculum: eademque rurſus
belli ſedes: et praebiti in acie Vitellia-
nis cibi: caeſae quaedam foeminae, ſtu-
dio partium ad proelium progreſſae;
tempus quoque mercatus, ditem alio-
quin coloniam, majorum opum ſpecie
complebat. ceteri duces in obſcuro, An-

Digitized by Google

tonium fortuna famaque omnium ocu-
lis expoſuerat; is balineas, abluendo
cruori, propere petit; excepta vox eſt:
cum teporem incuſaret, ‘ ſtatim futurum
‘ut incaleſcerent.’ vernile dictum omnem
invidiam in eum vertit, tanquam ‘ſig-
num incendendae Cremonae dediſſet,’
quae jam flagrabat. Quadraginta ar- 33
matorum millia irrupere, calonum lixa-
rumque amplior numerus, et in libidi-
nem ac ſaevitiam corruptior. non dig-
nitas, non aetas protegebat, quo minus
ſtupra caedibus, caedes ſtupris miſce-
rentur. grandaevos ſenes, exacta aetate
feminas, viles ad praedam, in ludibrium
trahebant. ubi adulta virgo, aut quis
forma conſpicuus incidiſſet, vi mani-
buſque rapientium divulſus, ipſos poſtre-
mo direptores in mutuam perniciem a-
gebat; dum pecuniam, vel gravia auro
templorum dona, ſibi quiſque trahunt,
majore aliorum vi truncabantur. qui-
dam obvia aſpernati, verberibus tormen-
tiſque dominorum, abdita ſcrutari, de-
foſſa eruere. faces in manibus: quas,
ubi praedam egeſſerant, in vacuas do-
mos, et inania templa, per laſciviam ja-

Digitized by Google

culabantur. utque exercitu vario linguis, moribus, cui cives, ſocii, externi intereſſent, diverſae cupidines, et aliud cuique fas, nec quidquam illicitum. per
34 quatriduum Cremona ſuffecit. Cum omnia ſacra profanaque in igne conſiderent, ſolum Mephitis templum ſtetit ante moenia, loco, ſeu numine defenſum. hic exitus Cremonam habuit, anno ducenteſimo ſexto et octogeſimo a primordio ſui. condita erat Ti. Sempronio et P. Cornelio conſulibus, ingruente in Italiam Hannibale, propugnaculum adverſus Gallos trans Padum agentes, et ſi qua alia vis per Alpes rueret. igitur numero colonorum, opportunitate fluminum, ubere agri, annexu connubiiſque gentium adolevit floruitque, bellis externis intacta, civilibus infelix. Antonius pudore flagitii, crebreſcente invidia, edixit, 'ne 'quis Cremonenſes captivos detineret;' irritamque praedam militibus effecerat conſenſus Italiae, emptionem talium mancipiorum aſpernantis. occidi coepere; quod ubi enotuit, a propinquis affinibuſque occulte redemptaban-

Digitized by Google

tur; mox rediit Cremonam reliquus po-
pulus; repoſita fora, templaque, mag-
nificentia municipium: et Veſpaſianus
hortabatur. Ceterum aſſidere ſepultae 35
urbis ruinis, noxia tabo humus, haud
diu permiſit; ad tertium lapidem pro-
greſſi, vagos paventeſque Vitellianos,
ſua quemque apud ſigna componunt. et
victae legiones, ne manente adhuc civili
bello ambigue agerent, per Illyricum diſ-
perſae. in Britanniam inde, et Hiſpa-
nias, nuntios famamque, in Galliam,
Julium Calenum tribunum; in Germa-
niam, Alpinum Montanum praefectum
cohortis, quod hic Trevir, Calenus Ae-
duus, uterque Vitelliani fuerant, oſten-
tui miſere. ſimul tranſitus Alpium, prae-
ſidiis occupati; ſuſpecta Germania, tam-
quam in auxilium Vitellii accingeretur.
At Vitellius, profecto Caecina, cum Fa- 63
bium Valentem paucis poſt diebus ad
bellum impuliſſet, curis luxum obtende-
bat: non parare arma, non alloquio
exercitioque militem firmare, non in ore
vulgi agere: ſed umbraculis hortorum
abditus, ut ignava animalia, quibus ſi
cibum ſuggeras, jacent torpentque, prae-

Digitized by Google

terita, inſtantia, futura, pari oblivione dimiſerat. atque illum, in nemore Aricino deſidem et marcentem, proditio Lucilii Baſſi, ac defectio claſſis Ravennatis perculit. nec multo poſt de Caecina affertur mixtus gaudio dolor, et deſciviſſe, et ab exercitu vinctum; plus apud ſocordem animum laetitia, quam cura valuit; multa cum exſultatione in urbem revectus, frequenti concione, ‘ pietatem militum’ laudibus cumulat. ‘ P. Sabinum praetorii praefectum, ob ‘ amicitiam Caecinae vinciri’ jubet, ſubſtituto in locum ejus Alpheno Varo.
37 Mox ſenatum, compoſita in magnificentiam oratione, allocutus, exquiſitis patrum adulationibus attollitur. initium atrocis in Caecinam ſententiae, a L. Vitellio factum; dein ceteri, compoſita indignatione, ‘ quod conſul rempubli‘ cam; dux imperatorem; tantis opi‘ bus, tot honoribus cumulatus amicum ‘ prodidiſſet,’ velut pro Vitellio conquerentes, ſuum dolorem proferebant. nulla in oratione cujuſquam erga Flavianos duces obtrectatio; ‘ errorem im‘ prudentiamque exercituum’ culpan-

Digitized by Google

tes, Veſpaſiani nomen ſuſpenſi et vitabundi circumibant. nec defuit, qui unum conſulatus diem (is enim in locum Caecinae ſupererat) magno cum irriſu accipientis, tribuentiſque, eblandiretur. pridie kalendas Novembris, Roſſius Regulus iniit, ejuravitque. annotabant periti, 'nunquam antea non abrogato 'magiſtratu, neque lege lata, alium ſuf- 'fectum;' nam conſul uno die et ante fuerat Caninius Rebilus, C. Caeſare dictatore, cum belli civilis praemia feſtinarentur. Nota per eos dies Junii Blae- 38
ſi mors, et famoſa fuit; de qua ſic accepimus. gravi corporis morbo aeger Vitellius, Servilianis hortis, turrim vicino ſitam collucere per noctem crebris luminibus animadvertit. ſciſcitanti cauſſam, 'apud Caecinam Tuſcum epu- 'lari multos, praecipuum honore Ju- 'nium Blaeſum' nuntiatur; cetera in majus, de 'apparatu, et ſolutis in laſ- 'civiam animis;' nec defuere, qui ipſum Tuſcum et alios, ſed criminoſius Blaeſum incuſarent, 'quod aegro 'principe laetos dies ageret.' ubi aſperatum Vitellium, et poſſe Blaeſum

perverti, ſatis patuit iis qui principum
offenſas acriter ſpeculantur, datae L.
Vitellio delationis partes. ille infenſus
Blaeſo, aemulatione prava, quod eum
omni dedecore maculoſum, egregia fa-
ma anteibat, cubiculum imperatoris re-
ſerat: filium ejus ſinu complexus, et
genibus accidens, cauſſam confuſionis
quaerenti, ‘ non ſe proprio metu, nec
‘ ſui anxium, ſed pro fratre, pro liber-
‘ tis fratris, preces lacrymaſque attuliſſe.
‘ fruſtra Veſpaſianum timeri, quem tot
‘ Germanicae legiones, tot provinciae
‘ virtute ac fide, tantum denique terra-
‘ rum ac maris immenſis ſpatiis arceat.
‘ in urbe ac ſinu cavendum hoſtem, Ju-
‘ nios Antonioſque avos jactantem, qui
‘ ſe ſtirpe imperatoria, comem ac mag-
‘ nificum militibus oſtentet. verſas illuc
‘ omnium mentes, dum Vitellius ami-
‘ corum inimicorumque negligens, fo-
‘ vet aemulum, principis labores e con-
‘ vivio proſpectantem. reddendam pro
‘ intempeſtiva laetitia moeſtam et fune-
‘ brem noctem, qua ſciat et ſentiat vi-
‘ vere Vitellium, et imperare, et ſi quid
39 ‘ fato accidat, filium habere.’ Trepi-

Digitized by Google

danti inter ſcelus metumque, ne dilata
Blaeſi mors maturam perniciem, palam
juſſa atrocem invidiam ferret: placuit
veneno graſſari. addidit facinori fidem,
nobili gaudio, Blaeſum viſendo; quin
et audita eſt ſaeviſſima Vitellii vox, qua
(ipſa enim verba referam) ‘ ſe paviſſe o-
‘ culos, ſpectata inimici morte,’ jactavit.
Blaeſo ſuper claritatem natalium et ele-
gantiam morum, fidei obſtinatio fuit.
integris quoque rebus, a Caecina et pri-
moribus partium jam Vitellium aſper-
nantibus, ambitus, abnuere perſevera-
vit, ſanctus, inturbidus, nullius repen-
tini honoris, adeo non principatus ap-
petens, ut parum effugeret, ne dignus
crederetur. Fabius interim Valens, 40
multo ac molli concubinarum ſpado-
numque agmine, ſegnius quam ad bel-
lum incedens, ‘ proditam a Lucilio Baſ-
‘ ſo Ravennatem claſſem,’ pernicibus
nuntiis accepit. et ſi coeptum iter pro-
peraſſet, nutantem Caecinam praeveni-
re; aut ante diſcrimen pugnae, aſſequi
legiones potuiſſet. nec deerant qui mo-
nerent, ‘ ut cum fidiſſimis per occultos
‘ tramites, vitata Ravenna, Hoſtiliam

'Cremonamve pergeret.' aliis placebat, 'accitis ex urbe praetoriis cohortibus, 'valida manu perrumpere.' ipſe inutili cunctatione, agendi tempora conſultando conſumpſit; mox utrumque conſilium aſpernatus, quod inter ancipitia deterrimum eſt, dum media ſequitur, nec
41 auſus eſt ſatis, nec providit. Miſſis ad Vitellium litteris, auxilium poſtulat. venere tres cohortes, cum ala Britannica, neque ad fallendum aptus numerus, neque ad penetrandum. ſed Valens ne in tanto diſcrimine quidem infamia caruit, quo minus illicitas rapere voluptates, adulteriiſque ac ſtupris polluere hoſpitum domus crederetur; aderant vis, et pecunia, et ruentis fortunae noviſſima libido. adventu demum peditum equitumque pravitas conſilii patuit, quia nec vadere per hoſtes tam parva manu poterat, etiam ſi fidiſſima foret; nec integram fidem attulerant. pudor tamen, et praeſentis ducis reverentia morabatur, haud diuturna vincula apud avidos periculorum, et dedecoris ſecuros. eo metu, et paucis, quos adverſa non mutaverant, comitantibus, cohortes Arimi-

Digitized by Google

num praemittit: alam 'tueri terga' jubet: ipſe flexit in Umbriam, atque inde Etruriam: ubi cognito pugnae Cremonenſis eventu, non ignavum, et ſi proveniſſet, atrox conſilium iniit, ut arreptis navibus, in quamcumque partem Narbonenſis provinciae egreſſus, Gallias, et exercitus, et Germaniae gentes, novumque bellum cieret. Digreſſo Va- 42
lente, trepidos, qui Ariminum tenebant, Cornelius Fuſcus admoto exercitu, et miſſis per proxima litorum Liburnicis, terra marique circumvenit. occupantur plana Umbriae, et qua Picenus ager Hadria alluitur; omniſque Italia, inter Veſpaſianum ac Vitellium, Apennini jugis dividebatur. Fabius Valens, e ſinu Piſano, ſegnitia maris, aut adverſante vento, Portum Herculis Monoeci depellitur; haud procul inde agebat Marius Maturus, Alpium maritimarum procurator, fidus Vitellio, cujus ſacramentum, cunctis circa hoſtilibus, nondum exuerat. is Valentem comiter exceptum, 'ne Galliam Narbonenſem temere ingrederetur' monendo terruit: ſimul ceterorum fides metu infracta; namque

Digitized by Google

circumjectas civitates, procurator Valerius Paulinus, ſtrenuus militiae, et Veſpaſiano ante fortunam amicus, in verba
43 ejus adegerat. Concitiſque omnibus, qui exauctorati a Vitellio bellum ſponte ſumebant, Forojulienſem coloniam, clauſtra maris praeſidio tuebatur: eo gravior auctor, quod Paulino patria Forum Julii, et honos apud praetorianos, quorum quondam tribunus fuerat. ipſique pagani, favore municipali, et futurae potentiae ſpe juvare partes annitebantur; quae ubi paratu firma, et aucta rumore, apud varios Vitellianorum animos increbuere; Fabius Valens cum quatuor ſpeculatoribus, et tribus amicis, totidem centurionibus ad naves regreditur: Maturo, ceteriſque remanere, et in verba Veſpaſiani adigi volentibus fuit. ceterum ut mare tutius Valenti, quam litora, aut urbes; ita futuri ambiguus, et magis quid vitaret, quam cui fideret certus, adverſa tempeſtate Stoechadas Maſſilienſium inſulas affertur; ibi eum miſſae a Paulino Liburnicae oppreſſere.
44 Capto Valente, cuncta ad victoris opes converſa, initio per Hiſpaniam a prima

Digitized by Google

Adjutrice legione orto, quae memoria Othonis infenſa Vitellio, decimam quoque ac ſextam traxit. nec Galliae cunctabantur. et Britanniam, inclytus erga Veſpaſianum favor, quod illic ſecundae legioni a Claudio praepoſitus, et bello clarus egerat, non ſine motu adjunxit ceterarum, in quibus plerique centuriones ac milites a Vitellio provecti, expertum jam principem anxii mutabant.
Ea diſcordia, et crebris belli civilis ru- 45
moribus, Britanni ſuſtulere animos, auctore Venuſio: qui ſuper inſitam ferociam, et Romani nominis odium, propriis in Cartiſmanduam reginam ſtimulis accendebatur. Cartiſmandua Brigantibus imperitabat, pollens nobilitate: et auxerat potentiam, poſtquam capto per dolum rege Caractaco, inſtruxiſſe triumphum Claudii Caeſaris videbatur. inde opes, et rerum ſecundarum luxus; ſpreto Venuſio (is fuit maritus) armigerum ejus Vellocatum in matrimonium regnumque accepit. concuſſa ſtatim flagitio domus: pro marito ſtudia civitatis, pro adultero libido reginae, et ſaevitia. igitur Venuſius accitis auxiliis, ſimul ip-

ſorum Brigantum defectione, in extremum diſcrimen Cartiſmanduam adduxit. tum petita a Romanis praeſidia; et cohortes alaeque noſtrae, variis proeliis, exemere tamen periculo reginam: regnum Venuſio, bellum nobis relictum.
46 Turbata per eoſdem dies Germania, et ſocordia ducum, et ſeditione legionum. externa vi, et perfidia ſociali, prope afflicta Romana res. id bellum cum cauſſis et eventibus (etenim longius provectum eſt) mox memorabimus. mota et Dacorum gens, numquam fida, tunc ſine metu, abducto e Moeſia exercitu. ſed prima rerum, quieti ſpeculabantur: ubi flagrare Italiam bello, cuncta invicem hoſtilia, accepere; expugnatis cohortium alarumque hibernis, utraque Danubii ripa potiebantur. jamque caſtra legionum exſcindere parabant, ni Mucianus ſextam legionem oppoſuiſſet, Cremonenſis victoriae gnarus, ac ne externa moles utrimque ingrueret, ſi Dacus Germanuſque diverſi irrupiſſent. affuit, ut ſaepe alias, fortuna populi Romani quae Mucianum vireſque Orientis illuc tulit: et quod Cremonae interim tranſegimus.

Fontejus Agrippa ex Aſia (proconſule
eam provinciam annuo imperio tenue-
rat) Moeſiae praepoſitus eſt; additis co-
piis e Vitelliano exercitu, quem ſpargi
per provincias, et externo bello illigari,
pars conſilii, paciſque erat. nec ceterae
nationes ſilebant. Subita per Pontum 47
arma barbarum mancipium, regiae quon-
dam claſſis praefectus, moverat; is fuit
Anicetus Polemonis libertus, praepo-
tens olim, et poſtquam regnum in for-
mam provinciae verterat, mutationis
impatiens. igitur Vitellii nomine, ad-
ſcitis gentibus quae Pontum accolunt,
corrupto in ſpem rapinarum egentiſſimo
quoque, haud temnendae manus ductor,
Trapezuntem vetuſtam Aſiae civitatem,
a Graecis in extremo Ponticae orae con-
ditam ſubitus irrupit. caeſa ibi cohors;
regium auxilium olim: mox donati ci-
vitate Romana, ſigna armaque in noſ-
trum modum; deſidiam licentiamque
Graecorum retinebant. claſſi quoque fa-
ces intulit, vacuo mari eludens, quia lec-
tiſſimas Liburnicarum, omnemque mi-
litem Mucianus Byzantium adegerat.
quin et barbari contemptius vagaban-

Digitized by Google

tur, fabricatis repente navibus, quas cameras vocant, artis lateribus, lata alvo, ſine vinculo aeris aut ferri connexa; et tumido mari, prout fluctus attollitur, ſumma navium tabulis augent, donec in modum tecti claudantur. ſic inter undas volvuntur, pari utrimque prora, et mutabili remigio, quando hinc vel illinc appellere indiſcretum et innoxium eſt.

48 Advertit ea res Veſpaſiani animum, ut vexillarios e legionibus, ducemque Virdium Geminum ſpectatae militiae deligeret. ille incompoſitum et praedae cupidine vagum hoſtem adortus, coegit in naves: effectiſque raptim Liburnicis, aſſequitur Anicetum in oſtio fluminis Cohibi, tutum ſub Sedochezorum regis auxilio, quem pecunia doniſque ad ſocietatem perpulerat. ac primo rex minis armiſque ſupplicem tueri: poſtquam merces proditionis, aut bellum oſtendebatur; fluxa, ut eſt Barbaris, fide, pactus 'Aniceti exitium,' perfugas tradidit, belloque ſervili finis impoſitus. laetum ea victoria Veſpaſianum, cunctis ſuper vota fluentibus, Cremonenſis proelii nuntius in Aegypto aſſequitur. eo pro-

Digitized by Google

perantius Alexandriam pergit, ut frac-
to Vitellii exercitu, urbem quoque ex-
ternae opis indigam fame urgeret. nam-
que et Africam, eodem latere ſitam, ter-
ra marique invadere parabat, clauſis an-
nonae ſubſidiis, inopiam ac diſcordiam
hoſti facturus. Dum hac totius orbis 49
mutatione fortuna imperii tranſit, Pri-
mus Antonius nequaquam pari inno-
centia poſt Cremonam agebat: ſatisfac-
tum bello ratus, et cetera ex facili; ſeu
felicitas in tali ingenio àvaritiam, ſuper-
biam, ceteraque occulta mala patefecit;
ut captam Italiam perſultare; ut ſuas le-
giones colere; omnibus dictis factiſque
vim ſibi ad potentiam ſtruere: utque li-
centia militem imbueret, interfectorum
centurionum ordines, legionibus offe-
rebat; eo ſuffragio turbidiſſimus quiſ-
que delecti; nec miles in arbitrio du-
cum, ſed duces militari violentia trahe-
bantur. quae ſeditioſa, et corrumpen-
dae diſciplinae, mox in praedam verte-
bat, nihil adventantem Mucianum ve-
ritus, quod exitioſius erat quam Veſpa-
ſianum ſpreviſſe. Ceterum propinqua 50
hieme, et humentibus Pado campis, ex-
Digitized by Google

peditum agmen incedere. ſigna aquilaeque victricium legionum, milites vulneribus aut aetate graves, plerique etiam integri, Veronae relicti: ſufficere cohortes alaeque, et e legionibus lecti, profligato jam bello videbantur. undecima legio ſeſe adjunxerat, initio cunctata; ſed proſperis rebus, anxia quod defuiſſet. ſex millia Dalmatarum, recens delectus, comitabantur. ducebat Poppaeus Silvanus conſularis: vis conſiliorum penes Annium Baſſum, legionis legatum; is Silvanum ſocordem bello, et dies rerum verbis terentem, ſpecie obſequii regebat, ad omniaque quae agenda forent, quieta cum induſtria aderat. ad has copias, e claſſicis Ravennatibus legionariam militiam poſcentibus, optimus quiſque adſciti: claſſem Dalmatae ſupplevere. exercitus duceſque ad Fanum Fortunae iter ſiſtunt, de ſumma rerum cunctantes, quod 'motas ex urbe praetorias 'cohortes' audierant: et teneri praeſidiis Apenninum rebantur; et ipſos in regione bello attrita, inopia et ſeditioſae militum voces terrebant, Clavarium (donativi nomen eſt) flagitantium; nec pe-

Digitized by Google

cuniam aut frumentum providerant: et
feſtinatio atque aviditas praepediebant,
dum quae accipi poterant, rapiuntur.
Celeberrimos auctores habeo, tantam 51
victoribus adverſus fas nefaſque irreve-
rentiam fuiſſe, ut gregarius eques, occi-
ſum a ſe proxima acie fratrem profeſſus,
praemium a ducibus petierit. nec illis aut
honorare eam caedem, jus hominum;
aut ulciſci, ratio belli permittebat. diſtu-
lerant tamquam majora meritum, quam
quae ſtatim exſolverentur; nec quid-
quam ultra traditur. ceterum et priori-
bus civium bellis, par ſcelus inciderat;
nam proelio, quo apud Janiculum adver-
ſum Cinnam pugnatum eſt, Pompejanus
miles fratrem ſuum, dein cognito faci-
nore, ſe ipſum interfecit, ut Siſenna me-
morat, tanto acrior apud majores, ſicut
virtutibus gloria, ita flagitiis poenitentia
fuit. ſed haec aliaque ex veteri memo-
ria petita, quotiens res locuſque exem-
pla recti, aut ſolatia mali poſcent, haud
abſurde memorabimus. Antonio duci- 52
buſque partium, 'praemitti equites, om-
'nemque Umbriam explorari placuit, ſi
'qua Apennini juga clementius adiren-

Digitized by Google

'tur: acciri aquilas ſignaque, et quid-
'quid Veronae militum foret: Padum-
'que et mare, commeatibus compleri.'
erant inter duces, qui necterent moras; quippe nimius jam Antonius, et certiora ex Muciano ſperabantur. namque Mucianus tam celeri victoria anxius, et ni praeſens urbe potiretur, expertem ſe belli gloriaeque ratus, ad Primum et Varum media ſcriptitabat, 'inſtandum coeptis,' aut rurſus 'cunctandi utilitates' ediſſerens; atque ita compoſitus, ut ex eventu rerum adverſa abnueret, vel proſpera agnoſceret. Plotium Griphum, nuper ab Veſpaſiano in ſenatorium ordinem additum, ac legioni praepoſitum, ceteroſque ſibi fidos, apertius monuit. iique omnes, de feſtinatione Primi ac Vari ſiniſtre, et Muciano volentia reſcripſere. quibus epiſtolis Veſpaſiano miſſis, effecerat, ut non pro ſpe Antonii, conſilia
53 factaque ejus aeſtimarentur. Aegre id pati Antonius, et culpam in Mucianum conferre, cujus criminationibus eviluiſſent pericula ſua; nec ſermonibus temperabat, immodicus lingua, et obſequii inſolens; litteras ad Veſpaſianum com-

Digitized by Google

poſuit, jactantius quam ad principem, nec ſine occulta in Mucianum inſectatione; 'ſe Pannonicas legiones in arma 'egiſſe; ſuis ſtimulis excitos Moeſiae 'duces: ſua conſtantia perruptas Al'pes: occupatam Italiam: interſepta 'Germanorum Raetorumque auxilia. 'quod diſcordes diſperſaſque Vitellii 'legiones equeſtri procella; mox pedi'tum vi, per diem noctemque fudiſſet, 'id pulcherrimum, et ſui operis. Ca'ſum Cremonae bello imputandum: 'majore damno, plurium urbium exci'diis, veteres civium diſcordias reipub'licae ſtetiſſe. non ſe nuntiis neque e'piſtolis, ſed manu et armis imperatori 'ſuo militare; neque officere gloriae e'orum, qui Aſiam interim compoſue'rint: illis Moeſiae pacem, ſibi ſalutem 'ſecuritatemque Italiae, cordi fuiſſe. ſu'is exhortationibus Gallias Hiſpaniaſ'que validiſſimam terrarum partem, ad 'Veſpaſianum converſas. ſed cecidiſſe 'in irrritum labores, ſi praemia peri'culorum ſoli aſſequantur, qui pericu'lis non affuerint.' nec feſellere ea Mucianum; inde graves ſimultates: quas

Digitized by Google

Antonius ſimplicius; Mucianus calli-
54 de, eoque implacabilius nutriebat. At
Vitellius, fractis apud Cremonam rebus,
nuntios cladis occultans, ſtulta diſſimu-
latione, remedia potius malorum quam
mala differebat. quippe confitenti con-
ſultantique ſupererant ſpes vireſque:
cum e contrario laeta omnia fingeret,
falſis ingraveſcebat. mirum apud ipſum
de bello ſilentium: prohibiti per civita-
tem ſermones, eoque plures: ac ſi lice-
ret, vera narraturi; quia vetabantur, a-
trociora vulgaverant. nec duces hoſ-
tium augendae famae deerant, captos
Vitellii exploratores, circumductoſque,
ut robora victoris exercitus noſcerent,
remittendo: quos omnes Vitellius ſe-
creto percunctatus, interfici juſſit. no-
tabili conſtantia centurio Julius Agreſ-
tis, poſt multos ſermones quibus Vitel-
lium ad virtutem fruſtra accendebat,
perpulit, ut ad vires hoſtium ſpectandas,
quaeque apud Cremonam acta forent,
ipſe mitteretur. nec exploratione occul-
ta fallere Antonium tentavit, ſed ‘man-
‘data imperatoris ſuumque animum pro-
‘feſſus, ut cuncta viſeret,’ poſtulat. miſ-

Digitized by Google

ſi, qui locum proelii, Cremonae veſtigia,
captas legiones oſtenderent. Agreſtis ad
Vitellium remeavit, abnuentique vera
eſſe quae adferret, atque ultro corrup-
tum arguenti; ‘quandoquidem, inquit,
‘ magno documento opus eſt, nec alius
‘ jam tibi aut vitae, aut mortis meae u-
‘ ſus, dabo cui credas;’ atque ita di-
greſſus, voluntaria morte dicta firma-
vit. quidam ‘ juſſu Vitellii interfectum,
‘de fide conſtantiaque’ eadem tradidere.
Vitellius ut e ſomno excitus, ‘ Julium 55
‘ Priſcum, et Alphenum Varum, cum
‘ quatuordecim praetoriis cohortibus, et
‘ omnibus equitum alis obſidere Apen-
‘ ninum’ jubet. ſecuta e claſſicis legio.
tot millia armatorum, lecta equis viriſ-
que, ſi dux alius foret, inferendo quoque
bello ſatis pollebant. ceterae cohortes,
ad tuendam urbem L. Vitellio fratri da-
tae. ipſe nihil e ſolito luxu remittens,
et diffidentia properus, feſtinare comitia,
quibus conſules in multos annos deſti-
nabat: foedera ſociis; Latium exter-
nis dilargiri: his tributa dimittere; a-
lios immunitatibus juvare: denique nul-
la in poſterum cura, lacerare imperium.

Digitized by Google

ſed vulgus ad magnitudinem beneficiorum aderat: ſtultiſſimus quiſque pecuniis mercabatur: apud ſapientes caſſa habebantur, quae neque dari, neque accipi, ſalva republica poterant. tandem flagitante exercitu qui Mevaniam inſederat, magno ſenatorum agmine, quorum multos ambitione, plures formidine trahebat; in caſtra venit, incertus ani-
56 mi, et infidis conſiliis obnoxius. Concionanti (prodigioſum dictu) tantum foedarum volucrum ſupervolitavit, ut nube atra diem obtenderent. acceſſit dirum omen, profugus altaribus, taurus, disjecto ſacrificii apparatu, longe, nec ubi feriri hoſtias mos eſt, confoſſus. ſed praecipuum ipſe Vitellius oſtentum erat, ignarus militiae, improvidus conſilii; 'quis ordo agminis, quae cura ex-'plorandi, quantus urgendo trahendove 'bello modus,' alios rogitans; et ad omnes nuntios, vultu quoque et inceſſu trepidus; dein temulentus. poſtremo taedio caſtrorum, et audita defectione Miſenenſis claſſis, Romam revertit, recentiſſimum quodque vulnus pavens, ſummi diſcriminis incurioſus. nam cum

Digitized by Google

tranſgredi Apenninum integro exercitus
ſui robore, et feſſos hieme atque inopia
hoſtes aggredi, in aperto foret; dum diſ-
pergit vires, acerrimum militem, et uſ-
que in extrema obſtinatum, trucidan-
dum, capiendumque tradidit, peritiſſimis
centurionum diſſentientibus, et ſi con-
ſulerentur, vera dicturis. arcuere eos
intimi amicorum Vitellii, ita formatis
principis auribus, ut aſpera quae utilia,
nec quidquam niſi jocundum et lae-
ſurum acciperet. Sed claſſem Miſe- 57
nenſem (tantum civilibus diſcordiis eti-
am ſingulorum audacia valet) Claudius
Faventinus centurio, per ignominiam a
Galba dimiſſus, ad defectionem traxit,
fictis Veſpaſiani epiſtolis pretium prodi-
tionis oſtentans. praeerat claſſi Claudius
Apollinaris, neque fidei conſtans, ne-
que ſtrenuus in perfidia; et Apinius Ti-
ro praetura functus, ac tum forte Min-
turnis agens, ducem ſe defectoribus ob-
tulit; a quibus municipia coloniaeque
impulſae, praecipuo Puteolanorum in
Veſpaſianum ſtudio; contra Capua Vi-
tellio fida, municipalem aemulationem
bellis civilibus miſcebant. Vitellius

Digitized by Google

Claudium Julianum (is nuper claſſem Miſenenſem molli imperio rexerat) permulcendis militum animis delegit; data in auxilium urbana cohors, et gladiatores, quibus Julianus praeerat. ut collata utrimque caſtra, haud magna cunctatione Juliano in partes Veſpaſiani tranſgreſſo, Tarracinam occupavere, moenibus ſituque magis, quam ipſorum inge-
58 nio tutam. Quae ubi Vitellio cognita, parte copiarum Narniae cum praefectis praetorii relicta, L. Vitellium fratrem, cum ſex cohortibus et quingentis equitibus, ingruenti per Campaniam bello oppoſuit. ipſe aeger animi, ſtudiis militum et clamoribus populi arma poſcentis refovebatur: dum vulgus ignavum, et nihil ultra verba auſurum, falſa ſpecie, exercitum et legiones appellat. hortantibus libertis (nam amicorum ejus quanto quis clarior, minus fidus) 'vocari 'tribus' jubet, dantes nomina ſacramento adigit. ſuperfluente multitudine, curam delectus in conſules partitur. ſervorum numerum, et pondus argenti ſenatoribus indicit; equites Romani obtulere 'operam pecuniaſque,' etiam

Digitized by Google

libertinis idem munus ultro flagitanti-
bus. ea ſimulatio, officia metu profecta,
verterat in favorem. et plerique haud
perinde Vitellium, quam caſum locum-
que principatus miſerabantur; nec de-
erat ipſe vultu, voce, lacrymis, miſericor-
diam elicere, largus promiſſis, et, quae
natura trepidantium eſt, immodicus.
quin et Caeſarem ſe dici voluit, aſper-
natus antea; ſed tunc, ſuperſtitione no-
minis, et quia in metu conſilia pruden-
tium, et vulgi rumor juxta audiuntur.
ceterum ut omnia inconſulti impetus
coepta, initiis valida, ſpatio langueſ-
cunt, dilabi paulatim ſenatores, equiteſ-
que, primo cunctanter et ubi ipſe non a-
derat; mox contemptim et ſine diſcri-
mine, donec Vitellius pudore irriti co-
natus, quae non dabantur remiſit. Ut 59
terrorem Italiae poſſeſſa Mevania, ac ve-
lut renatum ex integro bellum intule-
rat; ita haud dubium erga Flavianas par-
tes ſtudium, tam pavidus Vitellii diſ-
ceſſus addidit; erectus Samnis, Pelignuſ-
que, et Marſi, aemulatione, quod Cam-
pania praeveniſſet, ut in novo obſequio
ad cuncta belli munia acres erant. ſed

Digitized by Google

foeda hieme per tranſitum Apennini
conflictatus exercitus : et vix quieto
agmine nives eluctantibus, patuit quan-
tum diſcriminis adeundum foret, ni Vi-
tellium retro ſortuna vertiſſet ; quae
Flavianis ducibus non minus ſaepe
quam ratio affuit. obvium illic Petilium
Cerialem habuere, agreſti cultu, et noti-
tia locorum cuſtodias Vitellii elapſum.
propinqua affinitas Ceriali cum Veſpa-
ſiano, nec ipſe inglorius militiae, eoque
inter duces aſſumptus eſt. ‘ Flavio quo-
‘ que Sabino, ac Domitiano patuiſſe ef-
‘ fugium,’ multi tradidere. et miſſi ab
Antonio nuntii, per varias fallendi ar-
tes penetrabant, ‘ locum ac praeſidi-
‘ um ’ monſtrantes. Sabinus ‘ inhabi-
‘ lem labori et audaciae valetudinem ’
cauſſabatur : Domitiano aderat animus :
ſed cuſtodes a Vitellio additi, quam-
quam ‘ ſe ſocios fugae ’ promitterent,
tamquam inſidiantes timebantur. atque
ipſe Vitellius, reſpectu ſuarum neceſſi-
tudinum, nihil in Domitianum atrox
60 parabat. Duces partium ut Carſulas
venere, paucos ad requiem dies ſumunt,
donec aquilae ſignaque legionum aſſe-

Digitized by Google

querentur: et locus ipſe caſtrorum pla-
cebat, late proſpectans; tuto copiarum
aggeſtu; florentiſſimis prope tergum
municipiis; ſimul colloquia cum Vi-
tellianis decem millium ſpatio diſtanti-
bus, et proditio ſperabatur. aegre id pa-
ti miles, et victoriam malle quam pacem;
ne ſuas quidem legiones opperiebantur,
ut praedae, quam periculorum ſocias.
vocatos ad concionem Antonius docuit;
'eſſe adhuc Vitellio vires, ambiguas ſi
'deliberarent; acres ſi deſperaſſent. ini-
'tia bellorum civilium fortunae permit-
'tenda; victoriam conſiliis et ratione
'perfici. jam Miſenenſem claſſem et pul-
'cherrimam Campaniae oram deſciviſſe;
'nec plus e toto terrarum orbe reli-
'quum Vitellio, quam quod inter Tarra-
'cinam Narniamque jaceat. ſatis gloriae
'proelio Cremonenſi partum; et exitio
'Cremonae, nimium invidiae: ne con-
'cupiſcerent Romam capere potius,
'quam ſervare; majora illis praemia,
'et multo maximum decus, ſi incolumi-
'tatem ſenatui populoque Romano ſine
'ſanguine quaeſiſſent.' His et talibus 61
mitigati animi. nec multo poſt legiones

venere. et terrore famaque aucti exercitus, Vitellianae cohortes nutabant, nullo in bellum adhortante, multis ad tranſitionem, qui ſuas centurias turmaſque tradere, donum victori, et ſibi in poſterum gratiam, certabant. per eos cognitum eſt, 'Interamnam proximis 'campis praeſidio quadringentorum e'quitum teneri.' miſſus extemplo Varus, cum expedita manu, paucos repugnantium interfecit: plures abjectis armis, veniam petivere: quidam in caſtra refugi, cuncta formidine implebant, augendo rumoribus virtutem copiaſque hoſtium, quo amiſſi praeſidii dedecus lenirent. nec ulla apud Vitellianos flagitii poena: et praemiis defectorum, verſa fides, ac reliquum perfidiae certamen, crebra transfugia tribunorum centurionumque; nam gregarius miles induruerat pro Vitellio: donec Priſcus et Alphenus deſertis caſtris ad Vitellium regreſſi, pudore proditionis cunctos exſolverent.

62 Iiſdem diebus Fabius Valens Urbini in cuſtodia interficitur. caput ejus Vitellianis cohortibus oſtentatum, ne quam ultra ſpem foverent; nam 'pervaſiſſe in

Digitized by Google

'Germanias Valentem, et veteres illic 'novoſque exercitus ciere' credebant. viſa caede in deſperationem verſi; et Flavianus exercitus, immane quantum animo exitium Valentis, ut finem belli accepit. natus erat Valens Anagniae, equeſtri familia, procax moribus, neque abſurdus ingenio famam urbanitatis per laſciviam petere. ludicro Juvenalium ſub Nerone, velut ex neceſſitate, mox ſponte mimos actitavit, ſcite magis quam probe. legatus legionis et fovit Verginium, et infamavit. Fontejum Capitonem corruptum, ſeu quia corrumpere nequiverat, interfecit. Galbae proditor, Vitellio fidus, et aliorum perfidia illuſtratus.

63 Abrupta undique ſpe Vitellianus miles tranſiturus in partes, id quoque non ſine dedecore, ſed ſub ſignis vexilliſque in ſubjectos Narniae campos deſcendere. Flavianus exercitus, ut ad proelium intentus ornatuſque, denſis circa viam ordinibus, adſtiterat. accepti in medium Vitelliani; et circumdatos Primus Antonius clementer alloquitur; 'pars Narniae; pars Interamnae ſubſiſ-'tere' juſſi; relictae ſimul e victricibus

legiones, neque quieſcentibus graves, et adverſus contumaciam validae. non omiſere per eos dies Primus ac Varus crebris nuntiis 'ſalutem, et pecuniam, et 'ſecreta Campaniae,' offerre Vitellio, 'ſi 'poſitis armis, ſeque ac liberos ſuos 'Veſpaſiano permiſiſſet.' in eundem modum et Mucianus compoſuit epiſtolas: quibus plerumque fidere Vitellius; ac 'de numero ſervorum, electione li-'torum' loqui. tanta torpedo invaſerat animum, ut ſi Principem eum fuiſſe ceteri non meminiſſent, ipſe oblivifcere-
64 tur. At primores civitatis, Flavium Sabinum praefectum urbis, ſecretis ſermonibus incitabant, 'victoriae famae-'que partem capeſſeret; eſſe illi propri-'um militem cohortium urbanarum: 'nec defuturas vigilum cohortes, ſervi-'tia ipſorum, fortunam partium, et om-'nia prona victoribus; ne Antonio Va-'roque de gloria concederet. paucas 'Vitellio cohortes, et moeſtis undique 'nuntiis trepidas: populi mobilem ani-'mum; et ſi ſe ducem praebuiſſet, eaſ-'dem illas adulationes pro Veſpaſiano 'fore. ipſum Vitellium ne proſperis

'quidem parem; adeo ruentibus debili-
'tatum. gratiam patrati belli penes eum,
'qui urbem occupaſſet. id Sabino con-
'venire, ut imperium fratri reſervaret;
'id Veſpaſiano, ut ceteri poſt Sabinum
'haberentur.' Haud quaquam erecto 65
animo eas voces accipiebat, invalidus
ſenecta. erant qui occultis ſuſpicionibus
inceſſerent, tamquam 'invidia et aemu-
'latione fortunam fratris moraretur.'
namque Flavius Sabinus aetate prior,
privatis utriuſque rebus, auctoritate pe-
cuniaque Veſpaſianum anteibat. et cre-
debatur affectam ejus fidem praejuviſſe,
domo agriſque pignori acceptis. unde
quamquam manente in ſpeciem concor-
dia, offenſarum operta metuebantur.
melior interpretatio, 'mitem virum ab-
'horrere a ſanguine et caedibus: eoque
'crebris cum Vitellio ſermonibus de pa-
'ce, ponendiſque per conditionem ar-
'mis agitare.' ſaepe domi congreſſi;
poſtremo in aede Apollinis, ut fama fuit,
pepigere. verba voceſque duos teſtes
habebant, Cluvium Rufum et Silium I-
talicum. vultus procul viſentibus no-
tabantur, Vitellii projectus et degener,

Digitized by Google

Sabinus non inſultans, et miſeranti pro
66 pior. Quod ſi tam facile ſuorum men-
tes flexiſſet Vitellius, quam ipſe ceſſerat;
incruentam urbem Veſpaſiani exercitus
intraſſet. ceterum ut quiſque Vitellio
fidus, ita pacem et conditiones abnue-
bant, ‘ diſcrimen ac dedecus oſtentan-
‘ tes, et fidem in libidine victoris. nec
‘ tantam Veſpaſiano ſuperbiam, ut pri-
‘ vatum Vitellium pateretur; ne victos
‘ quidem laturos. ita periculum ex mi-
‘ ſericordia. ipſum ſane ſenem, et pro-
‘ ſperis adverſiſque ſatiatum. ſed quod
‘ nomen, quem ſtatum filio ejus Germa-
‘ nico fore? nunc pecuniam, et famili-
‘ am, et beatos Campaniae ſinus promit-
‘ ti. ſed ubi imperium Veſpaſianus in-
‘ vaſerit, non ipſi, non amicis ejus, non
‘ denique exercitibus ſecuritatem, niſi
‘ exſtincto aemulatu rediturам. Fabium
‘ illis Valentem, captivum et caſibus du-
‘ biis reſervatum, praegravem fuiſſe:
‘ nedum Primus, ac Fuſcus, et ſpecimen
‘ partium Mucianus, ullam in Vitellium
‘ niſi occidendi licentiam habeant. non
‘ a Caeſare Pompejum, non ab Auguſto
‘ Antonium incolumes relictos; niſi for-

'te Veſpaſianus altiores ſpiritus gerat, 'Vitellii cliens, cum Vitellius collega 'Claudio foret. quin ut cenſuram pa- 'tris, ut tres conſulatus, ut tot egregiae 'domus honores deceret, deſperatione 'ſaltem in audaciam accingeretur; per- 'ſtare militem, ſupereſſe ſtudia populi. 'denique nihil atrocius eventurum, 'quam in quod ſponte ruant; morien- 'dum victis, moriendum deditis: id ſo- 'lum referre, noviſſimum ſpiritum per 'ludibrium et contumelias effundant, 'an per virtutem.' Surdae ad fortia 67
conſilia Vitellio aures. obruebatur ani- mus miſeratione curaque, ne pertinaci- bus armis, minus placabilem victorem relinqueret conjugi ac liberis. erat illi et feſſa aetate parens, quae tamen paucis ante diebus opportuna morte excidium domus praevenit; nihil principatu filii aſſecuta, niſi luctum et bonam famam. quintodecimo kalendas Januarias audi- ta defectione legionis cohortiumque, quae ſe Narniae dediderant, pullo amic- tu palatio degreditur, moeſta circum fa- milia. ſimul ferebatur lecticula parvulus filius, velut in funebrem pompam. vo-

cas populi blandae et intempeſtivae: mi-
68 les minaci ſilentio. Nec quiſquam adeo rerum humanarum immemor, quem non commoveret illa facies, Romanum principem, et generis humani paulo ante dominum, relicta fortunae ſuae ſede, per populum, per urbem, exire de imperio. nihil tale viderant, nihil audierant; repentina vis dictatorem Caeſarem oppreſſerat; occultae Cajum inſidiae: nox et ignotum rus, fugam Neronis abſconderant: Piſo et Galba, tamquam in acie cecidere: in ſua concione Vitellius, inter ſuos milites, proſpectantibus etiam feminis, pauca et praeſenti moeſtitiae congruentia locutus; 'cedere ſe pacis 'et reipublicae cauſſa: retinerent tantum memoriam ſui; fratremque, et conjugem, et innoxiam liberorum aetatem miſerarentur.' ſimul filium protendens, modo ſingulis, modo univerſis commendans, poſtremo fletu praepediente, aſſiſtenti conſuli (Caecilius Simplex erat) exſolutum a latere pugionem, velut jus necis vitaeque civium, reddebat. aſpernante conſule, reclamantibus qui in concione adſtiterant, ut in aede Concor-

diae poſiturus inſignia imperii, domumque fratris petiturus, diſceſſit. major hic clamor obſiſtentium penatibus privatis, in palatium vocantium; intercluſum aliud iter, idque ſolum quod in Sacram viam pergeret, patebat; tum conſilii inops, in palatium rediit. praevenerat rumor, 'ejurari ab eo imperium;' ſcripſeratque Flavius Sabinus, cohortium tribunis, 'ut militem cohiberent.' Igitur 69
tamquam omnis reſpublica in Veſpaſiani ſinum ceſſiſſet, primores ſenatus, et plerique equeſtris ordinis, omniſque miles urbanus, et vigiles, domum Flavii Sabini complevere; illuc de ſtudiis vulgi, et minis Germanicarum cohortium affertur. longius jam progreſſus erat, quam ut regredi poſſet: et ſuo quiſque metu, ne disjectos, eoque minus validos, Vitelliani conſectarentur, cunctantem in arma impellebant. ſed quod in ejuſmodi rebus accidit, conſilium ab omnibus datum eſt, periculum pauci ſumpſere. circa lacum Fundani, deſcendentibus qui Sabinum comitabantur armatis, occurrunt promptiſſimi Vitellianorum. modicum ibi proelium, improviſo tumultu, ſed

proſperum Vitellianis fuit. Sabinus re trepida, quod tutiſſimum e praeſentibus, arcem Capitolii inſedit, mixto milite, et quibuſdam ſenatorum equitumque: quorum nomina tradere haud promptum eſt, quoniam victore Veſpaſiano, multi id meritum erga partes ſimulavere. ſubierunt obſidium etiam feminae: inter quas maxime inſignis, Verulana Gracilia, neque liberos, neque propinquos, ſed bellum ſecuta. Vitellianus miles, cuſtodia ſocordi clauſos circumdedit, eoque, concubia nocte, ſuos liberos Sabinus, et Domitianum fratris filium, in Capitolium accivit. at Sabinus, miſſo per neglecta ad Flavianos duces nuntio, qui ‘ circumſideri ipſos, et ni ſubveniretur, artas res’ nuntiaret, noctem adeo quietam egit, ut digredi ſine noxa potuerit. quippe miles Vitellii adverſus pericula ferox, laboribus et vigiliis parum intentus erat; et hibernus imber repente

70 fuſus, oculos aureſque impediebat. Luce prima Sabinus, antequam invicem hoſtilia coeptarent, Cornelium Martialem e primipilaribus, ad Vitellium miſit, cum ‘ mandatis et queſtu, quod pacta

‘ turbarentur. ſimulationem prorſus et ‘ imaginem deponendi imperii fuiſſe, ‘ ad decipiendos tot illuſtres viros. cur ‘ enim e roſtris fratris domum imminen- ‘ tem foro, et irritandis hominum ocu- ‘ lis, quam Aventinum et penates uxoris ‘ petiſſet? ita privato, et omnem prin- ‘ cipatus ſpeciem vitanti, conveniſſe; ‘ contra Vitellium in palatium, in ipſam ‘ imperii arcem regreſſum. inde armatum ‘ agmen emiſſum; ſtratam innocentium ‘ caedibus celeberrimam urbis partem: ‘ ne Capitolio quidem abſtineri. toga- ‘ tum nempe ſe, et unum e ſenatoribus, ‘ dum inter Veſpaſianum ac Vitellium ‘ proeliis legionum, captivitatibus ur- ‘ bium, deditionibus cohortium judica- ‘ tur. jam Hiſpaniis Germaniiſque et ‘ Britannia deſciſcentibus, fratrem Veſ- ‘ paſiani manſiſſe in fide, donec ultro ad ‘ conditiones vocaretur. pacem et con- ‘ cordiam victis utilia; victoribus tantum ‘ pulchra eſſe. ſi conventionis poeniteat; ‘ non ſe, quem perfidia deceperit, fer- ‘ ro peteret; non filium Veſpaſiani vix ‘ puberem: quantum occiſis, uno ſene, ‘ et uno juvene, profici? iret obviam

‘legionibus, et de ſumma rerum illic ‘certaret; cetera ſecundum eventum ‘proelii ceſſura.’ trepidus ad haec Vitellius pauca purgandi ſui cauſſa reſpondit, culpam ‘in militem conferens, cu‘jus nimio ardori imparem eſſe modeſ‘tiam ſuam.’ et monuit Martialem, ‘ut ‘per ſecretam aedium partem occulte a‘biret, ne a militibus internuntius invi‘ſae pacis interficeretur.’ ipſe neque jubendi, neque vetandi potens, non jam imperator, ſed tantum belli cauſſa erat.

71 Vix dum regreſſo in Capitolium Martiale, furens miles aderat, nullo duce, ſibi quiſque auctor: cito agmine, forum et imminentia foro templa praetervecti, erigunt aciem per adverſum collem, uſque ad primas Capitolinae arcis fores. erant antiquitus porticus in latere clivi, dextrae ſubeuntibus: in quarum tectum egreſſi, ſaxis teguliſque Vitellianos obruebant: neque illis manus niſi gladiis armatae, et arceſſere tormenta, aut miſſilia tela, longum videbatur. faces in prominentem porticum jecere, et ſequebantur ignem, ambuſtaſque Capitolii fores penetraſſent, ni Sabinus revulſas un-

dique ſtatuas, decora majorum, in ipſo
aditu vice muri objeciſſet. tum diverſos
Capitolii aditus invadunt, juxta lucum
aſyli, et qua Tarpeja rupes centum gra-
dibus aditur. improviſa utraque vis;
propior atque acrior per aſylum ingrue-
bat; nec ſiſti poterant, ſcandentes per
conjuncta aedificia: quae ut in multa
pace, in altum edita, ſolum Capitolii ae-
quabant. hic ambigitur, ‘ignem tectis
‘oppugnatores injecerint, an obſeſſi,’
quae crebrior fama eſt, ‘quo nitentes ac
‘progreſſos depellerent.’ inde lapſus
ignis in porticus, appoſitas aedibus;
mox ſuſtinentes faſtigium Aquilae, ve-
tere ligno, traxerunt flammam, alue-
runtque. ſic Capitolium, clauſis fori-
bus, indefenſum et indireptum, confla-
gravit. Id facinus poſt conditam ur- 72
bem luctuoſiſſimum foediſſimumque rei-
publicae populi Romani accidit: nullo
externo hoſte, propitiis, ſi per mores
noſtros liceret, deis, ſedem Jovis optimi
maximi, auſpicato a majoribus pignus
imperii conditam, quam non Porſena
dedita urbe, neque Galli capta, temerare
potuiſſent; furore principum exſcindi!

Digitized by Google

arſerat et ante Capitolium civili bello, ſed
fraude privata: nunc palam obſeſſum,
palam incenſum, quibus armorum cauſ-
ſis, quo tantae cladis pretio ſtetit? pro
patria bellavimus? voverat Tarquinius
Priſcus rex, bello Sabino, jeceratque fun-
damenta, ſpe magis futurae magnitudi-
nis, quam quo modicae adhuc populi
Romani res ſufficerent; mox Servius
Tullius ſociorum ſtudio; deinde Tar-
quinius Superbus, capta Sueſſa Pometia
hoſtium ſpoliis exſtruxere. ſed gloria o-
peris, libertati reſervata: pulſis regibus
Horatius Pulvillus iterum conſul dedi-
cavit, ea magnificentia, quam immenſae
poſtea populi Romani opes ornarent po-
tius, quam augerent. iiſdem rurſus veſ-
tigiis ſitum eſt, poſtquam interjecto
ccccxv. annorum ſpatio, L. Scipione,
C. Norbano conſulibus flagraverat. cu-
ram victor Sulla ſuſcepit, neque tamen
dedicavit: hoc ſolum felicitati ejus ne-
gatum. Lutatii Catuli nomen, inter tan-
ta Caeſarum opera, uſque ad Vitellium
73 manſit. ea tunc aedes cremabatur. Sed
plus pavoris obſeſſis, quam obſeſſoribus
intulit. quippe Vitellianus miles, neque

Digitized by Google

aſtu, neque conſtantia, inter dubia indigebat. ex diverſo trepidi milites, dux ſegnis, et veluti captus animi, non lingua, non auribus competere: neque alienis conſiliis regi, neque ſua expedire: huc illuc clamoribus hoſtium circumagi; quae juſſerat vetare, quae vetuerat jubere. mox quod in perditis rebus accidit, omnes praecipere, nemo exſequi; poſtremo abjectis armis, fugam et fallendi artes circumſpectabant. irrumpunt Vitelliani, et cuncta ſanguine, ferro, flammiſque miſcent. pauci militarium virorum, inter quos maxime inſignes, Cornelius Martialis, Aemilius Pacenſis, Caſperius Niger, Didius Scaeva, pugnam auſi obtruncantur. Flavium Sabinum inermem, neque fugam coeptantem, circumſiſtunt, et Quintium Atticum conſulem, umbra honoris et ſuamet vanitate monſtratum, quod edicta in populum pro Veſpaſiano magnifica, probroſa adverſus Vitellium jecerat. ceteri per varios caſus elapſi, quidam ſervili habitu, alii fide clientium contecti, et inter ſarcinas abditi. fuere qui excepto Vitellianorm ſigno, quo inter ſe noſce-

Digitized by Google

bantur, ultro rogitantes reſpondenteſve,
74 audaciam pro latebra haberent. Domi-
tianus, prima irruptione apud aedituum
occultatus ſollertia liberti, lineo amictu
turbae ſacricolarum immixtus ignoratuſ-
que, apud Cornelium Primum paternum
clientem, juxta Velabrum, delituit. ac
potiente rerum patre, disjecto aeditui
contubernio, modicum ſacellum JOVI
CONSERVATORI, aramque poſuit, ca-
ſus ſuos in marmore expreſſam. mox
imperium adeptus, JOVI CUSTODI
templum ingens, ſeque in ſinu dei ſacra-
vit. Sabinus et Atticus onerati catenis,
et ad Vitellium ducti, nequaquam infeſ-
to ſermone vultuque excipiuntur, fre-
mentibus qui jus caedis, et praemia na-
vatae operae, petebant. clamore a pro-
ximis orto, ſordida pars plebis ſupplici-
um Sabini expoſcit, minas adulationeſ-
que miſcet. ſtantem pro gradibus pala-
tii Vitellium, et preces parantem, pervi-
cere ut abſiſteret. tum confoſſum con-
laceratumque, et abſciſo capite truncum
corpus Sabini, in Gemonias trahunt.
75 Hic exitus viri haud ſane ſpernendi.
quinque et triginta ſtipendia in repub-

Digitized by Google

lica fecerat, domi militiaeque clarus: innocentiam juſtitiamque ejus non argueres: ſermonis nimius erat; id unum ſeptem annis, quibus Moeſiam; duodecim, quibus praefecturam urbis obtinuit, calumniatus eſt rumor. in fine vitae, alii ſegnem; multi moderatum, et civium ſanguinis parcum credidere. quod inter omnes conſtiterit, ante principatum Veſpaſiani, decus domus penes Sabinum erat; caedem ejus laetam fuiſſe Muciano accepimus. ferebant plerique ‘ etiam paci conſultum, dirempta aemu‘ latione inter duos, quorum alter ſe ‘ fratrem imperatoris, alter conſortem ‘ imperii cogitaret.’ ſed Vitellius conſulis ſupplicium poſcenti populo reſtitit, placatus ac velut vicem reddens, quod interrogantibus ‘ quis Capitolium in‘ cendiſſet,’ ſe reum Atticus obtulerat. eaque confeſſione, ſive aptum tempori mendacium fuit, invidiam crimenque agnoviſſe, et a partibus Vitellii amolitus videbatur. Iiſdem diebus L. Vitellius, 76
poſitis apud Feroniam caſtris, excidio Tarracinae imminebat; clauſis illic gladiatoribus remigibuſque, qui non egredi

moenia, neque periculum in aperto audebant. praeerat, ut ſupra memoravimus, Julianus gladiatoribus, Apollinaris remigibus, laſcivia ſocordiaque gladiatorum magis, quam ducum ſimiles. non vigilias agere, non intuta moenium firmare, noctu dieque fluxi, et amoena litorum perſonantes, in miniſterium luxus diſperſis militibus, de bello tantum inter convivia loquebantur. paucos ante dies diſceſſerat Apinius Tiro: donisque ac pecuniis acerbe per municipia conquirendis, plus invidiae quam viri-
77 um partibus addebat. Interim ad L. Vitellium ſervus Verginii Capitonis perfugit, pollicitusque 'ſi praeſidium acci- 'peret, vacuam arcem furtim traditu- 'rum,' multa nocte cohortes expeditas ſummis montium jugis, ſuper caput hoſtium ſiſtit; inde miles ad caedem magis, quam ad pugnam decurrit; ſternunt inermes, aut arma capientes, et quoſdam ſomno excitos; cum tenebris, pavore, ſonitu tubarum, clamore hoſtili turbarentur. pauci gladiatorum reſiſtentes, neque multi cecidere; ceteri ad naves ruebant, ubi cuncta pari formidine im-

Digitized by Google

plicabantur, permixtis paganis, quos nullo diſcrimine Vitelliani trucidabant. ſex Liburnicae inter primum tumultum evaſere, in quîs praefectus claſſis Apollinaris: reliquae in litore captae, aut nimio ruentium onere preſſas mare hauſit. Julianus ad L. Vitellium perductus, et verberibus foedatus, in ore ejus jugulatur. fuere, qui uxorem L. Vitellii Triariam inceſſerint, tanquam 'gladio 'militari cincta, inter luctum cladeſque 'expugnatae Tarracinae, ſuperbe ſaeve-'que egiſſet.' ipſe lauream proſpere geſtae rei, ad fratrem miſit; percunctatus 'ſtatim regredi ſe, an perdomandae 'Campaniae inſiſtere juberet.' quod ſalutare non modo partibus Veſpaſiani, ſed reipublicae fuit; nam ſi recens victoria miles, et ſuper inſitam pervicaciam ſecundis ferox, Romam contendiſſet; haud parva mole certatum, nec ſine exitio urbis foret; quippe L. Vitellio, quamvis infami, inerat induſtria: nec virtutibus, ut boni; ſed quo modo peſſimus quiſque, vitiis valebat.
Dum haec in 78
partibus Vitellii geruntur, digreſſus Narnia Veſpaſiani exercitus, feſtos Sa-

turni dies, Ocriculi per otium agitabat. cauſſa tam pravae morae, ut Mucianum opperirentur. nec defuere qui Antonium ſuſpicionibus arguerent, tamquam ‘dolo cunctantem, poſt ſecretas Vitel‘lii epiſtolas, quibus conſulatum et nu‘bilem filiam, et dotales opes, pretium ‘proditionis, offerebat. alii ficta haec, ‘et in gratiam Muciani compoſita. qui‘dam omnium id ducum conſilium fuiſſe, ‘oſtentare potius urbi bellum, quam in‘ferre: quando validiſſimae cohortes a ‘Vitellio deſciviſſent, et abſciſis omni‘bus praeſidiis, ceſſurus imperio videba‘tur. ſed cuncta feſtinatione, deinde ig‘navia Sabini corrupta: qui ſumptis te‘mere armis, munitiſſimam Capitolii ar‘cem, et ne magnis quidem exercitibus ‘expugnabilem, adverſus tris cohortes ‘tueri nequiviſſet.’ haud facile quis uni aſſignaverit culpam, quae omnium fuit; nam et Mucianus ambiguis epiſtolis, victores morabatur; et Antonius praepoſtero obſequio, vel dum regerit invidiam, crimen meruit; ceterique duces, dum peractum bellum putant, finem ejus inſignivere. ne Petilius quidem Ceria-

Digitized by Google

lis, cum mille equitibus praemiſſus, ut
tranſverſis itineribus per agrum Sabi-
num, Salaria via urbem introiret, ſatis
maturaverat: donec obſeſſi Capitolii fa-
ma cunctos ſimul exciret. Antonius per 79
Flaminiam ad Saxa rubra, multo jam
noctis, ſerum auxilium venit. illic ‘ in-
‘ terfectum Sabinum, conflagraſſe Capi-
‘ tolium, tremere urbem,’ moeſta omnia
accepit: ‘ plebem quoque et ſervitia
‘ pro Vitellio armari,’ nuntiabatur. et
Petilio Ceriali equeſtre proelium adver-
ſum fuerat; namque incautum, et tam-
quam ad victos ruentem Vitelliani, in-
terjectus equiti pedes, excepere; pugna-
tum haud procul urbe, inter aedificia
hortoſque, et anfractus viarum; quae
gnara Vitellianis, incomperta hoſtibus,
metum fecerant; neque omnis eques
concors, adjunctis quibuſdam, qui nu-
per apud Narniam dediti, fortunam par-
tium ſpeculabantur; capitur praefectus
alae Tullius Flavianus: ceteri foeda fu-
ga conſternantur, non ultra Fidenas ſe-
cutis victoribus. Eo ſucceſſu ſtudia 80
populi aucta; vulgus urbanum arma ce-
pit. paucis ſcuta militaria, plures rap-

tis quod cuique obvium telis, ‘ ſignum ‘ pugnae’ expoſcunt. agit grates Vitellius, et ‘ad tuendam urbem prorumpere’ jubet. mox vocato ſenatu, deliguntur legati ad exercitus, ut praetexto reipublicae concordiam pacemque ſuaderent. varia legatorum ſors fuit: qui Petilio Ceriali occurrerunt, extremum diſcrimen adiere, aſpernante milite conditiones pacis; vulneratur praetor Arulenus Ruſticus; auxit invidiam, ſuper violatum legati praetoriſque nomen, propria dignatio viri; palantur comites: occiditur proximus lictor, dimovere turbam auſus: et ni dato a duce praeſidio defenſi forent, ſacrum etiam in exteras gentes legatorum jus, ante ipſa patriae moenia, civilis rabies uſque in exitium temeraſſet. aequioribus animis accepti ſunt, qui ad Antonium venerant, non quia modeſtior miles, ſed duci plus auc-
81 toritatis. Miſcuerat ſe legatis Muſonius Rufus equeſtris ordinis, ſtudium philoſophiae, et placita Stoicorum aemulatus: coeptabatque permixtus manipulis, ‘ bona pacis ac belli diſcrimina ’ diſſerens, armatos monere. id pleriſque

Digitized by Google

ludibrio, pluribus taedio; nec deerant qui propellerent proculcarentque, ni admonitu modeſtiſſimi cujuſque, et aliis minitantibus, omiſiſſet intempeſtivam ſapientiam. obviae fuere et virgines Veſtales, cum epiſtolis Vitellii ad Antonium ſcriptis: 'eximi ſupremo certa- 'mini unam diem' poſtulabat; 'ſi mo- 'ram interjeciſſent, facilius omnia con- 'ventura.' virgines cum honore dimiſ- ſae: Vitellio reſcriptum 'Sabini caede, 'et incendio Capitolii dirempta belli 'commercia.' Tentavit tamen Anto- 82
nius vocatas ad concionem legiones mitigare, 'ut caſtris juxta pontem Milvi- 'um poſitis, poſtera die urbem ingrede- 'rentur.' ratio cunctandi, ne aſperatus proelio miles, non populo, non ſenatui, ne templis quidem ac delubris deorum conſuleret. ſed omnem prolationem, ut inimicam victoriae, ſuſpectabant. ſimul fulgentia per colles vexilla, quamquam imbellis populus ſequeretur, ſpeciem hoſtilis exercitus fecerant. tripartito agmine; pars ut aſtiterat, Flaminia via: pars juxta ripam Tiberis inceſſit: tertium agmen per Salariam Collinae por-

Digitized by Google

tae propinquabant. plebs invectis equitibus fuſa. miles Vitellianus trinis et ipſe praeſidiis occurrit. proelia ante urbem multa et varia: ſed Flavianis conſilio ducum praeſtantibus, ſaepius proſpera. ii tantum conflictati ſunt, qui in partem ſiniſtram urbis ad Salluſtianos hortos, per anguſta et lubrica viarum flexerant. ſuperſtantes maceriis hortorum Vitelliani, ad ſerum uſque diem, ſaxis piliſque ſubeuntes arcebant; donec ab equitibus, qui porta Collina irruperant, circumvenirentur. concurrere et in campo Martio infeſtae acies. pro Flavianis fortuna, et parta totiens victoria: Vitelliani deſperatione ſola ruebant; et quamquam pulſi, rurſus in urbe congre-
83 gabantur. Aderat pugnantibus ſpectator populus, utque in ludrico certamine, hos, rurſus illos clamore et plauſu fovebat: quotiens pars altera inclinaſſet, abditos in tabernis, aut ſi quam in domum perfugerant, 'erui jugularique' expoſtulantes, parte majore praedae potiebantur; nam milite ad ſanguinem et caedes obverſo ſpolia in vulgus cedebant. ſaeva ac deformis urbe tota fa-

Digitized by Google

cies; alibi proelia et vulnera; alibi ba-
lineae popinaeque; ſimul cruor et ſtrues
corporum: juxta ſcorta, et ſcortis ſi-
miles: quantum in luxurioſo otio libi-
dinum; quicquid in acerbiſſima capti-
vitate ſcelerum: prorſus ut eandem ci-
vitatem, et furere crederes, et laſcivire.
conflixerant ante armati exercitus in ur-
be, bis L. Sulla, ſemel Cinna victoribus;
nec tunc minus crudelitatis: nunc in-
humana ſecuritas, et ne minimo quidem
temporis voluptates intermiſſae, velut
feſtis diebus id quoque gaudium accede-
ret, exſultabant, fruebantur, nulla par-
tium cura, malis publicis laeti. Pluri- 84
mum molis in oppugnatione caſtrorum
fuit, quae acerrimus quiſque ut noviſ-
ſimam ſpem retinebant. eo intentius
victores, praecipuo veterum cohortium
ſtudio, cuncta validiſſimarum urbium ex-
cidiis reperta, ſimul admovent, teſtu-
dinem, tormenta, aggeres, faceſque:
'quidquid tot proeliis laboris ac peri-
'culi hauſiſſent, opere illo conſummari
'clamitantes. urbem ſenatui ac popu-
'lo Romano, templa diis reddita; pro-
'prium eſſe militis decus, in caſtris; il-

'lam patriam, illos penates; ni ſtatim
'recipiantur, noctem in armis agendam.'
contra Vitelliani, quamquam numero
fatoque diſpares, inquietare victoriam,
morari pacem, domos araſque cruore
foedare, ſuprema victis ſolatia amplec-
tebantur. multi ſemianimes ſuper tur-
res et propugnacula moenium exſpira-
vere. convulſis portis, reliquus globus
obtulit ſe victoribus: et cecidere omnes
contrariis vulneribus, verſi in hoſtem;
ea cura etiam morientibus decori exitus
85 fuit. Vitellius capta urbe, per averſam
palatii partem, Aventinum in domum
uxoris ſellula defertur: ut ſi diem late-
bra vitaviſſet, Tarracinam ad cohortes
fratremque perfugeret. dein mobilitate
ingenii, et quae natura pavoris eſt, cum
omnia metuenti, praeſentia maxime diſ-
plicerent, in palatium regreditur, vaſ-
tum deſertumque; dilapſis etiam infi-
mis ſervitiorum, aut occurſum ejus de-
clinantibus. terret ſolitudo, et tacentes
loci: tentat clauſa: inhorreſcit vacuis:
feſſuſque miſero errore, et pudenda la-
tebra ſemet occultans, ab Julio Placido
tribuno cohortis protrahitur. vinctae

Digitized by Google

pone tergum manus: laniata veſte, foedum ſpectaculum, ducebatur, multis increpantibus, nullo illacrymante; deformitas exitus miſericordiam abſtulerat. obvius e Germanicis militibus Vitellium infeſto ictu, per iram, vel quo maturius ludibriis eximeret; an tribunum appetierit, in incerto fuit: aurem tribuni amputavit, ac ſtatim confoſſus eſt. Vitellium infeſtis mucronibus coactum modo erigere os et offerre contumeliis, nunc cadentes ſtatuas ſuas, plerumque Roſtra, aut Galbae occiſi locum contueri; poſtremo ad Gemonias, ubi corpus Flavii Sabini jacuerat, propulere. vox una non degeneris animi excepta, cum tribuno inſultanti, 'ſe tamen imperatorem ejus fuiſſe' reſpondit. ac deinde ingeſtis vulneribus, concidit. et vulgus eadem pravitate inſectabatur interfectum, qua foverat viventem. Pa- 86
ter illi L. Vitellius; ſeptimum et quinquageſimum aetatis annum explebat; conſulatum, ſacerdotia, nomen locumque inter primores, nulla ſua induſtria, ſed cuncta patris claritudine adeptus. principatum ei detulere, qui ipſum non

Digitized by Google

noverant. ſtudia exercitus, raro cuiquam bonis artibus quaeſita perinde affuere, quam huic per ignaviam. inerat tamen ſimplicitas ac liberalitas: quae, ni adſit modus, in exitium vertuntur. amicitias dum magnitudine munerum, non conſtantia morum continere putat, meruit magis quam habuit; reipublicae haud dubie intererat, Vitellium vinci: ſed imputare perfidiam non poſſunt, qui Vitellium Veſpaſiano prodidere, cum a Galba deſciviſſent. praecipiti in occaſum die, ob pavorem magiſtratuum ſenatorumque, qui dilapſi ex urbe, aut per domos clientium ſemet occultabant, vocari ſenatus non potuit. Domitianum, poſtquam nihil hoſtile metuebatur, ad duces partium progreſſum, et Caeſarem conſalutatum, miles frequens, utque erat in armis, in paternos penates deduxit.

TOMI TERTII FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

OCT 27 1934

Digitized by Google

Digitized by Google